

รายงาน
การติดตามและประเมินสถานภาพ
การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

รายงาน
การติดตามและประเมินสถานภาพ
การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

378.126	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส691ร	รายงานการติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : สกศ., 2547 123 หน้า ISBN : 974-015-086-1
	1. การปฏิรูปการเรียนรู้ 2. การประเมินสถานภาพ 3. ระดับอุดมศึกษา 4. ชื่อเรื่อง

รายงานการติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ 13/2548

ISBN

974-015-086-1

พิมพ์ครั้งที่ 1

มกราคม 2548

จำนวน

1,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ถนนสุขุโทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร 0-2668-7123 ต่อ 2315 โทรสาร 0-2243-7915

Web Site : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์คุรุสภา

2249 ถ.ลาดพร้าว เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ 10310

โทร 0-2538-3022 0-2538-7753

โทรสาร 0-2539-3215

คำนำ

การปฏิรูปการเรียนรู้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา กำหนดให้ยึดหลักว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องเชื่อมโยงและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา และเนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการในด้านวิชาการ ซึ่งแตกต่างกันตามลักษณะและประเภทของสาขาวิชา

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้ หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเห็นสมควรให้มีการติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ติดตามทั้งสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและเอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาปรับกระบวนการจัดการศึกษาที่เอื้อประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด รวมทั้ง จัดสัมมนาเพื่อระดมความคิดและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงผลการประเมินให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น

ทั้งนี้ สำนักงานฯ ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ จากมหาวิทยาลัยมหิดล ในการดำเนินการติดตามและประเมินผลดังกล่าวและจัดทำรายงานการติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาซึ่งสำนักงานฯ หวังว่าหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องจะนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและมาตรการสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้นต่อไป

ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.

(วรเดช จันทรศร)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยที่เน้นการพัฒนาการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา และการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ภายหลังจากประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้

1. นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
2. การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้
3. การพัฒนาการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
4. การพัฒนาวิจัยที่เน้นเพื่อการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

สถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งที่ให้ข้อมูล ระหว่าง เดือนพฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม 2546 ประกอบด้วย

มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่

- 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
- 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่

- 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร
- 5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่

- 6) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กรุงเทพมหานคร
- 7) มหาวิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม

สถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ

- 8) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
- 9) สถาบันราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา

สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข

- 10) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
- 11) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา จังหวัดสงขลา

ข้อมูลการติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ได้จากแบบสำรวจ รวมทั้งสิ้น 1,598 ฉบับ และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในสถาบันอุดมศึกษา รวม 145 คน

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

- ผู้บริหารระดับสถาบัน ได้แก่ อธิการบดี หรือผู้ที่อธิการบดีมอบหมาย และระดับคณะ ได้แก่ คณบดี หรือผู้ที่คณบดีมอบหมาย ให้ข้อมูลด้วยการตอบแบบสำรวจและการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับกระบวนการ กิจกรรม การดำเนินการที่สถาบันอุดมศึกษาปรับเปลี่ยน ปรับปรุง หรือพัฒนา เพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสำรวจคืนมาจำนวน 48 ฉบับ และได้สัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 30 คน

- กลุ่มคณาจารย์ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มนิสิตนักศึกษา ให้ข้อมูลด้วยการตอบแบบสำรวจและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการรับรู้เรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บรรยากาศการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัย ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติ ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสำรวจการรับรู้กลับคืนมา จำนวน 971 ฉบับ แบบสำรวจบรรยากาศคืนมา จำนวน 579 ฉบับ รวมทั้งการได้สัมภาษณ์เป็นกลุ่ม รวม 20 กลุ่ม รวม 115 คน

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จัดสัมมนา เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547 ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 164 คน ประกอบด้วย ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย/สถาบันภาครัฐ ภาคเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ) กระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสถาบันพระบรมราชชนก (วิทยาลัยพยาบาล) กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการประเมิน รวมทั้ง ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ

จากข้อมูลที่ได้ สรุปข้อค้นพบจำแนกตามประเด็น ได้ดังนี้

1. นโยบาย และการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

1.1 จากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสำรวจของผู้บริหารระดับสถาบัน และผู้บริหารระดับคณะวิชา ในสถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งที่ให้ข้อมูล พบว่า ข้อมูลมีความสอดคล้องกัน กล่าวคือ ในสถาบันอุดมศึกษามีการกำหนดนโยบายและดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

1.1.1 มีการปรับปรุงการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติจริง รวมทั้งการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม

1.1.2 มีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

1.1.3 มีการส่งเสริมการวิจัยมากขึ้นกว่าเดิม และส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อการศึกษา

แต่สิ่งที่ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง คือ การระดมทรัพยากรและการลงทุนทางด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุทธชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่นๆ และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา

1.2 จุดเด่นในการดำเนินการปฏิรูปของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูลบางแห่ง พบว่า

1.2.1 มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมมากขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งการจัดการศึกษาที่เน้นให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

1.2.2 มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการเพิ่มเติมและสอดแทรกจรรยาบรรณ จริยธรรมเข้าไปในรายวิชา

1.2.3 สถาบันพระบรมราชชนก ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาให้นักศึกษาเก่ง ดี มีสุข

2. การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูป การเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสำรวจของผู้บริหารระดับสถาบันและระดับ คณะวิชา พบว่า

2.1 ภายหลังจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีการปรับปรุง หลักสูตรมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษามีการลดหน่วยกิตรายวิชา ลดรายวิชาประเภทบรรยาย และเพิ่มรายวิชาที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น จากเดิมที่ฟังคำบรรยายจากอาจารย์เป็นหลัก รวมทั้งหลักสูตรใหม่จะมีรายวิชาที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองให้นักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้เองตามความพอใจ

2.2 จุดเด่นในการปรับปรุงหลักสูตร ของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า

2.2.1 มหาวิทยาลัยของรัฐบางแห่งในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งแต่เดิมมุ่งเน้น ด้านความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นสำคัญ เมื่อประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการปรับหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย

2.2.2 มหาวิทยาลัยของรัฐบางแห่งในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย มีการปรับปรุง หลักสูตรโดยการเพิ่มเนื้อหาวิชาที่เน้นการมีส่วนร่วม และตอบสนองความต้องการของตลาด

2.2.3 มหาวิทยาลัยเอกชนที่ให้ข้อมูล จะมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ที่เน้นให้นักศึกษา ได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง จะมีการฝึกปฏิบัติวิชาชีพในทุกสาขา และเพิ่มรายวิชาทางด้าน จริยธรรมธุรกิจ การสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ และมีวิชาบริษัทจำลองเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกงาน

3. การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูป การเรียนรู้

จากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสำรวจของผู้บริหารระดับสถาบันและระดับคณะวิชา พบว่า

3.1 มีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่าง เต็มที่ เต็มตามศักยภาพของตนเอง ส่งเสริมให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการพัฒนา นักศึกษาให้มีทักษะด้านการคิด ทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะในการปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งให้ นักศึกษาศึกษาในประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น

3.2 การวัดประเมินผลการเรียนการสอน ซึ่งแต่เดิมเป็นการวัดและประเมินผลด้านความรู้ในวิชาที่เรียนเป็นหลัก เมื่อมีการปฏิรูปการเรียนรู้ สถาบันอุดมศึกษาได้ปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลโดยการพิจารณาหลายองค์ประกอบควบคู่กัน ทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม สังคม การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเอาใจใส่ในการเรียน

3.3 จุดเด่นในการพัฒนาการเรียนการสอน การประเมินของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สถาบันพระบรมราชชนก มีจุดเด่นในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดหลักปรัชญาของสถาบันพระบรมราชชนก กำหนดให้วิชาจริยธรรมคุณธรรม เป็นวิชาบังคับ และกำหนดให้สอดแทรกจริยธรรม คุณธรรมไว้ในสาระเนื้อหาทุกวิชา โดยอาจารย์ผู้สอนจะเน้นจริยธรรม คุณธรรมในชั้นเรียนตลอดเวลา การวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมจริยธรรม ประเมินโดยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับการวัดและประเมินผลการเรียนของนักศึกษา จะวัดจาก ความรู้ พฤติกรรม สังคม การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียน รวมทั้งแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ไม่ได้พิจารณาเฉพาะความรู้เพียงอย่างเดียว มีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องคือ อาจารย์ผู้สอน พี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษาและตัวนักศึกษาเอง ร่วมการประเมิน รวมทั้งมีการสอบรวบยอดจากสถาบันพระบรมราชชนก

4. การพัฒนาการวิจัยที่เน้นการเรียนการสอน และสร้างความรู้เฉพาะสาขาวิชา

จากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสำรวจของผู้บริหารระดับสถาบันและระดับคณะวิชา พบว่าสถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะสาขามากขึ้น มีการกำหนดปริมาณงานวิจัยสำหรับอาจารย์ภายในสถาบัน และหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีการกำหนดให้ทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม และรวมถึงการพัฒนาสื่อการสอน

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากการสัมภาษณ์และการตอบแบบสำรวจของผู้บริหารระดับสถาบันและระดับคณะวิชา พบว่าสถาบันอุดมศึกษามีนโยบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้นกว่าก่อนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดหาทรัพยากรการลงทุนทางการศึกษาหรือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

6. ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

6.1 ข้อจำกัดในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ภายในสถาบัน เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การกำหนดนโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา ส่งผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจและการดำเนินการด้านการเรียนการสอนของคณาจารย์ นักศึกษา บุคลากร ในสถาบันอุดมศึกษา

6.2 หลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาขาดความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนไม่สมบูรณ์ มีความยืดหยุ่นน้อย ไม่เป็นสากล ไม่มีการบูรณาการ ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จำนวนวิชาบรรยายมีมากกว่าวิชาปฏิบัติการ ทำให้วิธีสอนเป็นแบบบรรยายมากกว่าปฏิบัติจริง

อนึ่ง เนื่องจากสถาบันราชภัฏใช้หลักสูตรกลางที่อนุมัติจากสภาวิชาการ และสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกใช้หลักสูตรร่วมกัน ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรจึงขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของอาจารย์ นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

6.3 ความไม่พร้อมของอาจารย์ผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด

6.4 ความไม่พร้อมของนักศึกษาในการเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งขาดความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบ

6.5 ความไม่คุ้นเคยในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาจากหน่วยงานอื่น จากชุมชน ภาคเอกชน

7. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและการสัมมนา

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

7.1.1 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีบรรยากาศการวิจัยอย่างเข้มข้น ภาครัฐพึงให้การจัดสรรงบประมาณการวิจัยให้แก่สถาบันอุดมศึกษาในแต่ละปี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของงบประมาณดำเนินการ

7.1.2 เพื่อให้การเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รัฐพึงเร่งส่งเสริมการพัฒนา ผลิตและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้สถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่ตามความต้องการและความจำเป็น

7.2 ข้อเสนอแนะต่อสถาบันอุดมศึกษา

7.2.1 การบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาพึงดำเนินการ

- ★ ให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคลากรทุกกลุ่ม ทุกระดับ อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง
- ★ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมภายในสถาบันอุดมศึกษา และลดการสั่งการจากระดับบริหารมาสู่คณาจารย์ บุคลากร และนักศึกษา

★ ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

7.2.2 ด้านนโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

★ สถาบันอุดมศึกษาพึงสร้างความรู้ความเข้าใจด้านนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันให้แก่บุคลากรทุกกลุ่มในสถาบันอย่างลึกซึ้งและเป็นรูปธรรม

★ สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนากระบวนการ กลไกในการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถนำสู่การปฏิบัติได้

7.2.3 การปรับปรุงหลักสูตรเดิมและการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้

สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการต่อหลักสูตรเดิม เช่น การปรับลดรายวิชา หรือยุบหลักสูตรที่ล้าสมัย ซ้ำซ้อน ส่วนหลักสูตรใหม่ที่พัฒนาขึ้น ต้องกำหนดแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน บรรยากาศที่เอื้อต่อการบูรณาการเรียนรู้อัน

7.2.4 การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้

สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนาคณาจารย์ให้มีทักษะการจัดทำแผนการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทักษะในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศชั้นเรียน การเตรียมแหล่งข้อมูลและศูนย์การเรียนรู้ ทักษะการให้คำปรึกษาสนับสนุนและเสริมแรง ติดตาม ตรวจสอบ การวัดประเมินผลจากสภาพจริงจากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมผลงาน

การวัดและประเมินผลในแต่ละวิชา อาจารย์ผู้สอนพึงกำหนดเกณฑ์พิจารณาที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิต

7.2.5 การพัฒนาวิจัยที่เน้นการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา

★ ในการส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดสรรงบประมาณให้ทุกหลักสูตร โดยกำหนดเป็นร้อยละ 50 ของงบประมาณวิจัย และร้อยละ 50 สำหรับวิจัยองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา

★ สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนาคณาจารย์ให้มีทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

- ★ สถาบันอุดมศึกษาพึงส่งเสริมและจัดสรรงบประมาณจ้างนักศึกษาให้เป็นผู้ช่วยนักวิจัย หรือส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยของอาจารย์

7.2.6 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันอุดมศึกษาจึงควรกำหนดเป็นนโยบายหนึ่งของมหาวิทยาลัย เพื่อให้คณะวิชา ภาควิชา รับผิดชอบดำเนินการ เช่น

- ★ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา เรื่องสิ่งแวดล้อมชุมชน
- ★ การนำวิชาการไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การเลี้ยงกุ้งให้มีคุณภาพ การจัดการขยะมูลฝอย
- ★ การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การพัฒนาวัดในชุมชนให้เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- ★ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา
- ★ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา

8. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

8.1 ควรสนับสนุนกรณีศึกษา (Case Study) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมและประสงค์จะเข้ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

8.2 ควรสนับสนุนกรณีศึกษาสถาบันพระบรมราชชนก เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผลของสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเก่ง ดี มีสุข รวมทั้งให้ความสำคัญของจริยธรรม คุณธรรม โดยกำหนดเป็นวิชาเฉพาะ และโดยการสอดแทรกจริยธรรม คุณธรรมในรายวิชาต่างๆ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	I
สารบัญ	IX
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 คำถามในการประเมิน	2
1.4 ขอบเขตการประเมิน	2
1.5 ระเบียบวิธีการติดตามและประเมินผล	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 กรอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล	5
2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา	12
2.3 การจัดการระดับอุดมศึกษาจากอดีตสู่ปัจจุบัน	23
2.4 สาระสำคัญของการจัดการอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545	44
2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	57
3.1 กลุ่มเป้าหมาย	57
3.2 วิธีดำเนินการวิจัย	58
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์	61
4.1 นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา	63
4.2 การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้อง กับการปฏิรูปการเรียนรู้	70

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดการประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้	76
4.4 การพัฒนาการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้ เฉพาะสาขาวิชา	83
4.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	86
4.6 ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา	89
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
5.1 นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา	91
5.2 การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้อง กับการปฏิรูปการเรียนรู้	92
5.3 การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้	93
5.4 การพัฒนาการวิจัยที่เน้นการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้ เฉพาะสาขาวิชา	94
5.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	94
5.6 ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา	94
5.7 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและสัมมนา	95
5.8 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป	97
บรรณานุกรม	99
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	101
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	103
ภาคผนวก ข	105
โครงการสัมมนาผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา	107
สรุปการสัมมนา	111
รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา	114
คณะผู้จัดทำ	123

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม	13
ตารางที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มที่เน้นความสำคัญของการคิด	15
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูป	49
ตารางที่ 4 จำนวนแบบสำรวจที่ได้รับคืนและจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์	63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

เจตนารมณ์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ดังที่ได้กำหนดไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ที่ให้ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้กระบวนการจัดการศึกษาจะต้องเชื่อมโยงและสอดคล้องกันตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการในด้านวิชาการ ซึ่งแตกต่างกันตามลักษณะและประเภทของสาขาวิชา

ดังนั้น เพื่อให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการเรียนรู้ หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อหน่วยงานเป็นสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) เห็นสมควรให้มีการติดตามและประเมินสถานการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ซึ่งได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผลผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายการสนับสนุนส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาปรับกระบวนการจัดการศึกษาที่เอื้อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยที่เน้นการพัฒนาการเรียนการสอน และสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา และการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

1.3 คำถามในการประเมิน

1.3.1 นับจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สถาบันอุดมศึกษามีการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยที่เน้นการพัฒนาการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา และการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เป็นอย่างไร

1.3.2 ปัญหาหรืออุปสรรคต่อความสำเร็จในการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษามีอะไรบ้าง อย่างไร

1.4 ขอบเขตการประเมิน

1.4.1 การวิจัยเชิงประเมินนี้ เป็นการติดตามและประเมินเชิงระบบ เพื่ออธิบายสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา นับจากการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ครอบคลุมในประเด็น ดังนี้

- ★ นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
- ★ การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้
- ★ การพัฒนาการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
- ★ การพัฒนาวิจัยที่เน้นเพื่อการเรียนการสอน และสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา
- ★ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.4.2 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ในเขตกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค รวม 11 แห่ง ประกอบด้วย

- ★ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (เดิม) ได้แก่
  - 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
  - 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
  - 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา
- ★ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย (เดิม) ได้แก่
  - 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร
  - 5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
- ★ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย (เดิม) ได้แก่
  - 6) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กรุงเทพมหานคร
  - 7) มหาวิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม
- ★ สถาบันราชภัฏ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ)
  - 8) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
  - 9) สถาบันราชภัฏสงขลา
- ★ สถาบันพระบรมราชชนก
  - 10) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดเชียงใหม่
  - 11) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดสงขลา

1.4.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปการเรียนรู้ 4 กลุ่ม ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มตัวอย่าง 14 แห่ง รวม 5,054 คน คือ

- ★ กลุ่มผู้บริหาร หมายถึง อธิการบดีและคณบดี สถาบันละประมาณ 10-12 คน รวม 154 คน
- ★ กลุ่มคณาจารย์ สถาบันละ 10 คณะ คณะละ 10 คน รวม 1,400 คน
- ★ กลุ่มบุคลากรสนับสนุน สถาบันละ 10 คณะ คณะละ 5 คน รวม 700 คน
- ★ กลุ่มนักศึกษา สถาบันละ 10 คณะ คณะละ 20 คน รวม 2,800 คน

1.5 ระเบียบวิธีการติดตามและประเมินผล

- 1.5.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 1.5.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาและกลุ่มเป้าหมาย
- 1.5.3 จัดทำเครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์
- 1.5.4 เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกและประมวลผลข้อมูล
- 1.5.5 วิเคราะห์และเขียนร่างรายงาน
- 1.5.6 จัดประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่รายงาน
- 1.5.7 ปรับแก้ร่างรายงานและจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.6.1 ทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา
- 1.6.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เอื้อหรืออุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา
- 1.6.3 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ทำให้การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดในการติดตามและประเมินผล

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการประเมิน

การประเมิน สครีฟเวน (Scriven) ได้ให้ความหมายว่าเป็นกรรมวิธีของการจัดการวางแผน การรวบรวม และการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ (อ้างจาก อนันต์ ศรีโสภา 2520: 3)

อีเบลและฟรีสบาย (Ebel and Frisbie, 1986: 3) ให้ความหมายว่า การประเมินผลเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพ หรือคุณค่าของวัตถุประสงค์ของ โครงการศึกษาพฤติกรรมการทำงาน ของคนงานหรือความรู้ ความสามารถของนักเรียน ในทางการศึกษาหรือการเรียนการสอนนั้น การประเมินผลเป็นคำตอบของคำถามที่ถามว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีมากเพียงใด (How good is the level of achievement) นักเรียนมีความสามารถปฏิบัติได้ดีเพียงใด (How good is the performance?) นักเรียนได้รับการเรียนรู้เพียงพอหรือยัง (Have they learned enough?) ฉะนั้นการประเมินผลจึงเป็นกระบวนการของการตัดสินใจคุณค่า (Ebel and Frisbie, 1986: 13)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520:176) กล่าวว่า การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินใจคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใดๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

กรอนลันด์ (Gronlund, 1981: 5-6) ให้ความหมายในเชิงการประเมินผลการเรียนรู้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบในอันที่จะกำหนดขนาดหรือจำนวนซึ่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตามความหมายนี้ มีลักษณะที่สำคัญ แสดงให้เห็นสองประการ คือ ประการแรก การประเมินผลเปรียบได้เหมือนกับกระบวนการ

อย่างมีระบบ (Systematic Process) และประการที่สอง การประเมินผลสมมติเสมอว่า วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนได้กำหนดขึ้นไว้ก่อนล่วงหน้าแล้วอย่างชัดเจน ฉะนั้น การประเมินผลจึงเป็นการพิจารณาตัดสินคุณค่าของความสอดคล้องกันระหว่างการกระทำกับ วัตถุประสงค์

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และ เอนกกุล กรีแสง (2522: 21) ให้ความหมายในลักษณะ การประเมินผลทางการศึกษาพบว่า การประเมินผลหมายถึง กระบวนการอย่างมีระบบที่จะ ตรวจสอบดูว่านักเรียนได้บรรลุถึงจุดประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ การประเมินผลเป็นการตีค่าของ สิ่งที่เกิด การสร้างข้อสอบตรวจให้คะแนน เป็นการวัดแต่การบอกว่าเป็นนักเรียนคนใดเก่งหรืออ่อน ปานใดหรือได้เกรดอะไร เป็นการประเมินผล

จากความหมายของการประเมินผลดังกล่าว สรุปได้ว่า การประเมินผลเป็นกระบวนการ ในการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นดี-เลวปานใด

การประเมิน (Evaluation)¹ หรือการให้ค่านั้น เกิดจากการที่มีเครื่องมือวัด และมี มาตรฐานบางประการที่ทำให้เกิดการเปรียบเทียบได้ ซึ่งในทางการศึกษา การประเมินนั้น จะต้องมีการประเมินแล้วเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ เพราะว่าการจะวัดนั้น ต้องรู้ว่าวัดไป เพื่ออะไร และในสถานะอะไร ดังนั้น การวัดในระบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการวัดเพียงเพื่อ ให้มีการแบ่งระดับคน วัดเพื่อให้เกิดความยุติธรรม แต่ไม่สามารถจำแนกความสามารถที่แท้จริง ของคนได้ การวัดและประเมินสถาบันอุดมศึกษาก็เช่นกัน ถ้าไม่มีเกณฑ์ที่จะวัดอันควรแล้ว การวัดนั้นก็จะเป็นการนำไปสู่การประเมินที่ผิดพลาด ให้รางวัลหรือเอื้อต่อสถาบันที่ไม่มีคุณภาพ ให้ได้ดำรงอยู่ แต่สถาบันการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จะถูกกีดกันด้วย ความไม่เข้าใจ ทำให้ขาดโอกาสอันควร และสังคมก็จะพลอยเสียประโยชน์ตามไปด้วย

การประเมินผลเป็นการพิจารณาหรือตีค่าทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพรวมกับการตัดสิน คุณค่านั้น ซึ่งแสดงดังสมการ (Gronland, 1981: 6)

การประเมินผล = การตีค่าเชิงปริมาณ(การวัด) + การตัดสินคุณค่า

Evaluation = Quantitative Description (Measurement) + Value Judgement.

การประเมินผล = การตีค่าเชิงคุณภาพ (ไม่เป็นการวัด) + การตัดสินคุณค่า

Evaluation = Qualitative Description (Non Measurement) + Value Judgements.

¹ ประคบ คูปรัตน์. การประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การประเมินสัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 8 กรกฎาคม 2540. หน้า14.

จากคำนิยามข้างต้น การประเมินจะมี “มาตรฐาน” เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเสมอ มาตรฐาน เกิดจากการศึกษา เก็บข้อมูลจากสิ่งนั้นๆ มามากพอ จนสามารถกำหนดเป็น มาตรฐานกลางบางประการ เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ และประเมินค่าได้ นั่นเอง

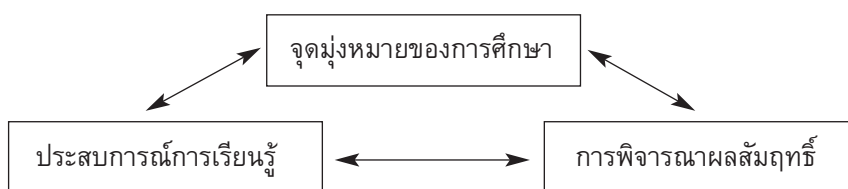
สำหรับในเรื่องของรูปแบบการประเมินนั้น ในเชิงทฤษฎีนักวิชาการได้มีความพยายาม ที่จะค้นหารูปแบบของการประเมินที่เหมาะสม ดังเช่น²

รูปแบบการประเมินของทาบา

ทาบา ซึ่งเป็นนักพัฒนาหลักสูตรชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่งทางด้านการ พัฒนาหลักสูตร ได้มีการแสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โดยอธิบายการประเมินผลว่า เป็นการพิจารณาขั้นตอนต่างๆ ของการพัฒนาหลักสูตรว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการ ศึกษาที่ตั้งไว้หรือไม่

รูปแบบการประเมินของไทเลอร์

ไทเลอร์ เป็นผู้ที่วางรากฐานการประเมินผลหลักสูตรนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1930 เป็นผู้ริเริ่ม ให้คำนิยามว่า “การศึกษา คือ การเปลี่ยนพฤติกรรม” ดังนั้นการประเมินผลหลักสูตรคือ การเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ นอกจากนี้ ไทเลอร์ ยังมีความเห็นว่า กระบวนการจัดการศึกษานั้นประกอบไปด้วย องค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสพการณ์การเรียนรู้ และการพิจารณาผลสัมฤทธิ์ ซึ่งทั้ง 3 ส่วนนี้จะมีความสัมพันธ์กัน ดังภาพ

ตามแนวคิดดังกล่าวนี้ พื้นฐานของการจัดหลักสูตรก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้อง สามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร พยายามจัดประสพการณ์การเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมไป

² อ่างใน สมเดช นิลพันธุ์. (2534). การติดตามการบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชนของมหาวิทยาลัยทวารวดี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 11-12.

ตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่า ตรงตาม จุดมุ่งหมายหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์จึง ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก

แบบจำลองการประเมินของ Hammond

โรเบิร์ต แอล แฮมมอนด์ (Robert L. Hammond) ได้บรรยายแนวคิดในการประเมินผล โครงการไว้ 4 หัวข้อ สรุปได้ดังนี้

1. ความจำเป็นของการประเมินโครงการอย่างมีระบบ (Systematic Evaluation) เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ที่น่าเชื่อถือ และเพียงพอต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโครงการต่อเนือง หรือยุติการใช้โครงการ แทนที่จะใช้ความเชื่อ ความรู้อย่าง หรือ อิทธิพลบางประการของผู้มีอำนาจ

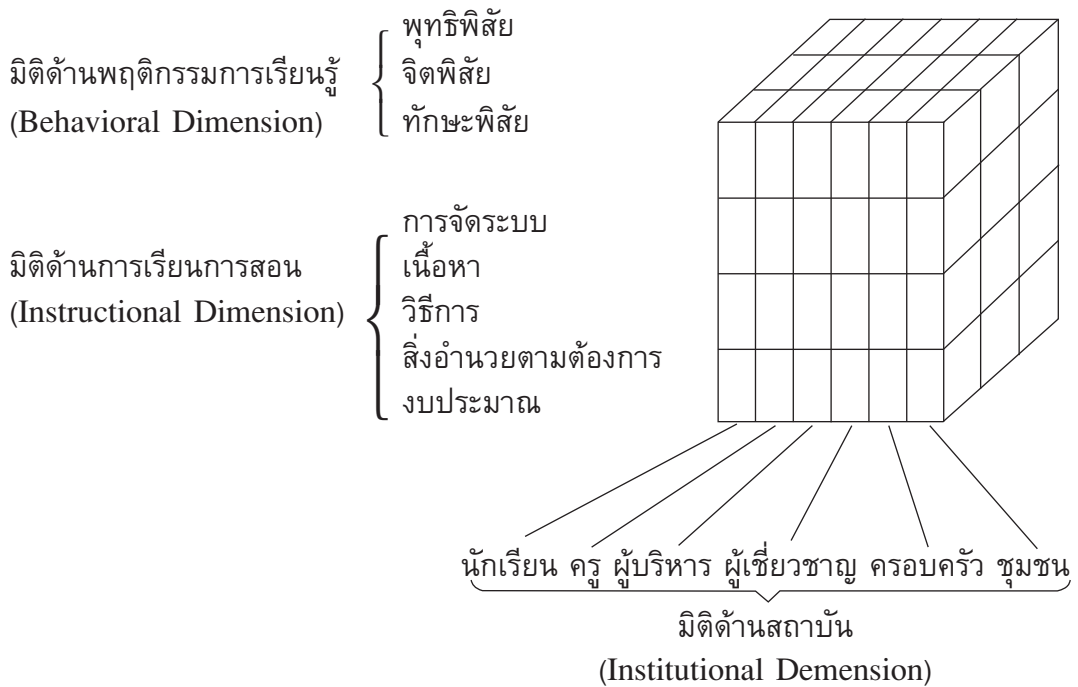
2. การประเมินเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตร นักพัฒนา หลักสูตรที่ผ่านมามีในอดีตได้มองข้าม และไม่มีแนวปฏิบัติเพื่อการประเมิน จึงเป็นปัญหาของครู และผู้บริหารที่จะต้องสรุปผลการใช้หลักสูตร โดยอาศัยข้อมูลเพียงส่วนน้อยผลในการเรียน และความสามารถทางสติปัญญา ประกอบกับสภาพทั่วๆ ไปในโรงเรียนเท่านั้น

3. โครงสร้างเพื่อการประเมิน (A Structure for Evaluation) ความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของนวัตกรรมในโครงการสมัยใหม่ สามารถอธิบายได้ด้วยปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของมิติต่างๆ ที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งมีอยู่ 3 มิติ ดังจะได้กล่าวต่อไป

4. แบบจำลองเพื่อขบวนการประเมิน (A Model of Evaluation as a Process) การใช้แบบจำลองเพื่อประเมินโครงการในโรงเรียนจะต้องเสนอขั้นตอนอย่างละเอียดและรอบคอบ ครูและผู้บริหารควรได้รับการอบรมให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะทำการประเมิน โครงการด้วยตนเอง

แฮมมอนด์ (Robert Hammond) มีแนวคิดในการประเมินหลักสูตรโดยมีส่วนยึดจุด ประสงค์เป็นหลักคล้ายของไทเลอร์ แต่แฮมมอนด์ได้เสนอแนวคิดที่ต่างจากไทเลอร์ โดยได้ กล่าวว่าการประเมินผลควรประเมินองค์ประกอบต่างๆ ในรูปของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ของมิติต่างๆ ที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ (Dimensions) ใหญ่ๆ แต่ละมิติจะประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญๆ อีกหลายตัวแปร ความสำเร็จของหลักสูตร ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในมิติต่างๆ เหล่านั้น มิติทั้ง 3 ได้แก่ มิติด้านการสอน (Instructional Dimension) มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension) และมิติด้าน พฤติกรรม (Behavioral Dimension) ดังภาพโครงสร้างแบบจำลอง และรายละเอียดต่อไปนี้

ภาพ : โครงสร้างแบบจำลองสำหรับการประเมินหลักสูตรของ Hammond

1) มิติด้านการสอน (Instructional Dimension) ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ 5 ตัวแปรคือ

(1.1) **การจัดชั้นเรียนและตารางสอน** เป็นเรื่องของการจัดครูและนักเรียนให้พบกัน และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการจัดในส่วนนี้จะต้องคำนึงถึงเวลาและสถานที่ (Time and Space) กล่าวคือในเรื่องเวลาหมายถึงการกำหนดช่วงเวลาสอน ซึ่งต้องคำนึงถึงธรรมชาติของผู้เรียน ลักษณะวิชาว่า ควรจะจัดวิชาใดก่อนหลังในตารางเรียน ส่วนสถานที่ หมายถึง ลักษณะการแบ่งกลุ่มนักเรียน และลักษณะการเลื่อนชั้นขึ้นไป ซึ่งอาจจัดเป็นระดับชั้นเรียงลำดับตามความยากง่ายหรือไม่แบ่งชั้น (Non Graded Organization) หรือแบบผสมผสานทั้ง 2 แบบ

(1.2) **เนื้อหาวิชา** หมายถึง เนื้อหาวิชาที่จะนำมาจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างความรู้ความคิดรวบยอด และวิธีการแสวงหาความรู้ตามลักษณะเฉพาะของแต่ละวิชา การจัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะของผู้เรียนและชั้นเรียนแต่ละระดับ

(1.3) **วิธีการ** หมายถึง หลักการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หลักการเรียนรู้ควรคำนึงถึงองค์ประกอบ 4 ประการคือ

- (1) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม (Active Participation)
- (2) การให้ข้อมูลย้อนกลับทันที (Immediate Feedback) แก่นักเรียน
- (3) การให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์แห่งความสำเร็จ (Successful Experiences)
- (4) การแบ่งและจัดลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่ละน้อย (Gradual Approximation)

(1.4) **สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ** หมายถึง สถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือและอุปกรณ์พิเศษ ห้องปฏิบัติการ วัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่มีผลต่อการใช้หลักสูตรและการสอนด้านอื่น ๆ

(1.5) **งบประมาณ** หมายถึง เงินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกการจัดการเรียนการสอน การซ่อมแซม เงินเดือนครู ค่าจ้างบุคลากรที่จะทำให้งานการใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จ

2) **มิติด้านสถาบัน (Institutional Dimension)** ประกอบด้วยตัวแปรที่ควรคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร 5 ตัวแปรคือ

(2.1) **นักเรียน** มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพกายและสุขภาพจิต ภูมิหลังทางครอบครัว

(2.2) **ครู** มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ วุฒิสูงสุดทางการศึกษา ประสบการณ์ทางการสอน เงินเดือน กิจกรรมที่ทำเวลาว่าง การฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

(2.3) **ผู้บริหาร** มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ วุฒิสูงสุดทางการศึกษา ประสบการณ์ทางการบริหาร เงินเดือน ลักษณะทางบุคลิกภาพ การฝึกอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในช่วงระยะเวลา 1-3 ปี ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ

(2.4) **ผู้เชี่ยวชาญ** มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ อายุ เพศ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลักษณะของการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือ ลักษณะทางบุคลิกภาพ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

(2.5) **ครอบครัว** มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ สถานภาพสมรส ขนาดของครอบครัว รายได้ สถานที่อยู่ การศึกษา การเป็นสมาชิกของสมาคม การโยกย้าย จำนวนลูกที่อยู่โรงเรียนนี้ จำนวนญาติที่อยู่ร่วมโรงเรียน

(2.6) **ชุมชน** มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินหลักสูตร ได้แก่ สภาพชุมชน จำนวนประชากร การกระจายของอายุของประชากร ความเชื่อ (ค่านิยม ประเพณี ศาสนา) ลักษณะทางเศรษฐกิจ สภาพการให้บริการทางสุขภาพอนามัย การรับนวัตกรรม เทคโนโลยี

3) **มิติด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension)** มีองค์ประกอบของพฤติกรรม 3 ด้าน คือ พฤติกรรมด้านความรู้ (Cognitive Domain) พฤติกรรมด้านทักษะ (Psychomotor Domain) และพฤติกรรมด้านเจตคติ (Affective Domain)

แนวความคิดการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์เริ่มด้วยการประเมินหลักสูตรที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อได้ข้อมูลเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การตัดสินใจแล้วจึงเริ่มกำหนดทิศทาง และกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ขั้นตอนของการประเมินหลักสูตรมีดังนี้

(1) กำหนดสิ่งที่ต้องการประเมิน ควรจะเริ่มต้นที่วิชาใดวิชาหนึ่งในหลักสูตร เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และจำกัดระดับชั้นเรียน

(2) กำหนดตัวแปรในมิติการสอนและมิติตถาบันให้ชัดเจน

(3) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยระบุถึง 1) พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงว่าประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนด 2) เงื่อนไขของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และ 3) เกณฑ์ของพฤติกรรมที่บอกให้รู้ว่านักเรียนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์มากน้อยเท่าใด

(4) ประเมินพฤติกรรมที่ระบุไว้ในจุดประสงค์ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวกำหนดพิจารณาหลักสูตรที่ดำเนินการใช้อยู่เพื่อตัดสินใจรวมทั้งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

(5) วิเคราะห์ผลภายในองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมแท้จริงที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นผลสะท้อนกลับไปสู่พฤติกรรมที่ตั้งจุดประสงค์ไว้ และเป็นการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด

(6) พิจารณาสິงที่ควรเปลี่ยนแปลงปรับปรุง

จากทฤษฎีและรูปแบบของการประเมินข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยถือแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้งในส่วนของปฏิรูปผู้สอน วิธีการสอน ผู้เรียน รวมถึงผู้บริหาร ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เป็นเกณฑ์มาตรฐานที่ภาครัฐ และสังคมส่วนใหญ่อยากให้เป็น รวมทั้งอาจมีการนำเอารูปแบบ ลักษณะการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ต่างประเทศมีการดำเนินการไปแล้วเข้ามาพิจารณาเพิ่มเติมด้วย เพื่อจะได้้นำข้อมูลต่างๆ เหล่านี้มาเป็นตัวประเมินเปรียบเทียบว่าอุดมศึกษาในประเทศไทยในขณะนี้ดำเนินการอย่างไรในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

การเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต การเรียนรู้จะช่วยให้คนเราสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต หรือสามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตัวเราได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นคนเราจึงเรียนรู้อยู่เสมอและเป็นไปอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้เอง นักจิตวิทยา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในแวดวงของการศึกษาจึงให้ความสนใจในเรื่องของการเรียนรู้กันเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะชีวิตความเป็นอยู่และการประพฤติปฏิบัติของคนเราจะเป็นไปในรูปแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้เป็นสำคัญ ความเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ของมนุษย์นั้นจะช่วยให้นักการศึกษาสามารถพรรณนา อธิบาย ทำนาย และทำสิ่งที่สุดท้ายอาจสามารถควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีแนวคิดอยู่หลายแนวคิดที่อธิบายถึงธรรมชาติการเรียนรู้ และปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ พฤติกรรมอื่นๆ อย่างลึกซึ้ง มาจากแนวคิดทางจิตวิทยาสองแนวด้วยกัน คือแนวคิดของพฤติกรรมนิยม และแนวคิดของกลุ่มความรู้ความเข้าใจ ทั้งสองกลุ่มได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ไว้ต่างกันออกไป โดยนักทฤษฎีกลุ่มแรกมองว่า การเรียนรู้เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus-response Association) ส่วนนักทฤษฎีกลุ่มหลังนั้นมองว่า การเรียนรู้เป็นการจัดระบบสิ่งที่รับรู้ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เรียนรับรู้สิ่งต่างๆ ในแง่ใหม่ แก้ปัญหา หรือเกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมา หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มซึ่งเน้นในเรื่องของกระบวนการคิด (Cognitive Field Theory) นั่นเอง เมื่อนำเอาแนวคิดทั้งสองมาประกอบกันก็จะทำให้สามารถเข้าใจในเรื่องของการเรียนรู้ได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้นั้นมีประโยชน์สำคัญต่อเรื่องของการศึกษา ดังนี้ 1) เป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอน 2) ประเมินผลผลิตที่ได้จากชั้นเรียน 3) วินิจฉัยปัญหาในชั้นเรียนได้ 4) ประเมินผลการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎี

สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยาต่างๆ ของทั้ง 2 กลุ่มดังนี้³

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม

กลุ่มพฤติกรรมนิยมเป็นกลุ่มความคิดทางจิตวิทยาอีกกลุ่มหนึ่งที่เห็นว่า พฤติกรรมมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้โดยอาศัยกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เป้าหมายหลักของนักพฤติกรรมนิยม คือ การค้นหาและการระบุถึงกฎที่ควบคุมการเรียนรู้ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้

³ อังโน พันท์ศักดิ์ พลสารัมย์ และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543). หน้า 8-14.

จึงพัฒนาทฤษฎีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองขึ้นมา สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มทฤษฎีย่อย ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง และทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มพฤติกรรมนิยม

ชื่อทฤษฎี	ผู้ตั้งทฤษฎี	สรุปสาระการเรียนรู้	การนำทฤษฎีไปใช้ในการเรียนการสอน
<p>● ทฤษฎีการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง</p> <p>1. ทฤษฎีความต่อเนื่องของธอร์นไดค์ (The Connectionism)</p>	ธอร์นไดค์ (Edward L. Thorndike)	<p>การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคลได้เลือกวิธีการตอบสนองที่ดีที่สุดเพื่อเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าให้เหมาะสม โดยได้มีการเสนอกฎการเรียนรู้ไว้ 3 กฎ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กฎแห่งผล 2. กฎแห่งความพร้อม 3. กฎแห่งการฝึกหัด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองโดยการให้การเสริมแรงทางบวก 2. จัดอุปกรณ์ที่น่าสนใจ เหมาะสมแก่การเรียนรู้ 3. ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติบ่อยๆ จนคล่องแคล่ว และเกิดแรงจูงใจ 4. การฝึกฝนนั้นไม่ควรกระทำนานๆ จนผู้เรียนเกิดความรู้สึเบื่อหน่าย ควรมีการเปลี่ยนกิจกรรมให้มีความหลากหลาย
<p>2. ทฤษฎีความต่อเนื่องของกัทธรี (Guthrie's contiguity theory)</p>	กัทธรี (Guthrie)	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าเฉพาะอย่างกับการตอบสนองเฉพาะอย่าง 2. การเรียนรู้มีในการฝึกเพียงครั้งเดียว 3. รางวัลมีความจำเป็นต่อการกระตุ้นกิจกรรมในช่วงแรกๆ แต่หลังจากเกิดการเรียนรู้ รางวัลจะไม่มีผลจำเป็นอีกต่อไป 4. ความรู้จากการเรียนรู้ครั้งใหม่จะแทนที่ความรู้เก่า ทำให้ความรู้เก่าลบเลือนไป 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สอนต้องจัดหาสิ่งเร้าที่เหมาะสมกับการตอบสนองของผู้เรียน 2. อย่าให้ผู้เรียนออกไปจากสถานการณ์การเรียนรู้ โดยที่ผู้เรียนแสดงอาการตอบสนองผิด 3. ก่อนจบบทเรียน ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเรียนรู้และปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง เพื่อที่ผู้เรียนจะได้จำสิ่งที่ถูกต้องติดตัวไปปฏิบัติ

ชื่อทฤษฎี	ผู้ตั้งทฤษฎี	สรุปสาระการเรียนรู้	การนำทฤษฎีไปใช้ในการเรียนการสอน
<p>● ทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข</p> <p>1. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning learning)</p>	<p>พาฟลอฟ (Ivan Pavlov)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม 2. การเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่ต้องลงมือกระทำ จะเกิดกับพฤติกรรมที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ปฏิกริยาสะท้อน และพฤติกรรมทางด้านอารมณ์ 3. การเรียนรู้เกิดขึ้นเพราะความใกล้ชิด (contiguity) และการฝึกหัด (practice) โดยการนำเอาสิ่งเร้าที่เป็นกลาง คือ สิ่งเร้าที่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนองได้มาเป็นสิ่งเร้าที่ต้องวางเงื่อนไข โดยนำมาจับคู่กับสิ่งเร้าที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนอง ทำให้เกิดเป็นการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขขึ้นมา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้างบรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน คือ ทำให้ชอบในวิชานั้นๆ 2. ใช้ขั้นตอนการสอน โดยอาศัยการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกด้วยการให้ผู้เรียน เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการแทนที่ของสิ่งเร้า
<p>2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant conditioning)</p>	<p>สกินเนอร์ (B.F.Skinner)</p>	<p>การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการวางเงื่อนไข โดยอาศัยการเสริมแรงไม่ว่าจะเป็นรางวัลหรือการลงโทษก็ตามควบคู่กันไป</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำหลักการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำไปใช้ในนวัตกรรมการเรียนการสอนแบบต่างๆ เช่น CAI 2. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือลงมือกระทำด้วยตนเอง 3. ให้ผู้เรียนได้รู้ผลการกระทำทันที 4. ผู้สอนให้แรงเสริมแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มที่เน้นความสำคัญของการคิด

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มากกว่าผลของการเชื่อมโยงสิ่งเร้า และการตอบสนองของกลุ่มพฤติกรรมนิยม ซึ่งละเอียดองค์ประกอบภายในหรือกระบวนการภายในของมนุษย์ คือ ความคิดหรือความรู้ความเข้าใจไป จึงเชื่อว่า การเรียนรู้นั้นจะอธิบายได้ดีที่สุดหากเราสามารถเข้าใจในกระบวนการภายในซึ่งถือเป็นตัวกลางระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองได้

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดนี้สามารถจำแนกย่อยออกได้เป็นหลายทฤษฎี แต่ทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับกันมากในระหว่างนักจิตวิทยาการเรียนรู้ และนำมาประยุกต์ใช้กันมากกับสถานการณ์การเรียนการสอน มีดังนี้

ตารางที่ 2 ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวคิดกลุ่มที่เน้นความสำคัญของการคิด

ชื่อทฤษฎี	ผู้ตั้งทฤษฎี	สรุปสาระการเรียนรู้	การนำทฤษฎีไปใช้ในการเรียนการสอน
1. ทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์	เวอร์ไรเมอร์ (Wertheimer) โคห์เลอร์ (Kohler) คอฟกา (Koffka) เลวิน (Lewin)	1. การเรียนรู้เกิดจากการจัดประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ กระจัดกระจายให้มารวมกัน ก่อนแล้วจึงค่อยพิจารณาส่วนย่อยต่อไป 2. เน้นการเรียนรู้ส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย และมีการเกิดขึ้นจาก 2 ลักษณะคือ การรับรู้และการเรียนรู้จากการหยั่งเห็น เป็นการเรียนรู้จากการพิจารณาปัญหาในภาพรวม และการใช้กระบวนการคิดเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาที่ต้องเผชิญ	1. ควรสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการจัดกิจกรรมในต่างๆ รูปแบบ 2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้หลายแบบตามความแตกต่างส่วนบุคคลและแบบการเรียนรู้ของแต่ละคน 3. จัดเตรียมองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายดายขึ้น
2. ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ของกานเย	กานเย (Gane')	การเรียนรู้นั้นมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1. ผลการเรียนรู้หรือความสามารถในด้านต่างๆ ของมนุษย์	1. การดึงความมั่นใจ 2. การแจ้งวัตถุประสงค์ 3. การทบทวนความรู้เดิม 4. การเสนอสิ่งเร้า 5. การใช้แนวการเรียนรู้

ชื่อทฤษฎี	ผู้ตั้งทฤษฎี	สรุปสาระการเรียนรู้	การนำทฤษฎีไปใช้ในการเรียนการสอน
		<p>2. กระบวนการเรียนรู้และจดจำอันเป็นผลมาจากการจัดกระทำกับข้อมูลในสมอง</p> <p>3. ผลจากเหตุการณ์ภายนอกที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ภายในตัวคน</p>	<p>6. การให้แสดงออก</p> <p>7. การให้ข้อมูลย้อนกลับ</p> <p>8. การประเมิน</p> <p>9. การส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้</p>
3. ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศ (Information processing theory)	นิวเวลและไซมอน (Newell & Simon)	กระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ความจำและการแก้ปัญหา	ผู้สอนต้องคำนึงว่าผู้เรียนย่อมประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ต่างกันไป
4. ทฤษฎีการสอนของบรูเนอร์	เจอร์ม บรูเนอร์ (Jerome Bruner)	ผู้เรียนทุกระดับขั้นของการพัฒนาสามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาใดก็ได้ถ้าจัดการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถ	<p>1. จัดลำดับการเรียนรู้และการนำเสนอให้สอดคล้องกับระดับของการรับรู้</p> <p>2. ในการเรียนการสอนผู้เรียนและผู้สอนต้องมีความพร้อมและแรงจูงใจและความสนใจ</p> <p>3. ลักษณะกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนช่วยให้มีความรู้ คงทน และถ่ายโยงความรู้ได้</p>
5. ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวการสร้างองค์ความรู้	เพียเจต์ (Jean Piaget)	การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม	<p>1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการเชิงรุก ดังนั้นจึงควรใช้วิธีการสอนอย่างเหมาะสมไม่ใช่จากวิธีบอกเล่า</p> <p>2. จัดเตรียมข้อมูลจากสังคมสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์เดิมที่จะทำให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองได้</p>

ชื่อทฤษฎี	ผู้ตั้งทฤษฎี	สรุปสาระการเรียนรู้	การนำทฤษฎีไปใช้ในการเรียนการสอน
6. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social learning theory)	แบนดูรา (Albert Bandura)	การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ด้วยการเลียนแบบหรือการสังเกตจากการกระทำของผู้อื่น ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนคือ การเอาใจใส่ ความจำ การถ่ายแบบ และแรงจูงใจที่จะแสดงออก	<ol style="list-style-type: none"> 1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พบตัวแบบหลายประเภท 2. ควรร่วมอภิปรายประเมินและชี้แนะพฤติกรรมอย่างละมุนละม่อมแทนการหลีกเลี่ยง 3. พุดคุยและรับฟังเกี่ยวกับตัวแบบที่ผู้เรียนต้องการเทียบเคียง 4. ให้การเสริมแรงเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมซึ่งเป็นที่ต้องการ

จากตารางอธิบายใน 2 แบบทฤษฎีดังกล่าวมาข้างต้นจะพบว่า การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่ผู้เรียนได้สัมผัส มีประสบการณ์จากการจัดสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งอาจจะเกิดจากการสังเกต การรับข้อมูล การปฏิบัติ แรงจูงใจ สิ่งเร้าหรือความอยากรู้ของผู้เรียน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เกิดความรู้ความคิด ความสามารถในการคิดค้น สร้างสรรค์ ประดิษฐ์ ทักษะ ทักษะและประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสมในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ ยังพบว่า เมื่อบุคคลมีพื้นฐานความเชื่อในเรื่องของทฤษฎีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน แนวทางวิธีการปฏิบัติที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้นั้นก็จะมีลักษณะรูปแบบที่ต่างกันไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสังคมไทยกำลังให้ความสำคัญกับเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนของ การปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งวิธีการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้นได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากที่อาจารย์ทุกคนต้องให้ความสนใจ และพยายามกำหนดรูปแบบวิธีการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียนให้มากที่สุดต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยหลักการและแนวคิดนี้มีที่มาจากแนวคิดทางการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของ “การเรียนรู้โดยการกระทำ” หรือ “Learning by doing” อันเป็นแนวคิดที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับ

ทั่วโลกมานานแล้ว การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจัดทำนี้ นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็น “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูจาก “ผู้สอน” หรือ “ผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้” มาเป็น “ผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้” ให้ผู้เรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทนี้เท่ากับเป็นการเปลี่ยนจุดเน้นของการเรียนรู้ว่าอยู่ที่ผู้เรียนมากกว่าอยู่ที่ผู้สอน ดังนั้นผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนเพราะบทบาทในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ⁴

แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของโรเจอร์ส (Rogers, 1969)⁵ ที่มีความเชื่อว่ามีมนุษย์นั้นมีศักยภาพในด้านดี ต้องการมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีแรงขับหรือพลังผลักดันให้เรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง มีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและความสำคัญของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความเต็มใจของนักศึกษาในการเรียนรู้ โดยมีลักษณะสำคัญคือ

1. การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องด้วยเป็นส่วนตัว
2. การริเริ่มด้วยตนเอง
3. การประเมินตนเองโดยผู้เรียน
4. ความหมายของการเรียนรู้คือสาระสำคัญของการเรียน
5. การขยายความรู้ไปสู่สิ่งอื่นได้

โรเจอร์ส กล่าวว่า ผู้สอนต้องให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้จัดประสบการณ์ต่างๆ หรือเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้

ความหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แบรนเดสและจินิกิส (Brandes and Ginnis, 1992: 25)⁶ ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Learning) ว่าหมายถึงการที่ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองตั้งแต่การวางแผน (Planning) จัดระบบระเบียบ (Organizing) ลงมือปฏิบัติ (Implementation) และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

⁴ ทิศนา แคมมณี. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลชิปปา (CIPPA Model). วารสารวิชาการ 3. (ฉบับเดือนมกราคม 2542). หน้า 4.

⁵ อ่างไน พันธุ์ศักดิ์ พลสารัมย์ และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543.) หน้า 26.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

(Evaluation) ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 ประการนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล (Learning Process)

นอกจากนั้น วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา⁷ ได้ให้ความหมายของการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-centered Teaching) ว่าเป็น การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการเรียน เลือกรูปแบบของการเรียน ซึ่งเป็นการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนเชิงรุก (Active Learning) คือ หาความรู้ด้วยตนเองจากเอกสาร เพื่อน แหล่งความรู้ อาจารย์ และสิ่งแวดล้อม โดยมีอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะ ในการเรียนนั้นผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีกระบวนการคิดและการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีหลักวิชารองรับ และผู้เรียนสามารถสังเคราะห์ วิเคราะห์ เรียบเรียง ประมวล และรายงานข้อค้นพบได้ โดยที่ผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดการให้เกิดการเรียนรู้ ให้แหล่งข้อมูล เสนอแนะวิธีการให้ความช่วยเหลือผู้เรียน แก้ไขข้อเข้าใจผิด ติดตาม และประเมินผลผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ให้กลุ่มประเมินร่วมกัน การประเมินจากผลงาน และการประเมินจากข้อทดสอบ

ดังนั้น การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การจัดการเรียนการสอนในลักษณะที่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการใช้สติปัญญาของตนเอง ให้ผู้เรียนมีความเกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนการสอนเป็นส่วนตัว ทั้งในลักษณะของเป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนถึงการประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำทาสติปัญญาของผู้เรียน ผู้เรียนและผู้สอนมีความเข้าใจและจริงใจต่อกัน กระบวนการที่เกิดร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้สอนจะมีบทบาทในการส่งเสริม ให้ข้อมูลย้อนกลับ และชี้แนะการเรียนรู้ของผู้เรียนในลักษณะของการจัดประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวผู้เรียน

หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังกล่าว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ในมาตรา 22 ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ

⁷ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2544). หน้า 24.

และเต็มตามศักยภาพ”⁸ เพื่อให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องดำเนินการ การปฏิรูประบบการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็นทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงต้องดำเนินการ ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงหลักการพื้นฐานของแนวคิด “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ว่าจะต้องมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดระเบียบบริบททางสังคมให้ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลัก 5 ประการคือ (Billson and Tiberius, 1991)⁹

1. มีการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน (Mutual Respect)
2. มีความรับผิดชอบและมีการตกลงร่วมกันในการที่จะไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้นั้น (Share Responsibility for Learning and Mutual Commitment to Goals)
3. มีการสื่อสารและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication and Feedback)
4. มีความร่วมมือและเต็มใจในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น (Cooperative and Willingness to Negotiate Conflicts)
5. มีความมั่นคงปลอดภัยที่รับรู้ได้ในห้องเรียน (A Sense of Security in Classroom)

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542)¹⁰ ได้เสนอว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนจะต้องยึดหลักดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ผู้เรียนควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่างๆ กัน ประสบการณ์ความรู้สึกรักนึกคิดของแต่ละบุคคลถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

⁸ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.

⁹ อ่างใน พันธุ์ศักดิ์ พลสารมัย และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนาระบบการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543). หน้า 28.

¹⁰ อ่างในเรื่องเดียวกัน. หน้า 28.

3. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองจะช่วยให้จดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้
4. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ และคำตอบที่ตนเองต้องการ

วิธีจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง¹¹

จอยส์และเวลล์ (Joyce and weil, 1996) ได้กล่าวอ้างจากแนวคิดของโรเจอร์สที่มีความเชื่อว่าการพัฒนาในตัวบุคคลจะเกิดขึ้นภายใต้บรรยากาศของการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงข้ามกับแนวคิดในการสอนสาระวิชา (Concept of Subject Matter) เขาจึงใช้รูปแบบการสอนที่ไม่ชี้นำผู้เรียน (Nondirective Teaching Model) เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitators) เปลี่ยนธรรมชาติของการเรียนการสอนจากสัมพันธ์ภาพที่ผู้สอนมีอำนาจเหนือ (Power Relationship or Authority-dependent Relationship) มาเป็นสัมพันธ์ภาพที่มีความเท่าเทียมและมีการทำงานร่วมกับผู้เรียน (Working With Relationship) (Ford and Profetto-McGrath, 1994: 343) วิธีการเรียนการสอนที่จัดกระทำโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้แก่ (Bergquist, Gould and Greenberg, 1981)

1. Tutorial / Independent Study
2. Learning Contracts
3. Field Placement
4. Student-generated Course

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางรูปแบบหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจ และง่ายต่อการนำไปปฏิบัติคือ โมเดลชิปปา (CIPPA Model) ซึ่งนำเสนอรูปแบบ โดย ทิศนา แคมมณี (2542) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนี้สามารถนำไปใช้เป็น ตัวชี้วัด หรือเป็นเครื่องตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ว่ากิจกรรมนั้นเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลางหรือไม่

“C” มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของ Constructivism กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาส

¹¹ อ้างในเรื่องเดียวกัน. หน้า 30-32.

สร้างความรู้ด้วยตนเอง การที่ผู้เรียนมีโอกาสได้สร้างความรู้ด้วยตนเองนี้ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

“I” มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

“P” มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกาย โดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

“P” มาจากคำว่า Process learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ การเรียนรู้กระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอย่างหนึ่ง

“A” มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ

บทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากบทบาทของครูที่เป็นผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดตามแบบการสอนเดิมดังนี้

1) บทบาทด้านเตรียมการ

(1.1) การเตรียมตนเอง ให้พร้อมสำหรับการเป็นแหล่งความรู้ด้วยการศึกษา ค้นคว้า การทดลองปฏิบัติในหัวข้อที่ตนรับผิดชอบ

(1.2) การเตรียมแหล่งข้อมูล ในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการหรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

(1.3) การเตรียมกิจกรรมการเรียน โดยวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมผู้สอนทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการที่กำหนดบทบาทการเรียนรู้และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนให้เขาทำกิจกรรมตามความต้องการความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

- (1.4) การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์
- (1.5) การเตรียมการวัดและประเมินผล
- 2) บทบาทด้านการดำเนินการ
  - (2.1) การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor)
  - (2.2) การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager)
  - (2.3) การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (Active Participant)
  - (2.4) การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor)
  - (2.5) การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร

3) บทบาทด้านการประเมินผล ตรวจสอบว่า สามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลและวัดให้ครอบคลุมทุกด้านโดยเน้นการวัดจากสภาพจริง (Authentic Measurement) จากกาปฏิบัติ (Performance) และจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)

กรีสัน (Greason, 1988 cited in Billson and Tiberius, 1991) ได้นำหลักการของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปใช้ โดยการให้นักศึกษาตั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เป็นระยะๆ มีการอภิปรายกลุ่มทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การให้เกรดนักศึกษา มีการตกลงร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนไม่ต่างจากกลุ่มผู้เรียนที่เรียนแบบบรรยาย มอบหมายงาน และทดสอบให้คะแนนโดยผู้สอน แต่พบว่ากลุ่มนักศึกษาที่เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางให้คะแนนความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนสูงกว่า และนักศึกษากลุ่มที่เรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่า

2.3 การจัดการระดับอุดมศึกษาจากอดีตสู่ปัจจุบัน

❖ พัฒนาการของรูปแบบอุดมศึกษาไทย

สถาบันอุดมศึกษาของประเทศต่างๆ ในกลุ่มโลกที่สามเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นในระยะเวลาประมาณ 50 กว่าปีที่ผ่านมา สำหรับในสังคมไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2459 ซึ่งนับได้ว่ายาวนานกว่ามหาวิทยาลัยต่างๆ มากมาย แนวคิดและรูปแบบส่วนใหญ่มักจะพยายามเลียนแบบมาจากกลุ่มประเทศทางแถบยุโรป แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคม

สำหรับสังคมไทยนั้นมีอิทธิพลต่างๆ ที่เข้ามาหล่อหลอมรูปแบบของมหาวิทยาลัย จนมีลักษณะต่างๆ ตามลำดับพัฒนาการ ดังนี้¹²

1. เป้าหมายทางการเมืองเป็นอิทธิพลหลักในสมัยเริ่มแรกของการจัดตั้งมหาวิทยาลัย

การจัดการศึกษาสมัยใหม่ตั้งแต่ประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ล้วนมีจุดมุ่งหมายหลักคือ พัฒนาสังคมไทยสู่ความทันสมัยและเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเมือง ปลอดภัย ภัยอันตรายของการคุกคามจากการล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจจากตะวันตก การผลิตบุคลากรเพื่อมาเป็นผู้นำของประเทศโดยการรับราชการเป็นหลักจึงเป็นเป้าหมายหลักของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทย จุดประสงค์เป็นมหาวิทยาลัยที่เก่าแก่ที่สุด โดยจัดตั้งในปี พ.ศ. 2459 ต่อมาก็มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยมีจุดประสงค์เพื่อการสร้างผู้นำทางการเมือง

เมื่อเป้าหมายของรัฐบาลคือการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัย โดยการสร้างผู้นำที่จะเข้ามาสู่ระบบราชการและระบบการเมือง ฉะนั้นหลักสูตรการสอนจึงมักจะตามอย่างตำราของประเทศตะวันตก ซึ่งก็คือ การถ่ายทอดความรู้มิใช่การสร้างความรู้หรือการวิจัย ดังนั้น การอุดมศึกษาของไทยจึงไม่มีส่วนสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเดิมและศาสนาของชาติแต่อย่างใด

2. เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอิทธิพลหลักของยุคสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ประมาณ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา กระแสแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจได้เริ่มเข้ามา มีอิทธิพลต่อการบริหารบ้านเมืองของไทย ยุคของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น โดยรัฐบาลได้มีการจัดตั้งสภาพนาเศรษฐกิจและสภาการศึกษาขึ้นมาเพื่อวางแผนกำลังคนตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ บทบาทของอุดมศึกษาในช่วงนี้จึงปรับทิศทางที่จะผลิตกำลังคนระดับสูง เช่น วิศวกร และช่างระดับต่างๆ ขณะเดียวกันก็มีแนวคิดที่จะกระจายความเจริญไปสู่ชนบท จึงเริ่มมีการวางแผนจัดตั้งมหาวิทยาลัยภูมิภาค การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2507 และ 2508 ตามลำดับ

¹² วิชัย ตันศิริ. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย : การรื้อปรับระบบบริหารและจัดการ 31 สิงหาคม - 1 กันยายน 2538. หน้า 7-9.

❖ กระแสแนวคิดเรื่องความเสมอภาคของโอกาสอันเป็นผลพวงของระบอบประชาธิปไตย

ปรากฏการณ์ที่มีเกิดขึ้นทั่วโลกโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศโลกที่สาม ในช่วงยุคหลังสงครามโลก และยุคที่ประเทศอาณานิคมทั้งหลายได้รับอิสรภาพ คือ การปฏิวัติความมุ่งหวังที่สูงขึ้น (Revolution of the Rising Expectations) ที่ปรารถนาสภาพที่สูงขึ้นให้แก่ตนเอง เส้นทางไปสู่เป้าหมายดังกล่าวคือ จะต้องผ่านประตูรั้วของมหาวิทยาลัย และปริญญาบัตรคือหนังสือเดินทางหรือใบผ่าน บทบาทและหน้าที่ของมหาวิทยาลัยจึงกลายเป็นบทบาทที่กลั่นกรองและคัดสรรผู้ที่จะได้มีสถานภาพชนชั้นผู้นำในอนาคต

การเรียกร้องความเสมอภาคของโอกาสที่จะเดินผ่านประตูรั้วดังกล่าวไปสู่หลักชัยของชีวิตจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระแสผลักดันทางการเมืองที่นำไปสู่การจัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงในช่วงปี พ.ศ. 2514 เพื่อเป็นมหาวิทยาลัยเปิด โดยการใช้โทรทัศน์และสื่อทางไกลเป็นสื่อที่สำคัญของการถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเมื่อ พ.ศ. 2521 ให้เป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งที่สอง โดยเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มิอาจเข้าเรียนได้เข้ามาศึกษาจึงเป็นการขยายโอกาสมากยิ่งขึ้น

❖ การขยายตัวของภาคเอกชนในสังคมไทย

ผลพวงของการพัฒนาเศรษฐกิจทำให้เกิดการขยายตัวของภาคธุรกิจเอกชน ในสมัยก่อน การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมเกษตรนั้น อาจมีคำว่า พ่อค้าวานิช อยู่บ้างตามความจำเป็น แต่ชนชั้นสูงของไทยคือ ข้าราชการ และชนชั้นสามัญคือ ขาวนา ซึ่งมีถึงร้อยละ 85 ของประชากรทั้งประเทศ แต่หลังจากที่เริ่มมีการพัฒนาเศรษฐกิจมาได้ประมาณ 20 ปี สังคมไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง เกิดชนชั้นธุรกิจและกรรมกร เศรษฐกิจไทยได้มีองค์ประกอบของภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการที่มีมูลค่ามากที่สุด และมีการเกิดชนชั้นกลางขึ้นมา สัดส่วนของประชากรที่ทำงานภาคเกษตรก็ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 60

จากการขยายตัวของภาคเอกชน ทำให้บทบาทของเอกชนมีมากขึ้นในเรื่องของการพัฒนาประเทศ วิทยาลัยเอกชนเริ่มมีเกิดขึ้น โดยมีวิทยาลัยหอการค้าเป็นแห่งแรก และต่อมาก็ค่อยมีการจัดตั้งวิทยาลัยอื่นๆ ซึ่งมีผลสำเร็จเป็นที่น่าเชื่อถือจนได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยขึ้นมาได้ต่อมา มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเอกชนในปัจจุบันนั้นมีจำนวนมากถึง 31 แห่ง ในขณะที่มหาวิทยาลัยของรัฐจำกัดรับมีเพียง 20 แห่งเท่านั้น อีก 2 แห่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิด แต่อย่างไรก็ตาม สัดส่วนของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยเอกชนนั้นก็ยังมีเพียงแค่อ้อยละ 30 ของจำนวนนักศึกษาในระบบจำกัดรับทั้งหมด

❖ กระแสโลกาภิวัตน์

กระแสโลกาภิวัตน์ คือ กระแสที่เชื่อมโยงให้โลกเป็นหมู่บ้านเดียวกันโดยระบบคมนาคม การสื่อสาร และสารสนเทศ และระบบการค้าแบบเสรี เป็นทั้งผลลัพธ์และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง ที่ว่าเป็นผลลัพธ์ก็เพราะสืบเนื่องมาจากเหตุด้านการปฏิวัติด้านการคมนาคม การสื่อสาร ทำให้โลกสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันได้ในระยะเวลานับสั้น โลกจึงมีขนาดเล็กกลงในเชิงความรู้สึกและเชิงจิตวิทยา ที่ว่าเป็นสาเหตุก็เพราะกระแสโลกาภิวัตน์นั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ ตามมา เช่น การแพร่ขยายของแนวคิดประชาธิปไตย การค้าแบบเสรี ระบบการผลิตที่อาศัยเทคโนโลยีทางการสื่อสารมากขึ้น จนในที่สุดกระแสโลกาภิวัตน์อาจจะนำไปสู่การจัดระเบียบใหม่ทางเศรษฐกิจของโลก การจัดระเบียบใหม่ของระบบสื่อสารมวลชน การจัดระเบียบใหม่ของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

สังคมไทยนั้นมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมเปิดมากกว่าสังคมอื่นๆ ในเอเชีย ฉะนั้นจึงมีการรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ได้ค่อนข้างรวดเร็ว และที่จะกระทบกับระบบการศึกษาไทยโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษานั้นก็คือ แนวโน้มของการเป็นนานาชาติของหลักสูตรการศึกษา แนวโน้มของการขยายโอกาสให้คนส่วนใหญ่ได้เข้าถึงการศึกษาในระดับนี้ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งแนวโน้มของการพัฒนาคุณภาพและประกันมาตรฐานการศึกษาให้มีความทัดเทียมหรือสูงกว่าประเทศที่เคยเป็นหนึ่งในของโลก

❖ อุดมศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์¹³

ในปัจจุบันอุดมศึกษาไทยได้มีการขยายตัวจากการศึกษาเฉพาะกลุ่ม (Elite Education) ไปสู่ระดับใกล้การศึกษาของมวลชน (Mass Education) คือใกล้ระดับ 15% ของประชากรที่อยู่ในวัยเรียนแต่ยังอยู่ห่างไกลที่จะไปถึงขั้นของการศึกษาของปวงชน (Universal Education)

นโยบายของอุดมศึกษาไทยที่มักจะกล่าวถึงแต่เดิมมาต่างมุ่งในความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellent) ความมีอิสระเสรีในทางวิชาการ (Academic Freedom) และความทัดเทียมในโอกาสทางการศึกษา (Equal Opportunity)

ส่วนเป้าหมายของอุดมศึกษานั้นก็มักที่จะมุ่งในการผลิตกำลังคนตามความต้องการกำลังคน (Man Power Demand) ความต้องการทางเศรษฐกิจหรือตลาดแรงงาน (Market Demand) และความต้องการของสังคม (Social Demand)

¹³ สุธรรม อารีกุล. การอุดมศึกษา. รายงานการวิจัยประกอบการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.... (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พ.ศ. 2541). หน้า 39-41.

ยิ่งไปกว่านั้นในกระแสโลกาภิวัตน์ที่สภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ประกอบกับความต้องการของสังคมไทยที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้มีความพร้อมในการที่จะแข่งขัน ในเวทีเศรษฐกิจของโลกซึ่งล้วนแต่มีปัญหาท้าทาย อุดมศึกษาไทยจึงไม่สามารถที่จะอยู่นิ่งเฉยต่อไปได้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงบทบาทไปตามกระแสผลักดัน 4 กระแสดังนี้

1) **อุดมศึกษาสู่ความทันสมัย (Modernization)** อุดมศึกษาไทยจะต้องมีความทันสมัย โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ

- สถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นคลังแห่งความรู้ทันสมัย อันได้แก่ คณาจารย์ที่มีความรู้ ความสามารถที่ทันสมัย และทรัพยากรเทคโนโลยีข่าวสารที่ให้ความรู้ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก
- สถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้อ และการถ่ายทอดความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนได้ความรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก
- สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนาองค์ความรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ทันต่อการแก้ปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก

2) **อุดมศึกษาเปิดเสรี (Liberalization)** นั่นคือ อุดมศึกษาไทยจะต้องเปิดเสรี ไม่ใช่จัดกระทำขึ้นโดยคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือ องค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นเจ้าของหรือผูกขาด การศึกษานั้นอีกต่อไป จะต้องเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันในด้านคุณภาพและเพิ่มปริมาณ ประกอบด้วย อุดมศึกษาที่มีการแข่งขันโดยเสรีทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมี

- อิสระในการบริหารและจัดการ
- มีการระดมทุนและทรัพยากรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ได้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า
- มีการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษาโดยเสมอภาค โดยมุ่งเน้นในการแข่งขันกันในด้านประสิทธิภาพ คุณภาพ และมาตรฐาน

3) **อุดมศึกษาสู่ปวงชน (Popularization)** หมายความว่าอุดมศึกษาไทยจะต้องเข้าสู่หมู่ชนได้ทุกระดับตามความต้องการของหมู่ชนนั้นซึ่งมีความหลากหลายไม่เหมือนกัน ประกอบด้วย

- อุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย เหมาะสมแก่บุคคลและชุมชน สภาพแวดล้อม หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละที่แต่ละแห่งซึ่งไม่เหมือนกัน
- อุดมศึกษาที่มีความเสมอภาค ทุกคนมีโอกาสได้ศึกษาและสามารถสนองตอบได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่

- อุดมศึกษาต่อเนื่องและอุดมศึกษาตลอดชีวิต เป็นอุดมศึกษาที่สามารถเรียนต่อเนื่องกันได้ และสามารถศึกษาได้ตลอดชีวิตโดยไม่จำกัดคุณวุฒิและวัยวุฒิ
- อุดมศึกษาอันเหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรมไทย เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม

4) **อุดมศึกษาสู่สากล (Internationalization)** เป็นลักษณะของอุดมศึกษาที่พัฒนาสู่ความเป็นนานาชาติ ดูดซับความรู้จากนานาชาติ ถ่ายทอดความรู้และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ประกอบด้วย

- อุดมศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์ระดับนานาชาติ
- อุดมศึกษาซึ่งสามารถดูดซับความรู้ ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจากนานาชาติ เข้าสู่คลังแห่งความรู้ได้
- อุดมศึกษาซึ่งสร้างสรรค์ความกลมกลืนหรือดุลยภาพระหว่างสังคม วัฒนธรรมไทย หรือความเป็นไทยและความเป็นสากล สัมพันธ์กับชนชาติอื่นเพื่อการอยู่ร่วมกันได้ โดยสันติในประชาคมโลก

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การอุดมศึกษาของไทยนั้นจัดได้ว่ามีประวัติที่ยาวนาน เมื่อเทียบกับอุดมศึกษาในประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค (ยกเว้นในประเทศฟิลิปปินส์) โดยระบบอุดมศึกษาของไทยนั้นมีความเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาที่จัดได้ว่าสมบูรณ์แบบ และมีความเป็นมหาวิทยาลัยยุคใหม่ คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้มีการก่อตั้งเป็นมหาวิทยาลัยขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2459 นับเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาอุดมศึกษาของไทยนั้นเริ่มมาจากความต้องการในการที่จะคัดค้านเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนา Modernization ซึ่งเน้นการพัฒนาตามแบบชาติตะวันตก เป็นสำคัญ ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของอุดมศึกษาในช่วงเริ่มต้นนั้นจะเน้นในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหา ทฤษฎีตามแบบของตะวันตกเป็นสำคัญ ไม่เน้นในเรื่องของการวิจัย ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ ที่มีความสอดคล้องกับชาติและวัฒนธรรมของตนเอง

พัฒนาการที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นพัฒนาการในเรื่องของการกระจายความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ท้องถิ่น รวมทั้งในเรื่องของการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการมหาวิทยาลัยต่างๆ นั่นคือไม่ได้เน้นเฉพาะว่ามหาวิทยาลัยจะต้องเป็นของรัฐเท่านั้น แต่สามารถเป็นการจัดตั้งของหน่วยงานเอกชนได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันนำไปสู่การพัฒนาได้มากขึ้นนั่นเอง นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ผ่านมาในเรื่องของเนื้อหาที่ใช้ถ่ายทอดนั้นจะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงตามสภาพความต้องการของสังคมขณะนั้นเป็นสำคัญ นั่นคือในช่วงแรกนั้นเนื้อหาที่เน้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการจัดการภาครัฐ การปกครอง แต่ต่อมาวงการศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น เนื้อหาหลักสูตรต่างๆ ก็เริ่มปรับทิศทางมาเน้นในเรื่องของทางธุรกิจมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตออกมาตอบสนองต่อความต้องการของสังคมให้มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาอุดมศึกษาไทยไม่ได้มีการพัฒนาในด้านคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจึงส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาวิกฤติในด้านอุดมศึกษาขึ้นมา โดยเฉพาะในส่วนของหลักสูตร และคุณภาพทางการศึกษาที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้¹⁴

❖ หลักสูตร

หลักสูตรล้าสมัย แยกวิชามากเกินความจำเป็น มีความซ้ำซ้อน ลอกเลียนแบบจากต่างประเทศ และลอกเลียนซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นหลักสูตรที่มีเป็นจำนวนมากแต่ขาดความหลากหลาย ขาดความยืดหยุ่น ไม่เป็นสากล และไม่เกิดการบูรณาการ ไม่มีการปรับปรุงหลักสูตรตามกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก ยึดติดกับระบบที่เคยชิน และมักจะทำต่อการเปลี่ยนแปลง

❖ คุณภาพอาจารย์และการเรียนการสอน

จำนวนอาจารย์ที่จบจากต่างประเทศ และสถาบันที่มีชื่อเสียงนั้นมีแนวโน้มที่จะลดลง ทุนต่างประเทศถูกจำกัดด้วยระเบียบข้อบังคับและการแข่งขันเข้าศึกษาต่อกับต่างประเทศ วิกฤติศรัทธาต่ออาชีพอาจารย์ตกต่ำลง ไม่สามารถจูงใจคนให้เข้ามาเป็นอาจารย์ได้ มาตรการจำกัดกำลังคนภาครัฐทำให้ขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพ อาจารย์ที่มีคุณภาพทั้งในด้านการสอนและวิจัยนั้นมีน้อยมาก ไม่มีมาตรการที่ดีพอที่จะขจัดอาจารย์ที่ไร้คุณภาพ งานวิจัยมีน้อยจึงทำให้ขาดองค์ความรู้ของไทยที่ดีพอ ไม่สามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติมภายใต้สังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมไทยได้ วิธีการสอนที่ล้าสมัย ตำราอันเป็นสื่อการสอนนั้นมีความคุณภาพต่ำ ลอกเลียนจากต่างประเทศ และห้องสมุดไม่ทันสมัย ขาดกลไกที่จะพัฒนาอาจารย์อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งคณาจารย์ที่มีคุณภาพไม่สนใจที่จะอยู่ต่อหลังเกษียณทั้งนี้เพราะความล่าช้าของระบบราชการ

¹⁴ เรื่องเดียวกัน. หน้า 18-20.

❖ คุณภาพบัณฑิต

คุณภาพของนักเรียนที่เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นตกต่ำลงตามลำดับ โดยเฉพาะความรู้ทางด้านชีววิทยา เคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ประกอบกับการเรียนการสอนที่ไม่ได้คุณภาพในสถาบันอุดมศึกษา ส่งผลให้บัณฑิตที่มีการผลิตออกมามีคุณภาพตกต่ำลง ทั้งในด้านภาษา คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถในทางวิชาการ ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ ขาดวิจรรย์ญาณ ความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ ความรอบรู้และแสวงหาความรู้ รวมทั้งขาดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ขาดบุคลิกภาพที่ดี และเจตคติในการทำงานเป็นลบ คือ ไม่ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน หนักไม่เอาเบาไม่สู้ และหวังแต่จะได้เงินมากขึ้นโดยไม่ต้องทำงาน

จากปัญหาและวิกฤติของอุดมศึกษาที่เกิดขึ้น ทำให้เราพบว่าในอดีตที่ผ่านมาเน้นการอุดมศึกษาของไทยนั้นยังประสบปัญหาต่างๆ อยู่อย่างมากมาย โดยเฉพาะที่สำคัญคือไม่สามารถพัฒนาบัณฑิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากเท่าที่ควร รวมทั้งการอุดมศึกษาของไทยนั้นไม่มีลักษณะว่าจะสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาประเทศได้เลย¹⁵

❖ บทสรุป การพัฒนาอุดมศึกษาไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน

อุดมศึกษาไทยได้รับการพัฒนาเคียงคู่กับระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยมาช้านาน และได้มีการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 (2506 - 2509) มาจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 - 2549) ซึ่งรายละเอียดของมาตรการและเป้าหมายสำหรับอุดมศึกษา ที่จะช่วยชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการอย่างเป็นขั้นเป็นตอนของระบบอุดมศึกษาไทยได้มีการเปรียบเทียบในทุกแผนสรุปได้ดังนี้¹⁶

¹⁵ ประกอบ คุปรัตน์. การประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การประเมินสัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 8 กรกฎาคม 2540. หน้า 11-13.

¹⁶ สมชาย สุขสิริเสรีกุล. (2543). รายงานผลการวิจัยเรื่อง บทบาทและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 2-9.

1. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 1

มาตรการ

ปรับปรุงการผลิตนักศึกษาให้มีปริมาณและแขนง การศึกษาสัมพันธ์กับความต้องการของประเทศ

ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษา

ปรับปรุงการผลิตนักศึกษาให้มีปริมาณและแขนง การศึกษาสัมพันธ์กับความต้องการของประเทศ

ส่งเสริมการผลิตนักศึกษาสาขาวิศวกรรมศาสตร์ แพทยศาสตร์และเกษตรศาสตร์เป็นพิเศษ

เป้าหมาย

จัดตั้งมหาวิทยาลัยประจำส่วนภูมิภาคขึ้น

บัณฑิตทางวิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และ แพทยศาสตร์ เพิ่มขึ้น 200 100 และ 100 คน ตามลำดับ

2. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 2

มาตรการ

ขยายการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเน้นสาขา วิศวกรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และแพทยศาสตร์

ส่งเสริมการวิจัยและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษา ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมมากขึ้น

จัดตั้งและขยายมหาวิทยาลัยในภาคต่างๆ

เป้าหมาย

จำนวนนักศึกษาในปีสุดท้ายของแผน เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.71

อาจารย์ประจำเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในสาขา วิชาแพทยศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์

3. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 3

มาตรการ

ปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้สูงขึ้นทั้งในด้านบริหารและวิชาการ

ส่งเสริมการผลิตบัณฑิตในกลุ่มสาขาวิชาที่จำเป็นต่อเศรษฐกิจและสังคมตามความต้องการของประเทศ

ส่งเสริมในเรื่องของการวิจัยและสร้างตำรา

ปรับปรุงส่งเสริมมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคเพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการและวัฒนธรรมของส่วนภูมิภาค

ส่งเสริมการศึกษาและทดลองการจัดการศึกษาแบบวิทยาลัยชุมชน

ปรับปรุงส่งเสริมกิจกรรมของบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อผลิตอาจารย์ระดับปริญญาโทและเอกให้มีเพิ่มมากขึ้น

เป้าหมาย

จำนวนนักศึกษาช่วงปี 2514 - 2519 เพิ่มขึ้นร้อยละ 41

มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคสามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละภูมิภาคได้เป็นอย่างดี

4. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 4

มาตรการ

ปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่กันไป

ปรับปรุงการคัดเลือกเข้าสถาบันอุดมศึกษา

ปรับปรุงและส่งเสริมการผลิตบัณฑิตในกลุ่มสาขาตามความต้องการของตลาดและที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

วางพื้นฐานการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนตามเขตพื้นที่ภูมิภาคต่างๆ

ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยค้นคว้า แต่งตำรา

ส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาแบบระบบเปิดให้มากยิ่งขึ้น โดยเน้นการใช้สื่อการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำการศึกษาได้ด้วยตนเอง

สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนขยายการศึกษาในสาขาวิชาที่มีความพร้อม

ให้สถาบันอุดมศึกษาของภาครัฐปรับปรุงในเรื่องของการเก็บค่าบำรุงให้มีความเหมาะสม

ส่งเสริมให้สถาบันร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

เป้าหมาย

จำนวนนักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและปริญญาตรีเพิ่มขึ้นจากต้นแผนร้อยละ 35.7 สูงกว่าปริญญาตรีเพิ่มขึ้นร้อยละ 48

อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ

บัณฑิตศึกษาสามารถผลิตกำลังแรงงานตอบสนองความต้องการของหน่วยราชการและธุรกิจเอกชนได้

5. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 5

มาตรการ

ปรับปรุงคุณภาพ และมาตรฐานอุดมศึกษาให้สูงขึ้น

ปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอน

สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยโดยเฉพาะทางด้านการพลังงานและการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม

ขยายงานบริการทางวิชาการแก่สังคม

ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินกิจกรรมทางด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

สนับสนุนให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านการกีฬา ศิลปวัฒนธรรม และด้านการบำเพ็ญประโยชน์

สนับสนุนให้สถาบันเอกชนขยายการศึกษาในสาขาวิชาที่มีความพร้อมอย่างเต็มที่

ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนให้ความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ มากยิ่งขึ้น

เป้าหมาย

พัฒนาคณาจารย์ให้มีคุณวุฒิสูงขึ้นจากเดิมในแผนฯ 4 เป็นปริญญาเอก:ปริญญาโท:ปริญญาตรี เท่ากับ 2.5 : 5.5 : 2

ให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษามีความสามารถรอบรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

มีการให้บริการการรักษาพยาบาลควบคู่ไปกับการพัฒนาการเรียนการสอน และการวิจัยไปพร้อมๆ กัน

6. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 6

มาตรการ

ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชนจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของประเทศและเน้นในเรื่องของคุณภาพมากกว่าปริมาณ

ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ปรับปรุงคุณภาพอาจารย์และบุคลากร

ส่งเสริมการแต่งตั้งคณาจารย์ไทย และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย

ปรับปรุงระบบการบริหารโครงสร้างและกฎระเบียบให้เอื้อต่อการพัฒนาการอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เร่งรัดให้มีการจัดทำแผนหลักระยะยาว เพื่อการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

เป้าหมาย

จำนวนนักศึกษาปริญญาตรีเพิ่มขึ้นร้อยละ 24.3

สัดส่วนนักศึกษาระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในระดับปริญญาตรี จาก 70.9 : 29.1 ในปีแรกของแผนฯ เป็น 69.6 : 30.4 ในช่วงปีสุดท้ายของแผนฯ

สัดส่วนนักศึกษาระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนในระดับสูงกว่าปริญญาตรี จาก 93.6 : 6.4 ในปีแรกของแผนฯ เป็น 92.5 : 7.5 ในช่วงปีสุดท้ายของแผนฯ

สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิต วิจัย บริการทางวิชาการแก่สังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 7

มาตรการ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอน การวิจัยในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เพิ่มขึ้นทั้งด้านจำนวนสาขา ปริมาณผู้เรียน และคุณภาพทางวิชาการ

ปรับปรุงพัฒนารูปแบบการคัดเลือกเข้าศึกษา ในประเภทการศึกษาต่างๆ

เร่งผลิตครูอาจารย์ในสาขาวิชาชีพที่มีความขาดแคลนเป็นพิเศษ

ปรับปรุงค่าธรรมเนียมและค่าบำรุงการศึกษา และเพิ่มความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ

แก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบของสถาบันอุดมศึกษา ให้เอื้อต่อการพัฒนารูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย

เป้าหมาย

มีการวิจัย และประดิษฐ์คิดค้นในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มมากขึ้น

เพิ่มสัดส่วนการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มากขึ้น

สถาบันอุดมศึกษามีระบบบริหารที่มีความคล่องตัวและเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ

ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาอย่างเหมาะสม

8. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 8

มาตรการ

จัดโครงสร้างระบบอุดมศึกษาใหม่

ให้มีคณะกรรมการอุดมศึกษาระดับชาติดูแลในเรื่องของนโยบายและมาตรฐานอุดมศึกษา

สนับสนุนภาคเอกชนให้เพิ่มปริมาณการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาที่มีความขาดแคลน

วางแผนกำลังระยะยาว และวางแผนวิจัยและพัฒนา

สนับสนุนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพพึ่งตนเองได้ โดยการออกจากระบบราชการ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ประเมินมาตรฐานวิชาชีพต่างๆ ซึ่งจัดทำขึ้น โดยองค์กร นักวิชาการ และ มหาวิทยาลัย

เป้าหมาย

จัดโครงสร้างการบริหารระบบอุดมศึกษาขึ้นมาใหม่

ปรับภาวะ และสัดส่วนของการศึกษาระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

มีระบบการบริหารจัดการภายในเฉพาะสถาบันที่เป็นอิสระและมีความคล่องตัว

ให้ภาคเอกชนและสถาบันต่างๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มมากยิ่งขึ้น

9. มาตรการและเป้าหมายของแผนงานการพัฒนาาระบบอุดมศึกษา ในช่วงแผนฯ 9

ในส่วนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 - 2549) เรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการศึกษานั้นจะมีรายละเอียดอยู่ในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคม โดยยุทธศาสตร์ด้านนี้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนไทยทุกคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรง เป็นคนเก่ง คนดี มีระเบียบวินัย รู้จักหน้าที่ มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งการที่จะทำให้คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุกด้าน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แนวทางในการพัฒนาของแผนฯ 9 นี้ ให้ความสำคัญกับเรื่องของการสร้างระบบสุขภาพที่ง่ายต่อการเข้าถึง รวมทั้งมีการพัฒนาคุณภาพครูอาจารย์ที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม การปรับหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนปฏิบัติได้จริง และสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้ ในส่วนของการผลิตกำลังคน และฝึกอบรมทักษะฝีมือทางด้านแรงงานก็ต้องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดแรงงาน เทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่เศรษฐกิจยุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรการทางด้านการศึกษาที่สำคัญในส่วนของยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคน และการคุ้มครองทางสังคมจะเน้นในเรื่องของการปฏิรูปการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการเตรียมความพร้อมและยกระดับทักษะในการทำงาน ซึ่งมีมาตรการในการดำเนินการดังต่อไปนี้¹⁷

1) ปฏิรูปกระบวนการพัฒนาครูที่มีอยู่ควบคู่กับการปรับปรุงกระบวนการผลิตครู เพื่อให้ได้คนดี คนเก่งมาเป็นครู โดยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการพัฒนาวิชาการ และทักษะในการถ่ายทอดความรู้ที่มีระบบการประกันคุณภาพที่ได้มาตรฐานในทุกขั้นตอน พร้อมทั้งสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันความก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีระบบและกลไกส่งเสริมให้ครูที่มีผลงานดีเด่นด้านการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเรียนรู้อย่างมีความสุข และครูภูมิปัญญาไทยที่ได้รับการยกย่องเชิดชู และมีกองทุนสนับสนุนให้สามารถขยายผลงานได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

¹⁷ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). (ปทุมธานี : บริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด, 2545). หน้า 66-67.

2) เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด ได้มีการทดลองปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ สามารถแสวงหาและสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองที่นำไปสู่การรู้จักคิด วิเคราะห์ กลั่นกรอง เลือกรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมใหม่ๆ อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการปรับปรุงวิธีการสอบและการวัดผลให้สะท้อนถึงความรู้ ความเข้าใจ และสติปัญญาของนักเรียนนักศึกษา

3) ปรับปรุงการจัดหลักสูตรให้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่นสามารถปรับให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยเพิ่มเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ภาษาต่างประเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น รวมทั้งเนื้อหาสาระทางด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์อย่างจริงจัง

4) สนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันทางศาสนา มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อสร้างทางเลือกที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพ และความพร้อมของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม

5) ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ และเสริมสร้างพื้นฐานความคิดตามหลักวิทยาศาสตร์ทั้งในและนอกระบบโรงเรียนควบคู่กับการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอ เพื่อให้ นักเรียนและประชาชนมีวิถีคิดอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการแก้ไขปัญหาสังคม

6) ใช้สื่อเพื่อการศึกษาทุกรูปแบบให้กระจายสู่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น คนพิการ คนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น รวมทั้งการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ

7) ผลิตและพัฒนาบุคลากรและนักวิจัย โดยเฉพาะในสาขาที่มีศักยภาพสูงและมีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ เช่น การเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร การแพทย์ และสาธารณสุข พลังงาน เทคโนโลยีชีวภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น

8) เสริมสร้างความพร้อมของสถาบันการศึกษา และฝึกอบรมทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารจัดการ ด้านระบบการเรียนการสอนและหลักสูตร และด้านบุคลากรให้ได้มาตรฐาน และเป็นสากลมากขึ้น เพื่อสนับสนุนบทบาทของประเทศในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวิทยาการของภูมิภาค

9) ผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกลาง โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ทักษะชีวิต กับความรู้พื้นฐาน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ คอมพิวเตอร์ การจัดการ เป็นต้น รวมทั้งให้บริการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานที่หลากหลายและทั่วถึง

10) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและฝึกร่วมกับสถานประกอบการทั้งในประเทศและที่ต่างชาตินำมาลงทุนในการแลกเปลี่ยนทรัพยากรการประสานพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการปรับหลักสูตร และการกำหนดเป้าหมายการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

11) สนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีการนำประสบการณ์ในการทำงานมาเทียบโอนเพื่อเข้ารับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพที่เน้นสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ควบคู่กับการส่งเสริมให้แรงงานในสถานประกอบการ มีพื้นฐานการศึกษาไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

12) ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนร่วมมือกันจัดการฝึกร่วมเพิ่มเติมให้กับผู้ที่กำลังทำงานอยู่ในสถานประกอบการในสาขาต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้แรงงานมีผลิตภาพสูงขึ้น มีทักษะทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการค้าเสรี และนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

13) ส่งเสริมให้ภาครัฐและเอกชนทำการวิจัย และพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ มาพัฒนาการเรียน และการฝึกร่วมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจยุคใหม่และการพัฒนาเทคโนโลยีในอนาคตบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง

❖ แนวโน้มการอุดมศึกษาไทยในอนาคต

การอุดมศึกษาในอดีตที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเป็นระยะๆ เนื่องจากสภาพต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปในอัตราเร่งที่สูงขึ้นเรื่อยๆ จนมาถึงปัจจุบันจำเป็นต้องบริหารจัดการด้านต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลพยายามให้ทันกับความจำเป็นที่ปรากฏ แก่ปัญหาทั้งเฉาะหน้าและระยะยาว แต่ทั้งนี้เนื่องจากอุดมศึกษาเป็นกิจกรรมของอนาคตเป็นส่วนใหญ่ ทั้งการสร้างความรู้ และการสร้างผู้รู้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่เราจะต้องมีการคาดการณ์ไปข้างหน้า¹⁸ เพื่อที่เราจะได้สามารถทำนายได้ว่าบัณฑิตที่จบออกมาจะมีลักษณะอย่างไร สามารถที่จะตอบสนองความต้องการตลาดแรงงานและสังคมได้มากน้อยแค่ไหน จึงต้องมีการประเมินติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ผลที่เกิดขึ้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

¹⁸ จรัส สุวรรณเวลา. อุดมศึกษาในอนาคต. บนเส้นทางอุดมศึกษา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540). หน้า 316.

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการกำหนดบทบาทและประเมินศักยภาพของมหาวิทยาลัยไทย ในการเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้มีความรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากเกินไปที่จะมีเครื่องมือ หรือวิธีการพยากรณ์ความเป็นไปได้ในอนาคต อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในด้านอุดมศึกษาของไทย และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องน่าจะสามารถทดแทนผลของการพยากรณ์ด้วยวิธีการต่างๆ ที่ต้องการได้ ดังนี้

ประกอบ คูปรัตน์ (2538)¹⁹ ได้มีการกล่าวถึงแนวโน้มทางอุดมศึกษาของไทยที่จะเป็นไปได้ในอนาคตไว้ดังนี้

1. การพัฒนาระบบอุดมศึกษาด้านการทำให้เป็นประชาธิปไตยให้มากขึ้น (Democratization) คือ ให้ตัวแทนประชาชน กลุ่มคนเข้าไปทำหน้าที่ในการกำกับการทำงานของสถาบันอุดมศึกษา ประชาชน ชุมชน เข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษา มากขึ้น โดยสถานอุดมศึกษาต้องตอบสนองต่อมหาชนโดยการผลิตบัณฑิต ทำการวิจัย และบริการทางวิชาการมากขึ้น

2. การสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในระบบอุดมศึกษา (Diversity) ระบบอุดมศึกษาไทยจะเป็นระบบที่หลากหลายตอบสนองต่อระบบเศรษฐกิจที่เป็นเสรีภาพของระบบการผลิตที่แตกต่างกัน

3. อุดมศึกษาจะเน้นที่คุณภาพมากขึ้น (Quality) สังคมบริโภคสิ่งที่มีคุณภาพมากขึ้น กลไกตรวจสอบคุณภาพมีมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาที่ไม่มีคุณภาพจะไม่ได้ได้รับความนิยม ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือเลิกกิจการ

4. อุดมศึกษาในอนาคตจะเน้นการลดขนาดของการดำเนินการ (Downsizing) ลดต้นทุน และค่าใช้จ่าย แต่คงคุณภาพและประสิทธิภาพไว้ และทำให้มีขนาดพอเหมาะ (Rightsizing) ไม่ให้เสียค่าใช้จ่าย หรือทรัพยากรไปโดยที่ได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า

5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจะเป็นไปอย่างกว้างขวาง (Technology in Education) ในอนาคตสถาบันอุดมศึกษาจะต้องริบพัฒนาตามเทคโนโลยีให้ทัน เพื่อใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นเพื่อการศึกษา

---

¹⁹ ประกอบ คูปรัตน์. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย : การรื้อปรับระบบบริหารและจัดการ 31 สิงหาคม - 1 กันยายน 2538. หน้า 58-60.

6. ระบบความสัมพันธ์หรือสายบังคับบัญชาแบบแนวดิ่งจะเปลี่ยนเป็นระบบเครือข่าย (Networking) ต่างต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ต่างก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานโดยเน้นการตอบสนองต่อผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ คล่องตัว และทันต่อเหตุการณ์

7. การลงทุนร่วม (Joint venture) กิจกรรมการอุดมศึกษาอันได้แก่ การผลิตบัณฑิต การวิจัยหรือการบริการแก่สังคมจำเป็นต้องเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับภายนอกและองค์กร เอกชนต่างๆ เพื่อที่จะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมเหล่านั้น

8. ระบบการอุดมศึกษากำลังก้าวไปสู่ความเป็นนานาชาติ (Internationalization) ซึ่งเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ สถาบันอุดมศึกษาของไทยต้องส่งเสริมให้สังคมไทยไปสู่การคบค้า และสัมพันธ์กับสังคมโลก และต้องปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับความเป็นนานาชาติด้วย

9. การบุกเบิกด้านวิจัยพื้นฐานและวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research and Development) สถาบันอุดมศึกษาไทยต้องสามารถสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ขึ้นได้เอง เพื่อประกันการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการกินดีอยู่ดีที่ระบบอุดมศึกษาต้องหันมาให้ความสำคัญต่อบัณฑิตศึกษามากขึ้น และต้องดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ

10. สถาบันอุดมศึกษานั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อเรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพเพิ่มมากขึ้น (Personality Development) การฝึกอบรมหรือการพัฒนาความรู้เป็นอันมาก จะถูกดำเนินการโดยภาคธุรกิจหรือชุมชนเอง สถาบันอุดมศึกษาจะต้องหันมาสนใจในการพัฒนาตัวคนอย่างสมบูรณ์มากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542)²⁰ ได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์สำหรับมหาวิทยาลัยของไทยในปี ค.ศ. 2020 ไว้ 13 ประการดังที่ได้คัดลอกมาดังต่อไปนี้

1. จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยทั้งภาครัฐและเอกชน ในทุกๆ สังกัด จะมีนักศึกษาทั้งหมดประมาณร้อยละ 40 ของประชากรวัยเรียนในระดับอุดมศึกษา จำนวนศึกษานานาชาติจะมีอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาทุกประเภท รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของสงฆ์ ประมาณ 10,000 คนต่อไป

²⁰ อ่างใน สมชาย สุขสิริเสรีกุล. (2543). รายงานผลการวิจัยเรื่อง บทบาทและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 18-20.

2. นิสิตนักศึกษาไทยจะมีโลกทัศน์กว้างไกล เข้าใจ และเห็นคุณค่าของความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพ เอกราช และประชาธิปไตยของประเทศอื่น

3. บัณฑิตไทยจะมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตาม ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การพัฒนา ความเข้าใจอันดีงาม ความมั่งคั่ง และสันติภาพในภูมิภาคและในโลก

4. บัณฑิตไทยมีสมรรถภาพสากล (Global Competence) มีความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบความสามารถในการปรับตัว มีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และภาษาต่างประเทศ บัณฑิตสามารถพูดภาษาต่างประเทศได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาระหว่างประเทศ เช่น อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส และภาษาในภูมิภาค เช่น ภาษาเวียดนาม ลาว เขมร

5. มหาวิทยาลัยเปิดของไทยมีนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเรียนมากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเปิดเป็นแหล่งให้การศึกษาลดข้อจำกัดที่สำคัญแก่เจ้าหน้าที่ และแรงงานของไทย ในต่างประเทศ

6. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทย มีความสนใจใฝ่รู้และติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการในระดับนานาชาติ สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น Internet ในการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและผลการค้นคว้าวิจัยกับวิชาการในต่างประเทศ คณาจารย์ไทยเข้าร่วมประชุมสัมมนาวิชาการในแขนงวิชาของตนในระดับชาติปีละครั้ง ในระดับภูมิภาค 2 ปีต่อครั้ง และในระดับนานาชาติ 3 ปีต่อครั้งเป็นอย่างน้อย

7. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีบทบาทสำคัญในการสร้างผลงานทางวิชาการ จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งสมาคม เครือข่าย และชุมชนวิชาการ และวิชาชีพในภูมิภาค

8. คณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของไทยมีผลงานทางวิชาการตีพิมพ์ เผยแพร่ ในวารสารต่างประเทศ คณาจารย์ของไทยได้รับการยกย่องในวงการวิชาการระดับนานาชาติ

9. บัณฑิตศึกษาของไทยมีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีขีดความสามารถสูงในการค้นคว้าวิจัย และการผลิตกำลังคนในระดับสูง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ และระดับภูมิภาค บัณฑิตศึกษาของไทยมีศักยภาพในการเื้ออำนวยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต่อประเทศเพื่อนบ้าน

10. สถาบันอุดมศึกษาไทยเปิดสอนหลักสูตรภูมิภาคศึกษา และจัดตั้งศูนย์ศึกษาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ศูนย์พม่าศึกษา เวียดนามศึกษา มีการแบ่งงานและร่วมงานกัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ และศักยภาพในการพัฒนาเฉพาะทาง มีการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ ความชำนาญการจากประเทศเพื่อนบ้าน และต่างประเทศมาประจำเป็นระยะ มีการแลกเปลี่ยน นักศึกษาระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

11. สถาบันอุดมศึกษาไทยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศในการจัดตั้ง ศูนย์ไทยศึกษา หรือศูนย์การสอนภาษาไทยในต่างประเทศ มีการแลกเปลี่ยนนักวิชาการ และนักศึกษาระหว่างไทยและสถาบันที่ร่วมมือ อาจารย์สอนภาษาและศิลปวัฒนธรรมไทย มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น

12. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาและฝึกอบรมในภูมิภาค ความต้องการในการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีทำให้ประเทศเพื่อนบ้านต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อย่างเร่งรีบโดยการให้การศึกษาและการฝึกอบรม ประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดศูนย์กลางของ ประเทศเพื่อนบ้าน สถาบันอุดมศึกษาไทยมีศักยภาพสูงในการบริการการศึกษาและฝึกอบรม การคมนาคมสะดวก มีการเปิดถนนและสะพานมิตรภาพเชื่อมทางเหนือกับจีน ทางตะวันตก กับพม่า ทางตะวันออกกับลาว กัมพูชาและเวียดนามปัจจัยเหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการเป็น ศูนย์กลางการฝึกอบรมและศูนย์การประชุม สัมมนาในภูมิภาค

13. ประเทศไทยเป็นศูนย์ข้อมูลทางการอุดมศึกษาในภูมิภาค ประเทศต่างๆ ทั่วโลก สามารถที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับอุดมศึกษาในภูมิภาคนี้ได้โดยการค้นคว้าจากประเทศไทยผ่าน เครือข่ายคอมพิวเตอร์

2.4 สาระสำคัญของการจัดการอุดมศึกษาไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

❖ การปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

การจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยจะต้องยึดหลักที่ว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้น “การเรียนรู้” มากกว่า “การสอน” โดยการให้นักศึกษาได้รู้จัก วิธีการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีจิตใจแห่งการใฝ่รู้ รู้จักแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องได้รับการฝึกให้มีความสามารถในการวิพากษ์หรือการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความคิดริเริ่ม มีทักษะในการประกอบอาชีพอิสระ และยึดมั่นในวัฒนธรรมสันติ นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษาควรมีการปรับหลักสูตรและการสอนให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ สอดคล้องกับการขยายตัวและความก้าวหน้าทางวิชาการ สภาพแวดล้อม และปัญหาของสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป²¹

²¹ ไพฑูรย์ สินลารัตน และผดุงชาติ สุวรรณวงศ์. ทิศทางการปฏิรูปอุดมศึกษาของโลกในทศวรรษที่ 21. (กรุงเทพฯ : บริษัท ทีพีพรินท์ จำกัด, 2542). หน้า ฉ-ฌ.

❖ **แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**

จากหมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการนั้นเราจะพบว่าได้มีการกำหนดหลักการไว้คร่าวๆ ในเรื่องของการจัดการศึกษาว่า ควรจะต้องมีลักษณะเป็นไปในทิศทางใดตามรายละเอียดที่เห็นได้ใน **มาตรา 6 “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นๆ ได้อย่างมีความสุข”**²² ซึ่งเมื่อจุดมุ่งหมายและหลักการตามความในมาตรา 6 ดังกล่าวได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนแล้ว ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องนำมาพิจารณาว่า จะสามารถจัดการให้ในวิชาที่ตนรับผิดชอบนั้นมีส่วนในการตอบสนองต่อหลักการดังกล่าวนี้ได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งจะสามารถบูรณาการคุณธรรม จริยธรรมในการสอน และมีส่วนในการส่งเสริมคุณลักษณะที่กำหนดไว้ดังกล่าวได้อย่างไรบ้าง²³

นอกจากนี้ หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา **มาตรา 22** ที่ได้มีการกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า **“การจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”**²⁴ ซึ่งจากหลักการดังกล่าว จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนในทุกๆระดับและทุกสาขาวิชา ทั้งนี้เพราะถ้าอาจารย์เปลี่ยนมายึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการเรียนการสอนก็จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เอกสารและสื่อการสอนต่างๆ ก็ต้องมีการปรับปรุงเพื่อตอบสนองให้ผู้เรียนสามารถศึกษา หรือเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดเพื่อที่จะมาสนับสนุนในข้อความที่ว่า **ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตน** ได้ต่อไป

ยิ่งไปกว่านั้นแนวคิดที่ได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นี้ เกี่ยวข้องกับเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่สำคัดยังมีอีก 3 หมวดที่อยากจะกล่าวถึงในที่นี้ นั่นคือ

²² พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. หน้า 4.

²³ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2544). หน้า 25.

²⁴ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. หน้า 9.

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ใน มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ อันประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก²⁵ จากมาตรานี้เราจะพบว่าในการจัดการศึกษาทุกระดับ (รวมทั้งระดับอุดมศึกษาด้วย) ตั้งแต่นี้ต่อไปจะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาด้วยเพื่อเป็นตัวที่จะคอยกระตุ้นให้บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการควบคุมคุณภาพของตนเอง และคอยพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นอาจารย์ผู้สอนจึงต้องมีการถูกประเมินอยู่เรื่อยๆ เพื่อดูพัฒนาการและตรวจสอบประสิทธิภาพในการสอนต่อไป

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่นๆและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา²⁶ ในหมวดนี้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการระดมทุนกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งจะสอดคล้องกับเรื่องของการจัดการศึกษาที่เน้นความเป็นท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น นั่นคือเมื่อเราเน้นความเป็นท้องถิ่น คนท้องถิ่นหรือชุมชนก็ควรที่จะเข้ามาช่วยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งการเงิน และความช่วยเหลือ ให้ความรู้ต่างๆ ก็ได้ เป็นต้น ซึ่งน่าจะหมายความว่าในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้อาจให้เอกชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยอาจเป็นการให้เด็กได้สัมผัสกับสถานที่จริง ได้ทำงานในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจริง นั่นคือลักษณะความร่วมมือเหล่านั้นน่าจะเกิดขึ้นได้จากการมีเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ กับมหาวิทยาลัยอื่นๆ นั่นเอง

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในหมวดนี้จะมี 4 มาตรา ที่เกี่ยวข้องคือ มาตรา 64 รัฐต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนการผลิต การพัฒนาสื่อแบบเรียน มาตรา 67 รัฐส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนาการผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 68 ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของภาครัฐ มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางในการทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผนส่งเสริม และประสานการวิจัย มีการพัฒนาและการใช้²⁷ โดยเป็นเรื่องการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีทางการ

²⁵ เรื่องเดียวกัน. หน้า 17.

²⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 20.

²⁷ เรื่องเดียวกัน. หน้า 23-24.

ศึกษาใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการเรียนการสอน นอกจากนั้น ผลพลอยได้จากการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้นมานั้นก็จะช่วยสนับสนุนในเรื่องของการจัดการศึกษาที่เราเชื่อว่า ผู้เรียนสามารถที่จะพัฒนาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อที่เขาจะสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

❖ ผลกระทบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

● การปฏิรูปการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวทางด้านการปฏิรูปการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่อาจารย์มหาวิทยาลัยพึงต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนคือ²⁸

1. การยึดหลักผู้เรียนที่มีความสำคัญที่สุด อาจารย์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนความคิดและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยการศึกษาวิธีการสอนประยุกต์วิธีการและทดลองนำไปใช้ในการสอน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้เป้าหมายของการเรียน รู้วิธีการที่จะสืบค้นข้อมูลความรู้จากแหล่งต่างๆ รวมทั้ง นักเรียนสามารถที่จะปรับการเรียนของตนให้เป็นการเรียนที่ตนเองเข้าไปมีบทบาทได้มากขึ้น สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบในการเรียนมากขึ้น และนักเรียนมีความรู้สึกพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพตามที่สังคมประสงค์

2. การส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ จากข้อความที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอาจารย์ส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการวางแผนการสอนที่แตกต่างกัน ระหว่างผู้เรียนที่มีความสามารถสูง และผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ไม่เพียงพอ ตามมาตรฐานการให้ความรู้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อาจจะทำให้ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพของเขา นอกจากนี้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้อ่อนก็ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงมากเท่าที่ควร

3. การบูรณาการความรู้ ทักษะ คุณธรรมและศิลปวัฒนธรรม สภาพการสอนในระดับอุดมศึกษาโดยส่วนใหญ่่นั้นเป็นเรื่องของการสอนศาสตร์เฉพาะทาง ดังนั้นในรายวิชาที่ผู้สอนรับผิดชอบส่วนใหญ่ก็จะเน้นแต่เนื้อหาสาระของรายวิชานั้น ผู้สอนไม่ค่อยได้มีการบูรณาการความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อื่นๆ เข้าไปในรายวิชาด้วย ทั้งนี้อาจเนื่องจาก

²⁸ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. 2544). หน้า 26.

ผู้สอนขาดความรู้ในศาสตร์ด้านอื่น และขาดประสบการณ์ของการบูรณาการความรู้ ดังนั้นเมื่ออาจารย์ไม่เข้าใจวิธีการบูรณาการศาสตร์อื่นๆ เข้ามา การบูรณาการตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ได้

4. แนวการจัดการศึกษา ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนาทัศนคติกระบวนการสอน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

(1) เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน ผู้สอนต้องพยายามเข้าใจผู้เรียน มองให้ลึกถึงปัญหา อุปสรรคที่ขัดขวางการเรียนรู้ และตั้งใจช่วยเหลือผู้ที่เรียนช้า หรือมีปัญหาทางพฤติกรรม

(2) การจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียน เช่น มีเรื่องราวใหม่ๆ ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์มาให้ผู้เรียนดู มีเพลง วิดีทัศน์ หรือสื่ออื่นๆ มาประกอบการเรียนหรืออาจเชิญวิทยากรที่น่าสนใจ บุคคลตัวอย่างมาให้ผู้เรียนได้สัมผัส ให้ผู้เรียนได้คิดเอง และนำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสนใจ หรือพาไปสัมผัสกับชีวิตจริงในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและซาบซึ้งในภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมากยิ่งขึ้น

(3) การสอนที่มุ่งเน้นทักษะการคิด แต่ละชั่วโมงที่สอนนั้นอาจารย์ควรจะมีการเตรียมแผนการสอนที่บรรลุกิจกรรม หรือกระบวนการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด เช่น การให้ได้ว่าทำไมในหัวข้อที่ผู้เรียนเลือกเอง แต่อยู่ภายใต้กรอบของรายวิชาในหลักสูตรที่ผู้สอนรับผิดชอบ เป็นต้น

(4) การฝึกปฏิบัติ การสอนต้องคิดรูปแบบเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติมากขึ้น ดังนั้นแนวทางการจัดหลักสูตรในอดีตที่เน้นเนื้อหาสาระเป็นฐาน (Content-based) ก็ควรปรับเปลี่ยนเป็นการเน้นประสบการณ์เป็นฐาน (Experimental-based) ในรายวิชาที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำทักษะและประสบการณ์ไปปฏิบัติเมื่อสำเร็จการศึกษาได้ต่อไป

(5) การบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม การปลูกฝังค่านิยม ความคิด และความประพฤติที่ถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิต เพราะตัวอย่างของคนทีละเล็กละน้อยในสังคม มักจะพบแต่ความวิบัติและความเสียหายในชีวิตอย่างมาก เพราะพฤติกรรมที่ไม่ดีทำลายชื่อเสียง เกียรติยศ และความมีคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของผู้คนนั่นเอง ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่เตรียมคนไปสู่ระดับความเป็นผู้นำของประเทศ ควรต้องพยายามสร้างคนที่ดีที่สุดให้แก่สังคม เนื่องจากคนที่มีความรู้สูง แต่มีคุณธรรมต่ำต้อย มักใช้ปัญญาความรู้ ความคิดทำในสิ่งที่จะเป็นอันตรายต่อสังคมมากกว่าคนที่มีรู้น้อย การสอนในระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องเน้นการอบรมฝึกฝนคนให้มีความดี

(6) การค้นคว้าวิจัย ในการศึกษาแผนใหม่อาจารย์และผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาทักษะการค้นคว้าวิจัยเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากวิทยาการทุกศาสตร์สาขาก้าวหน้าไปไกลอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมาก มีการคิดสิ่งต่างๆ ใหม่ๆ เพิ่มขึ้นทุกวัน ดังนั้นในการเรียนการสอนจึงต้องเน้นการส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้ การวิเคราะห์ การรวบรวมข้อมูล และการนำเสนอข้อค้นพบใหม่ๆ

● การปฏิรูปผู้สอน

เหตุที่ต้องมีการปฏิรูปผู้สอนก่อนเพราะผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการให้การศึกษา ให้ความรู้ ทักษะ และทักษะ หากผู้สอนเคยชินต่อการมีบทบาทเป็นผู้ยืนอยู่หน้าชั้น บอกเล่าสาระต่างๆ ให้ผู้เรียนฟัง จด และรับความรู้เต็มตามหลักสูตร การปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เพราะผู้สอนเน้นสาระในหลักสอนสำคัญกว่าผู้เรียนนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สอนต้องคอยเอาใจผู้เรียน หรือละทิ้งผู้เรียน ปล่อยให้ผู้เรียนหาความรู้กันเอง สรุปล้างเอง โดยไม่มีหลักการ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่อยู่เคียงข้างผู้เรียน เพื่อคอยช่วยชี้ทิศทาง แหล่งข้อมูล รวมทั้งแนะนำผู้เรียนไปสู่การได้ความรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามกรอบหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การปฏิรูปการศึกษาจะเริ่มที่อาจารย์ผู้สอนก่อน โดยให้เกิดการปรับเปลี่ยนตนเอง บุคลิกภาพ และวิธีการสอน ต่อจากนั้นผู้สอนก็ต้องปฏิรูปผู้เรียน โดยการสอนให้ผู้เรียนทราบว่า ไม่ได้มีวิธีการเรียนโดยให้ผู้เรียนนั่งฟัง นั่งจดอยู่อย่างเดียว แต่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนด้วย โดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของ การปฏิรูปการศึกษานั้นมีดังนี้²⁹

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในช่วงก่อนและหลังการปฏิรูป

บริบท	เดิม	ปฏิรูป
1. อาจารย์	1. บรรยายให้ผู้เรียนรู้ 2. สอนวิธีการเดียว 3. เน้นเนื้อหาสาระ 4. เน้นศาสตร์ 5. สอนวิชาการ	1. จัดการให้ผู้เรียนเรียนรู้ 2. เน้นการสอนในหลายวิธี 3. เน้นกระบวนการแสวงหาความรู้ 4. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 5. เน้นคุณธรรม

²⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 32.

บริบท	เดิม	ปฏิรูป
2. ผู้เรียน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นั่งนิ่งๆ คอยรับฟัง 2. ไม่ได้พูด 3. ไม่ค่อยได้คิด 4. จดอย่างเดียว 5. ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหัวข้อการเรียน 6. ความรู้อยู่ที่อาจารย์ผู้สอน 7. เรียนรู้ในเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เรียนเชิงรุก 2. ได้อภิปราย ร่วมกับกลุ่ม 3. ได้แสดงความคิดเห็นในการเรียนและเรียนรู้วิธีการคิด จากอาจารย์และจากกลุ่มเพื่อน 4. ต้องฟัง คิด อ่าน เขียน และจดด้วย 5. มีอิสระในการเลือกหัวข้อที่จะเรียนลึก โดยการเรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม 6. ความรู้มีอยู่ในทุกแหล่งทั้งหนังสือ เครือข่าย และบุคคล 7. เรียนรู้กระบวนการเรียนด้วยความเข้าใจและได้เนื้อหาสาระไปด้วย
3. ผู้บริหาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่เคยจัดทุนส่งเสริมการสอน 2. ให้งบประมาณด้านสื่อน้อย 3. ให้ความสำคัญกับการบริหารมากกว่าการสอน 4. ไม่มีการส่งเสริมการสอนและการติดตาม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้ทุนการสอนเพื่อพัฒนาวิธีการสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูปมากขึ้น 2. จัดสื่อเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เพิ่มขึ้น 3. ให้ความสำคัญกับการสอนมากขึ้น 4. ส่งเสริมการอบรม พัฒนาการสอน และการติดตามมากขึ้น 5. จัดองค์กรสนับสนุนการสอนมากขึ้น เช่น ศูนย์การสอน 6. จัดห้องเรียนที่สามารถใช้สื่อผสมต่างๆ ได้มากขึ้น

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งผู้สอน ตัวผู้เรียน รวมไปถึงจนถึงระดับผู้บริหารในการปฏิรูปการเรียนรู้ของระดับอุดมศึกษานั้น ทุกฝ่ายจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องร่วมมือกันเพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

นอกจากนี้การปฏิรูปการเรียนรู้ให้ได้ผล จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ จริงใจ และจริงจังในการปฏิรูปของอาจารย์ทุกๆ คน เพราะในเรื่องของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงทำให้ตัวของความรู้ ศาสตร์วิชาต่างๆ แข็งแรงขึ้นเท่านั้น แต่เป็นการทำให้ประเทศชาติได้ทรัพยากรมนุษย์ที่เก่ง ดี มีสุข เป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพ และมีความสมบูรณ์เพียบพร้อม ตามที่ประเทศได้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนาคนในชาติไว้ได้ต่อไป

2.5 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

❖ การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาของประเทศต่าง ๆ

ผลการประชุมจากภูมิภาคต่าง ๆ ได้มีการสรุปทิศทางการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาของโลกไว้ดังนี้

1. จากการประชุมภูมิภาคทั้งหมด (Unesco, 1998c)³⁰ เห็นว่า การสอนนั้นไม่ควรจะจำกัดเฉพาะการฝึกอบรมวิชาเฉพาะสาขา พันธกิจของการอุดมศึกษาคือ การให้การฝึกอบรม อันรวมถึงสาขาวิชาเฉพาะ วิชาพื้นฐาน และวิชาต่างๆ ที่ให้ความรู้ทั่วไปในการดำรงชีวิต
2. จากการประชุมที่ฮาวานาเห็นว่า สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพัฒนา “จิตใจแห่งการใฝ่รู้” ให้แก่นักศึกษา และพัฒนานักศึกษาให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์
3. ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น จะต้องเน้นที่การเรียนมากกว่าการสอน โดยต้องเน้นให้นักศึกษารู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning how to learn)
4. การประชุมที่ฮาวานาระบุไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำวัฒนธรรมของข้อมูลข่าวสารเข้ามาสู่ระบบอุดมศึกษาของภูมิภาค การผสมผสานกันของข้อมูล และการสื่อสารจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย
5. เจกเช่นเดียวกับการประชุมที่โตเกียวที่มีการพิจารณาเห็นว่า เทคโนโลยีจะเป็นตัวเร่งที่สำคัญที่จะกระตุ้นการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาทั้งในสถาบันและการศึกษาทางไกล
6. การประชุมที่กรุงเบรุตได้มีการกล่าวไว้อย่างละเอียดและชัดเจนว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสมัยใหม่ (modern information and communication technology -ICT) ได้เปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งการสอนในสถาบันและการสอนทางไกล เทคโนโลยีดังกล่าวมีพลังพอที่จะสร้างผลในทางบวกต่อคุณภาพ ความสอดคล้อง การเข้าถึง และต้นทุนทางการอุดมศึกษา และช่วยให้นักวิจัยและอาจารย์สามารถสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีเหล่านี้ยังช่วยให้การก่อตั้งเครือข่ายระหว่างสถาบันและอาจารย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

³⁰ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และผดุงชาติ สุวรรณหงส์. ทิศทางการปฏิรูปอุดมศึกษาของโลกในทศวรรษที่ 21. (กรุงเทพฯ : บริษัท ทีพีพีรินท์ จำกัด, 2543). หน้า 19.

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการอธิบายถึงแนวโน้มความเป็นไปในภาพรวมของการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ซึ่งต่อจากนี้จะขออธิบายแจกแจงรายละเอียดความเคลื่อนไหวของแต่ละประเทศต่างๆ ดังนี้

❖ ประเทศสิงคโปร์³¹

1. มีเป้าหมายที่จะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก (world-class university) จึงมุ่งเน้นทางด้านเทคโนโลยีข่าวสารต่างๆ ตามวิสัยทัศน์ IT2000 เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการจัดการเรียนการสอน การบริการต่างๆ รวมทั้งห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์
2. การมุ่งเน้นที่ความเป็นนานาชาติ เช่น การมี International Panel แนะนำทางด้านจัดการเรียนการสอน หลักสูตรและการบริหารทรัพยากรต่างๆ
3. มีการจัดระบบการเรียนการสอนที่คล่องตัว และเตรียมนักศึกษาให้มีคุณลักษณะของผู้ประกอบการมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีการเตรียมการสำหรับอาชีพที่ยังไม่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
4. มหาวิทยาลัยการจัดการแห่งสิงคโปร์จะมีความยืดหยุ่นในเรื่อง ระบบการเรียนการสอนที่เป็นนวัตกรรม และหลักสูตรที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางธุรกิจและอุตสาหกรรม
5. มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์ มีการปฏิรูปการเรียนการสอนโดยเน้นความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถและทักษะทางการสื่อสาร ตลอดจนกระบวนการของการจัดการศึกษาจากประสบการณ์จริง (field work) โครงการวิจัย และการทดลองในห้องทดลอง (open ended laboratory experiment) มีการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารอย่างมาก เพื่อเพิ่มคุณภาพ และจัดการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น มีรายวิชาถึง 230 รายวิชาที่อยู่ในเว็บ มีการเรียนการสอนแบบ Video-conferencing ไม่ต่ำกว่า 30 ครั้งในแต่ละปีร่วมกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ เป็นห้องเรียนแบบ Global Classroom นอกจากนี้ ได้นำเอาหลักสูตรร่วม (Core Curriculum) สำหรับคณะอักษรศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์มาใช้
6. มหาวิทยาลัยนั้นยังใช้ระบบวิชาการที่คล่องตัว มีการใช้ Academic Unit System เป็นระบบที่ผสมผสานระหว่างโครงสร้างปริญญาแบบอเมริกันและอังกฤษ โดยใช้ระบบหน่วยกิต มีกลุ่มวิชาบังคับกลางช่วยให้นักศึกษามีประสบการณ์การเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น และสามารถเรียนรู้ได้เองตามความสามารถของตน มีการฝึกประสบการณ์จริง และการฝึกกับภาคอุตสาหกรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ และสาขาวิศวกรรมศาสตร์

³¹ อังโน พันธุ์ศักดิ์ พลสารมัย และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543). หน้า 79.

❖ ประเทศออสเตรเลีย³²

จากการกำหนดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยวูลลองกอง รัฐนิวเซาท์เวล จึงได้มีการกำหนดระเบียบปฏิบัติขึ้นมาเพื่อสนองตอบต่อนโยบายด้านการเรียนการสอนในการผลิตบัณฑิตตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ได้แก่ การออกแบบหลักสูตรอิงวัตถุประสงค์ หมายถึง การกำหนดให้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละสาขาวิชานั้นมีความสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย และวิธีการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินผลก็ต้องมีความสอดคล้องต้องกันกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

จากการสำรวจหลังจากที่มีการปฏิรูปอุดมศึกษาพบว่า ปัจจุบันการเรียนการสอนไม่เพียงแต่ถือกันว่าเป็นกิจกรรมหลักภายในมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ยังปรากฏว่า มีความพยายามอย่างมากที่จะมุ่งไปสู่การให้การสนับสนุนการเรียนการสอนในด้านต่างๆ คือ

1. การปฏิรูปหลักสูตรทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา
2. การประกันให้ห้องสมุดเป็นแหล่งอ้างอิงที่มีคุณภาพสูง สำหรับสนับสนุนในด้านการเรียนการสอน
3. การนำเอารูปแบบใหม่ๆ ของการเรียนการสอน โดยอาศัยในเรื่องของเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา และเทคโนโลยีที่ทันสมัยอื่นๆ เพื่อนำมาให้บริการแก่นักศึกษา
4. การจัดให้มีโครงการพัฒนาคณาจารย์และเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับนวัตกรรมใหม่ๆ ทางเทคโนโลยีการเรียนการสอน

❖ ประเทศญี่ปุ่น³³

1. ยกเลิกการแบ่งโครงสร้างหลักสูตรในลักษณะเดิม ซึ่งมีการแบ่งออกเป็นหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และหมวดวิชาเฉพาะสาขา ให้เป็นโครงสร้างหลักสูตรแบบเปิดกว้างที่มีการนับหน่วยกิตการจบการศึกษาแบบหน่วยกิตรวม ทำให้นักศึกษาสามารถจบปริญญาตรีที่กำหนดได้

2. กำหนดให้ผู้สอนจัดแผนการสอนโดยละเอียด (syllabus) และเผยแพร่แผนการสอนให้ผู้เรียนและบุคคลทั่วไปทราบ

3. ส่งเสริมให้มีการเปิดสอนในสาขาวิชาใหม่ๆ เช่น สาขาวิชาสารสนเทศ และสาขาวิชาเกี่ยวกับการต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อให้ทันกับความก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์

³² เรื่องเดียวกัน. หน้า 80.

³³ ฉันทนา จันท์บรรจง. การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศญี่ปุ่น. (กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี.พี. จำกัด, 2542). หน้า 84-85.

❖ โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน³⁴

ในการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและสภาการฝึกหัดครู ได้ร่วมกันทำโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครูในสถาบันราชภัฏ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยทั้งนี้มุ่งผลในอนาคตว่า ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏจะได้รับวิธีการสอนจากอาจารย์ที่เป็นต้นแบบการเรียนการสอนที่ดีเพื่อนำไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโครงการนี้ได้รับความร่วมมือจากคณะครุศาสตร์ ด้านวิชาการ การให้การอบรมคณาจารย์ สถาบันราชภัฏทั่วประเทศ โดยการจัดการอบรมพัฒนาคณาจารย์ตามกลุ่มสถาบัน 8 ครั้ง คือ

1. กลุ่มกรุงเทพฯ โดยมีสถาบันราชภัฏสวนสุนันทาเป็นศูนย์กลาง
2. กลุ่มเขตภูมิภาคเหนือตอนบน มีสถาบันราชภัฏเชียงรายเป็นศูนย์กลาง
3. กลุ่มเขตภูมิภาคเหนือตอนล่าง มีสถาบันราชภัฏพิบูลสงครามเป็นศูนย์กลาง
4. กลุ่มเขตภูมิภาคใต้ มีสถาบันราชภัฏสงขลาเป็นศูนย์กลาง
5. กลุ่มเขตภูมิภาคกลาง มีสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการเป็นศูนย์กลาง
6. กลุ่มเขตภูมิภาคอีสานตอนบน มีสถาบันราชภัฏเลยเป็นศูนย์กลาง
7. กลุ่มเขตภูมิภาคอีสานตอนล่าง มีสถาบันราชภัฏบุรีรัมย์เป็นศูนย์กลาง
8. กลุ่มเขตภูมิภาคใต้ตอนบน มีสถาบันราชภัฏเพชรบุรีเป็นศูนย์กลาง

การอบรมได้เริ่มจัดขึ้นในช่วงปลายปี 2541 ไปจนถึงปี 2542 ใน 8 กลุ่มสถาบันดังกล่าวนี้ โดยมุ่งหวังว่า ผู้ที่ได้รับการอบรมพัฒนาการสอนในแบบต่างๆ นั้นจะได้นำเอาวิธีการไปเผยแพร่แก่คณาจารย์ในสถาบันราชภัฏที่ตนสังกัดอยู่ เพื่อเป็นการขยายผลของการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างทั่วถึง ซึ่งระยะเวลาที่ใช้ในการอบรม 3 วัน รวม 22 ชั่วโมง

³⁴ พันธุ์ศักดิ์ พลสารมัย และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับปริญญาตรี. (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, 2543). หน้า 86-88.

สาระของการอบรมนั้นประกอบด้วย การสอนเชิงสร้างสรรค์ การสอนแบบร่วมมือ การสอนให้คิด การใช้แผนที่จิตทัศน์และแผนที่มโนทัศน์ การสอนบทบาทสมมติ การให้ข้อมูลย้อนกลับ การสอนโดยเน้นการพัฒนาคุณธรรม การประเมินการสอนในแบบต่างๆ

เมื่อการอบรมคณาจารย์ผู้จะไปเป็นผู้ขยายผลการพัฒนาการเรียนการสอน สิ้นสุดลงในปี 2542 บางสถาบันก็ได้เริ่มขยายผลวิธีการสอนไปสู่การปฐมนิเทศอาจารย์ใหม่ หรือบางสถาบันก็ได้อบรมคณาจารย์ของบางคณะเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของคณาจารย์ ในขณะของตนเองไปบ้าง ขณะนี้กำลังอยู่ในขั้นของการติดตามผลการดำเนินการ

ความเคลื่อนไหวในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เวลาและสถานที่ในการดำเนินงาน จากความร่วมมือของหลายหน่วยงาน นับเป็นการเริ่มต้นที่ดีของการปฏิรูปการเรียนรู้อัตระดับชาติ เพราะนอกจากจะแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารการศึกษาระดับประเทศได้ตระหนักและสนใจที่จะแก้ปัญหา พัฒนาการเรียน การสอนอย่างจริงจังแล้ว ก็ยังเป็นการกระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอนร่วมกันอีกด้วย

นอกจากการพัฒนาคุณภาพทางด้านการเรียนการสอนในโครงการนี้ยังมีความเคลื่อนไหว โดยการสนับสนุน ให้เกียรติ ให้รางวัลและส่งเสริมการสอนจากพื้นที่ต่างๆ การส่งเสริมครูต้นแบบ การส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต่างๆ ล้วนเป็นแรงจูงใจ ให้ครูหันมาทุ่มเทกับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน การประเมินให้มีคุณภาพ มากยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงประเมิณนี้ เป็นการติดตามและประเมินเชิงระบบ เพื่ออธิบายสถานภาพ การปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา นับจากการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จนถึง พ.ศ. 2546 ครอบคลุม ในประเด็น ดังนี้

1. นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
2. การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูป การเรียนรู้
3. การพัฒนาการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูป การเรียนรู้
4. การพัฒนาวิจัยที่เน้นเพื่อการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

3.1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน สังกัดกระทรวง ศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาค รวม 11 แห่ง ประกอบด้วย

- ❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิม ได้แก่
  - 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
  - 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
  - 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

- ❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัยเดิม ได้แก่
  - 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร
  - 5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
- ❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัยเดิม ได้แก่
  - 6) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กรุงเทพมหานคร
  - 7) มหาวิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม
- ❖ สถาบันราชภัฏ (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ)
  - 8) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
  - 9) สถาบันราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา
- ❖ สถาบันพระบรมราชชนก
  - 10) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
  - 11) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา จังหวัดสงขลา

3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปการเรียนรู้ 4 กลุ่ม ในสถาบันอุดมศึกษากลุ่มเป้าหมาย 14 แห่ง รวม 5,054 คน คือ

- ❖ กลุ่มผู้บริหาร หมายถึง อธิการบดีและคณบดี สถาบันละประมาณ 10-12 คน รวม 154 คน
- ❖ กลุ่มคณาจารย์ สถาบันละ 10 คณะ คณะละ 10 คน รวม 1,400 คน
- ❖ กลุ่มบุคลากรสนับสนุน สถาบันละ 10 คณะ คณะละ 5 คน รวม 700 คน
- ❖ กลุ่มนักศึกษา สถาบันละ 10 คณะ คณะละ 20 คน รวม 2,800 คน

3.2 วิธีดำเนินการวิจัย

3.2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย

3.2.3 จัดทำเครื่องมือ ได้แก่

- ❖ แบบสำรวจสำหรับกลุ่มอธิการบดี และคณบดี เกี่ยวกับกระบวนการกิจกรรม การดำเนินการที่สถาบันอุดมศึกษาปรับเปลี่ยน ปรับปรุง หรือพัฒนา เพื่อสนองตอบต่อการจัดการศึกษาตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หรือภายหลังวันที่ 14 สิงหาคม 2542 ที่ประกาศใช้ในราชกิจจานุเบกษา

❖ แบบสำรวจสำหรับกลุ่มคณาจารย์ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มนิสิต นักศึกษา เกี่ยวกับการรับรู้เรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และบรรยากาศ การจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัย ภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

❖ การสังเกตและการสัมภาษณ์

3.2.4 ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระ และความชัดเจนของเครื่องมือ โดยจัดประชุมขอความร่วมมือจากอาจารย์ในภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมพิจารณาเครื่องมือ และปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะ

3.2.5 เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างช่วงเดือนพฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม 2546

❖ ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มีหนังสือถึงผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้รับทราบ เรื่องโครงการและชื่อหัวหน้าโครงการที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย

❖ นักวิจัยได้มีหนังสือถึงผู้บริหารระดับสูงสุดของสถาบันอุดมศึกษาที่เป็น กลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอให้สถาบันอุดมศึกษาให้ข้อมูลและส่งแบบสำรวจคืนตามที่กำหนด

❖ นักวิจัยสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัย ระดับคณะวิชา คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน และนิสิต นักศึกษา สถาบันละ 2 คณะวิชา ตามที่มีการนัดหมาย

3.2.6 ประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์และเขียนรายงาน

3.2.7 จัดประชุมสัมมนาเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ

3.2.8 ปรับปรุง และเผยแพร่รายงาน

ผลการวิเคราะห์

การติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยที่เน้นการพัฒนาการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา และการมีส่วนร่วมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ภายหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้

1. นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา
2. การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้
3. การพัฒนาการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
4. การพัฒนาวิจัยที่เน้นเพื่อการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากกลุ่มเป้าหมายสถาบันอุดมศึกษา 14 แห่งที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือให้ข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 11 แห่ง โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนกรกฎาคม 2546 ประกอบด้วย

- ❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่
  - 1) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
  - 2) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
  - 3) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

- ❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่
  - 4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพมหานคร
  - 5) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
- ❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย ได้แก่
  - 6) มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ กรุงเทพมหานคร
  - 7) มหาวิทยาลัยคริสเตียน จังหวัดนครปฐม
- ❖ สถาบันราชภัฏ (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ)
  - 8) สถาบันราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร
  - 9) สถาบันราชภัฏสงขลา จังหวัดสงขลา
- ❖ สถาบันพระบรมราชชนก
  - 10) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
  - 11) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสงขลา จังหวัดสงขลา

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

- ผู้บริหารระดับสถาบัน ได้แก่ อธิการบดี หรือผู้ที่ถือการบดීමอบหมาย และระดับคณะ ได้แก่ คณบดี หรือผู้ที่คณบดีมอบหมาย ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ กิจกรรม การดำเนินการ ที่สถาบันอุดมศึกษาปรับเปลี่ยน ปรับปรุง หรือพัฒนา เพื่อตอบสนองต่อการจัดการศึกษาตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยการตอบแบบสำรวจและการให้ สัมภาษณ์

- กลุ่มคณาจารย์ กลุ่มสนับสนุน และกลุ่มนิสิตนักศึกษา ให้ข้อมูลโดยตอบแบบ สํารวจเกี่ยวกับการรับรู้เรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และ บรรยายภาคการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัย ภายหลังกการประกาศใช้พระราชบัญญัติ และโดย การให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 4 จำนวนแบบสำรวจที่ได้รับคืนและจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลได้จาก	ผู้บริหารระดับสถาบันและคณะ	คณาจารย์	บุคลากรสนับสนุน	นักศึกษา	รวม
แบบสำรวจปลายเปิด	48 ฉบับ	-	-	-	48 ฉบับ
แบบสำรวจบรรยายภาค	-	207 ฉบับ	76 ฉบับ	296 ฉบับ	579 ฉบับ
แบบวัดการรับรู้	-	183 ฉบับ	84 ฉบับ	704 ฉบับ	971 ฉบับ
รวม (แบบสำรวจที่ได้รับ)	48 ฉบับ	390 ฉบับ	160 ฉบับ	1,000 ฉบับ	1,598 ฉบับ
การสัมภาษณ์	30 คน	115 คน (20 กลุ่ม)			145 คน
รวม (จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์)	30 คน	115 คน			145 คน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ปัจจุบันคือ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา) จัดสัมมนา เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547 ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจำนวน 164 คน ประกอบด้วยผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (มหาวิทยาลัย/สถาบันภาครัฐ ภาคเอกชน และมหาวิทยาลัยราชภัฏ) กระทรวงศึกษาธิการ ผู้แทนสถาบันพระบรมราชชนก (วิทยาลัยพยาบาล) กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการประเมิน และผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจร่วมกับการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการสัมมนาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ดังหัวข้อต่อไปนี้

4.1 นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

4.1.1 การดำเนินการในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษา

การดำเนินการในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย และการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา ภายหลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล พบว่า มีการปรับเปลี่ยนโดยสถาบันอุดมศึกษาได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของการปฏิรูปการศึกษารอบคลุม

ทุกด้าน ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูป การเรียนรู้ การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูป การเรียนรู้ การพัฒนาวิจัยที่เน้นเพื่อการเรียนการสอนและสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

❖ การสื่อสารภายในสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้

กลุ่มผู้บริหารระดับคณะวิชา ให้ข้อมูลว่า เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในระดับสถาบันและคณะวิชา มีการจัดประชุม ชี้แจง ภายในสถาบันและระดับคณะ เพื่อให้คณาจารย์ บุคลากรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อ ร่วมกันวางแผน กำหนดแนวทาง กำหนดนโยบายการปฏิรูปของมหาวิทยาลัย

แต่จากการให้ข้อมูลของคณาจารย์ ผู้สนับสนุนวิชาการ และนักศึกษาที่ ตอบแบบสำรวจบรรยากาศการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ได้ข้อสรุปว่า มีการรับรู้ค่อนข้างน้อย เกี่ยวกับข่าวสารภายในสถาบันในการปรับนโยบายและการดำเนินการปฏิรูป การศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

กลุ่มคณาจารย์ 207 คน ที่ให้ข้อมูลในแบบสำรวจบรรยากาศ ร้อยละ 36.87 ระบุว่า มีการจัดประชุมในสถาบันน้อยครั้งเกี่ยวกับการปรับนโยบายและการดำเนินการปฏิรูป การศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในขณะที่ ร้อยละ 33.64 ระบุว่า ไม่ทราบว่ามีการประชุมเรื่องดังกล่าว จากแบบวัดการรับรู้เรื่องพระราช- บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จำนวน 183 ฉบับจากกลุ่มอาจารย์พบว่า อาจารย์ร้อยละ 34.97 ไม่เคยทราบหรือไม่เคยอ่านพระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2542 ร้อยละ 36.06 เคยได้ยินได้ฟัง และเพียงร้อยละ 18.57 เคยอ่าน

กลุ่มสนับสนุนวิชาการ 76 คน ที่ให้ข้อมูลในแบบสำรวจบรรยากาศ ร้อยละ 42.11 ระบุว่า มีการจัดประชุมในสถาบันบ่อยครั้ง เกี่ยวกับการปรับนโยบายและการดำเนินการ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในขณะที่ร้อยละ 36.84 ระบุว่ามีการจัดประชุมบ่อยครั้ง มีเพียงร้อยละ 11.47 เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา และพบว่าจาก แบบวัดการรับรู้เรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จำนวน 84 ฉบับจาก กลุ่มสนับสนุนวิชาการ ร้อยละ 31.14 เคยอ่านพระราชบัญญัติการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2542 ร้อยละ 49.18 เคยได้ยินได้ฟัง และมีเพียงร้อยละ 8.21 ไม่เคยทราบหรือไม่เคยอ่าน

กลุ่มนักศึกษา 296 คน ที่ให้ข้อมูลในแบบสำรวจบรรยากาศ ร้อยละ 51.71 ระบุว่า ไม่เคยทราบว่ามีการประชุมภายในสถาบันของตนเกี่ยวกับการปรับนโยบายและการดำเนินการ ปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ในขณะที่ร้อยละ 25.86 ระบุว่า มีการจัดประชุมในมหาวิทยาลัยน้อยครั้ง มีเพียงร้อยละ 4.12 เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา และพบว่าจากแบบวัดการรับรู้เรื่องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 จำนวน 704 ฉบับจากกลุ่มนักศึกษา ร้อยละ 46.02 เคยได้ยินได้ฟัง และร้อยละ 35.23 ของนักศึกษาไม่เคยทราบหรือไม่เคยอ่าน

❖ การดำเนินการ

มาตรา 6 ที่กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข”

ผู้บริหารระดับคณะวิชา ให้ข้อมูลพ้องกันว่า การจัดการศึกษาของคณะจะต้องมีการปรับปรุงทั้งรายวิชา และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาให้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปรับปรุงทั้งหลักสูตรให้รายวิชามีความสอดคล้อง สามารถนำไปสู่การพัฒนาชีวิตได้และมีความเห็นพ้องที่สถาบันฯของตนให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นรูปแบบการเรียนการสอนที่ถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น โดยอาจารย์ต้องลดบทบาทป้อนความรู้ และปรับเป็นการอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียน ปรับการสอนที่เน้นการท่องจำ เป็นการให้นักศึกษามีการเรียนรู้ด้วยตนเองและการปฏิบัติจริง

นอกจากการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้น ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้ข้อมูลว่า มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณเข้าในการเรียนการสอน

“มีการกำหนดให้ทุกรายวิชาปฏิบัติตามโดยถือเป็นนโยบายดังนี้ คือ ให้ทุกรายวิชาจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นักศึกษามีการค้นคว้าเนื้อหาจากห้องสมุดเพื่อทำรายงาน เพื่อให้นักศึกษาฝึกการค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนการสอนจะมีการปรับเปลี่ยนไม่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว เน้นการให้ทำรายงานกลุ่ม อภิปรายกลุ่มย่อยมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 27 มิถุนายน 2546)

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ อันประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรานี้

กำหนดให้การจัดการศึกษาทุกระดับ จะต้องมีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำการควบคุมคุณภาพตนเองหรือองค์กรอยู่เสมอ

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพภายนอกและภายใน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพระดับมหาวิทยาลัย/สถาบันระดับคณะวิชา ระดับภาควิชา เพื่อดูแลควบคุมมาตรฐานการศึกษาของมหาวิทยาลัย

“วิทยาลัยเริ่มดำเนินกระบวนการประกันคุณภาพภายในประมาณปีการศึกษา 2538 แต่เริ่มชัดเจนเมื่อปีการศึกษา 2540 ปีการศึกษา 2542 ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถาบันนำร่องด้านการประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายในจะมอบหมายให้รองผู้อำนวยการฝ่ายต่างๆ ทั้ง 4 ฝ่าย รับผิดชอบ และมีการประเมินอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ส่วนหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาประเมินคุณภาพการศึกษา คือ สมศ. สภาการพยาบาล และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และผ่านเกณฑ์การประเมินของทุกหน่วยงาน ปีการศึกษา 2547 สำนักงานมาตรฐานการศึกษา จะมาประเมินภายนอกอีกครั้ง นอกจากการประเมินของหน่วยต่างๆ ดังกล่าวแล้ว วิทยาลัยยังได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ปลัดกระทรวงฯ แต่งตั้งอีกด้วย”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา วันที่ 1 กรกฎาคม 2546)

หมวด 8 ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษากำหนดไว้ในมาตรา 58 ว่า ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทางดำเนินงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่นๆ และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา

ผู้บริหารระดับคณะวิชาให้ข้อมูลว่า งบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษามาจากงบประมาณแผ่นดิน และงบรายได้ของคณะวิชา มีบางแห่งที่ได้รับงบประมาณจากแหล่งทุนภายนอก เช่น ทุนอุดหนุนการวิจัย หรือการบริจาค ส่วนการร่วมมือจากภาคเอกชนอยู่ในรูปการรับนักศึกษาฝึกปฏิบัติงานตามกำหนดในรายวิชา โดยไม่มีการสนับสนุนงบประมาณ

หมวด 9 มาตรา 64 รัฐต้องให้การส่งเสริมสนับสนุนการผลิต การพัฒนาสื่อแบบเรียน มาตรา 67 รัฐส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนาการผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา 68 ให้มีการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของภาครัฐ มาตรา 69 รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางในการทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบายแผนส่งเสริม และประสานการวิจัย มีการพัฒนาและการใช้

กลุ่มผู้บริหารระดับคณะวิชาให้ข้อมูลว่า สถาบันอุดมศึกษาพยายามผลักดัน สนับสนุนให้อาจารย์ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ในระดับมหาวิทยาลัย/สถาบันมีการพัฒนาและจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาสื่อการศึกษา และส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้ สามารถใช้เทคโนโลยี รวมทั้งนักศึกษาสามารถใช้บริการต่างๆ ในศูนย์ฯ ได้

4.1.2 การดำเนินการจำแนกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย

ในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 2 ใน 3 แห่ง ให้ข้อมูลว่า มีการปรับปรุงเพิ่มเติม โดยเน้นคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณเพิ่มมากขึ้น ทั้งในส่วนของรายวิชา การสอดแทรกในระหว่างการสอน รวมทั้งจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจริยธรรม คุณธรรม อย่างไรก็ตาม บางมหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใ้ผู้ มีความรับผิดชอบ คิดเป็นระบบ และมีคุณธรรม

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพนั้น มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 2 ใน 3 แห่ง ให้ข้อมูลว่า มีการปรับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพิ่มขึ้น เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ปรับรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการค้นคว้าเพื่อนำมาสู่การวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกันในชั้นเรียนเพิ่มขึ้น

ส่วนทรัพยากรและการลงทุนเพื่อศึกษานั้น ส่วนใหญ่มาจากงบประมาณของภาครัฐ และรายได้จากกิจการของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมีความร่วมมือกับชมรมศิษย์เก่า และระดมทุนการศึกษาจากแหล่งเงินทุนภายนอก

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัยให้ข้อมูลว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ รวมทั้งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ กระบวนการเรียนการสอน ได้เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การทำโครงการ การค้นคว้าหาข้อมูลนอกห้องและวิเคราะห์ปัญหาสังคมเพิ่มขึ้น

ส่วนทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยมีการระดมทุน เช่น การบริจาคจากท้องถิ่น การใช้งานวิจัยเป็นสื่อในการลงทุนเพื่อการศึกษา

ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยส่งเสริมให้มีการผลิตสื่อผสมเพื่อใช้ในการเรียนการสอน จัดตั้งกองทุนพัฒนานวัตกรรมเพื่อจัดการเทคโนโลยีทางการศึกษา รวมทั้งมีการให้ทุนวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม

❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยเอกชนกลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูลว่า มีการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่โดยปรับเปลี่ยนรายวิชา เสริมจรรยาบรรณและจริยธรรมเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง บางหลักสูตรใช้วิธีสอดแทรกจริยธรรมเข้าไปในเนื้อหาวิชา

ในการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มตามศักยภาพนั้น มหาวิทยาลัยเอกชนส่งเสริมโดยการจัดอบรมคณาจารย์เกี่ยวกับการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำมาประยุกต์ในการเรียนการสอน รวมทั้งกำหนดเป็นนโยบายให้คณาจารย์จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ฝึกให้นักศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลและทำรายงาน ฝึกให้นักศึกษาคิดเป็น ในชั้นเรียนให้ลดการบรรยาย ให้มีการอภิปรายกลุ่มเพื่อให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น

ส่วนทรัพยากรและการลงทุนทางการศึกษา เนื่องจากเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน การระดมความร่วมมือในเรื่องของงบประมาณกระทำได้ยาก ได้ขอความร่วมมือกับสถานประกอบการต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ มีการเชิญอาจารย์พิเศษจากภายนอกมาสอนเพื่อให้ นักศึกษามีความรู้กว้างขวางขึ้น

สำหรับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 64 รัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนการผลิต พัฒนาสื่อแบบเรียนนั้น มหาวิทยาลัยเอกชนไม่ทราบเรื่องของการจัดสรรงบประมาณภาครัฐ ในส่วนนี้ ยังไม่ได้ดำเนินการชัดเจน อย่างไรก็ตาม มีการดำเนินการอบรมให้คณาจารย์สามารถพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง การจัดทำคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) และให้นักศึกษายืมใช้เพื่อการศึกษาด้วยตนเอง

การปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มหาวิทยาลัยเอกชนมีการดำเนินการอย่างชัดเจนทั้งในเรื่องของการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตามการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่ที่เกิดขึ้นมีอุปสรรคอย่างมากทั้งในส่วนของผู้เรียนและผู้สอน จากการประเมินผู้เรียนตั้งแต่ปี 2541 พบว่าผู้เรียนไม่พร้อมที่จะเรียนรู้ ไม่ค้นคว้าหาความรู้อย่างจริงจัง ต้องให้อาจารย์เป็นผู้ชี้แนวทาง

ไม่กระตือรือร้น ขาดความรับผิดชอบ เคยชินกับการฟังบรรยาย นักศึกษาคิดแค่เรียนเพื่อให้เกรดผ่าน เพื่อให้จบ ส่วนการประเมินอาจารย์นั้น พบว่า บางรายวิชาอาจารย์สอนแบบบรรยายทุกชั่วโมง บางวิชาอาจารย์ให้นักศึกษาทำรายงานด้วย ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาควรกระตุ้นให้อาจารย์ปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากขึ้น

❖ สถาบันพระบรมราชชนก

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนกให้ข้อมูลว่า มีนโยบายจัดการศึกษาให้นักศึกษา เก่ง ดี มีสุข รวมทั้งเน้นการเป็นแหล่งวิทยาการด้านการพยาบาลและสาธารณสุข เพื่อเป็นผู้นำด้านสุขภาพของชุมชน สถาบันพระบรมราชชนกจึงเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารองค์กรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เปลี่ยนรูปแบบการบรรยายเป็นการร่วมมือกันเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ ใ้รู้จักคิด สามารถวิเคราะห์ด้วยเหตุและผลบนหลักการที่ถูกต้อง และสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา สถาบันพระบรมราชชนกที่ให้ข้อมูล ยังไม่ได้มีการดำเนินการระดมทรัพยากรและการลงทุนจากหน่วยงานอื่นๆ นอกเหนือจากงบประมาณจากภาครัฐ 1 ใน 2 แห่ง อยู่ในช่วงของจัดทำแผนระดมทุนและเริ่มประชาสัมพันธ์ มีการขอความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นเพื่อการศึกษาดูงานและเป็นที่ฝึกงานของนักศึกษา รวมทั้งการเชิญวิทยากรจากส่วนท้องถิ่นมาร่วมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ อาจารย์ และนักศึกษา

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ผู้บริหารของสถาบันพระบรมราชชนกกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับเรื่องของการพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา และสนับสนุนให้อาจารย์พัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยตนเอง รวมทั้งพัฒนาการวิจัยในชั้นเรียน

4.2 การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้

4.2.1 การดำเนินการในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษา

❖ การดำเนินการ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา สรุปได้ว่า ในอดีตสภาพของหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาก่อนข้างล้าสมัย แยกวิชามากเกินความจำเป็น มีความซ้ำซ้อน ลอกเลียนแบบจากต่างประเทศ รวมทั้งลอกเลียนกันและกัน แม้หลักสูตรมีเป็นจำนวนมากแต่ขาดความหลากหลาย ความยืดหยุ่นน้อย ไม่เป็นสากล ขาดการบูรณาการ รวมทั้งหลักสูตรไม่ทันกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลก

เมื่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ประกาศใช้ หลักสูตรต่างๆ จึงต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ โดยเน้นรายวิชาที่ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด แผนการเรียน เลือกรูปแบบของการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนเชิงรุก (Active Learning) คือ สามารถหาความรู้ด้วยตนเอง จากเอกสาร เพื่อน แหล่งความรู้ อาจารย์ และสิ่งแวดล้อม โดยมีอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะ นอกจากนี้ หลักสูตรยังต้องสามารถปรับให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยเพิ่มเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เสริมเข้าไปได้อย่างเหมาะสม

คณะผู้บริหารและอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรเก่า และการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้มีความสอดคล้องกับแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ว่า เนื่องจากหลักสูตรเดิมในระดับปริญญาตรีนั้น ส่วนใหญ่เป็นการเรียนในระบบหน่วยกิต วิชาบรรยายมีจำนวนมากกว่าวิชาปฏิบัติการ รายวิชา กำหนดให้รู้ในเรื่องของพื้นฐานทั่วไปเป็นสำคัญ วิธีการสอนจึงใช้การบรรยายมากกว่าการปฏิบัติจริง ภายหลังจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีการปรับปรุงหลักสูตร โดยการลดหน่วยกิตรายวิชา ลดรายวิชาประเภทบรรยาย และเพิ่มรายวิชาที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงมากขึ้น

“หลักสูตรที่ปรับใหม่จะเน้นในลักษณะเชิงรุกมากขึ้น ปรับตัวหน่วยกิตให้กะทัดรัดขึ้น บางวิชา 5-6 หน่วย จัดให้เหลือน้อยลง แต่จะเน้นการศึกษาด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น”

(บทสัมภาษณ์คณาจารย์สายวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 25 มิถุนายน 2546)

“การพัฒนาหลักสูตรเน้นให้ผู้ใช้หลักสูตรเข้ามามีส่วนร่วมในการเขียนหลักสูตร เช่น มีบริษัทซีพี บริษัทเซเว่น เข้ามาร่วมเขียนหลักสูตรคำปลึก”
(ข้อมูลจากการสัมมนาเรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา
วันที่ 26 มีนาคม 2547)

“หลักสูตรของสถาบันราชภัฏได้ปรับครั้งแรกในปี พ.ศ. 2528 ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2530 ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการปรับหลักสูตรหมวดการศึกษาทั่วไปจาก 40 หน่วยกิตเป็น 33 หน่วยกิต ทำให้หมวดวิชาเฉพาะด้านขาดไป 7 หน่วยกิต จะต้องนำรายวิชาเลือกในหมวดวิชาเฉพาะด้านมาเพิ่ม 7 หน่วยกิต ในปี พ.ศ. 2543 ได้ปรับปรุงหลักสูตรทั้งหมดและร่างที่สถาบันราชภัฏ ซึ่งจะมี พรบ.มหาวิทยาลัยแต่ละสถาบัน ได้มีการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนามหาวิทยาลัย โดยเน้นชุมชน สถานประกอบการ และความต้องการของประเทศมาพัฒนาหลักสูตร”
(บทสัมภาษณ์คณาจารย์สายสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ วันที่ 5 สิงหาคม 2546)

“หลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่สนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยการปรับลดหน่วยกิตวิชาบรรยายลง และเพิ่มกระบวนการฝึกงานทั้งเทอมเข้ามา เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น”
(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ สายวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิม)

สถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง มีการพัฒนาหลักสูตร ปรับปรุงรายวิชาให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชน และเน้นการจัดหลักสูตรที่นักศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงเป็นโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

“...การจัดทำหลักสูตรของคณะศึกษาศาสตร์ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการเข้ามาให้ข้อมูล คำแนะนำ ข้อเสนอแนะจากหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้นักศึกษาที่เรียนจบจากคณะศึกษาศาสตร์

จะเข้ามาช่วยมาก เช่น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสามัญ
ศึกษาจังหวัด รวมทั้งสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก ก็เข้ามาช่วย เพราะเป็น
หน่วยงานที่รับนักศึกษาสาขาจิตวิทยาการศึกษาของคณะเข้าไปทำงาน...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
วันที่ 2 กรกฎาคม 2546)

“มหาวิทยาลัยมีการปรับหลักสูตรให้เข้ากับชีวิตประจำวันมากขึ้น
ให้ความสำคัญกับนักศึกษามากขึ้น รวมทั้งมีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้
เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำผลิตภัณฑ์ตำบลของตนเอง ซึ่งรวมไปถึงใน
ส่วนของการจัดจำหน่าย การออกแบบ Package ด้วย อย่างไรก็ตาม
หลักสูตรก็ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนมากมายแต่มีการปรับปรุงในช่วงปี 2545
ที่ผ่านมา โดยมีการออกแบบหลักสูตรให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อให้
สามารถนำไปใช้ได้จริง เน้นที่สหกิจศึกษา เพิ่มวิชาฝึกงานให้นักศึกษาได้
ลงพื้นที่จริง การปรับหลักสูตรใหม่ เช่น วิชาบัญชี วิชาตรวจสอบบัญชี การ
ใช้คอมพิวเตอร์กับงานบัญชี การฝึกปฏิบัติวิชาการตลาด การสัมมนา
การตลาด วิชานโยบายผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา 1 ผลิตภัณฑ์ 1 ตำบล
เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง”

(บทสัมภาษณ์คณาจารย์สายสังคมศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
วันที่ 23 มิถุนายน 2546)

ภาพโดยรวม จากการตอบแบบสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ พบว่า
สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรเก่า และการสร้างหลักสูตรใหม่ให้
สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่
เน้นการพัฒนารายวิชา ให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยถือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
ไม่เน้นรายวิชาบรรยายหรือท่องจำเท่านั้น มีการปรับหลักสูตรเพิ่มรายวิชาที่เน้นในเรื่องของ
การฝึกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งหลักสูตรใหม่จะมี
รายวิชาที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองให้นักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้เองตามความพอใจ

หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช 2542 การเรียนการสอนเป็นการฝึกให้นักศึกษาคิดเป็น ที่เป็นรูปธรรม คือ การทำ
วิทยานิพนธ์ ส่วนการปรับในระดับบัณฑิตศึกษาตามแนวของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พุทธศักราช 2542 ก็คือ สร้างและพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

❖ การให้ข้อมูลสื่อสารภายในสถาบันอุดมศึกษา

แม้ว่าในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษา จะมีแนวทางดำเนินการด้านหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ก็ตาม แต่ในระดับอาจารย์ ผู้สนับสนุนวิชาการ และนักศึกษา พบว่า ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ไม่กว้างขวางนัก โดยเฉพาะในกลุ่มอาจารย์ซึ่งเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยตรงย่อมต้องการความเข้าใจ แต่อาจารย์แต่ละคนอาจจะมีโอกาสรับรู้ต่างกัน จึงพบว่า กลุ่มอาจารย์ที่ให้ข้อมูลแบบสำรวจบรรยากาศจำนวน 207 คน ร้อยละ 35.94 ระบุว่า มีการจัดประชุมเกี่ยวกับเรื่องของการปรับปรุงหลักสูตรที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถาบันฯ น้อยครั้ง ในขณะที่ร้อยละ 31.34 ระบุว่า มีการประชุมบ่อยครั้ง

กลุ่มสนับสนุนวิชาการ เป็นกลุ่มที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับผู้บริหาร ความเกี่ยวข้องกับหลักสูตรมีระดับแตกต่างกันตามหน้าที่ความรับผิดชอบ จึงพบว่าในการให้ข้อมูลของกลุ่มสนับสนุนวิชาการ 57 คน ร้อยละ 38 ให้ข้อมูลว่ามีการจัดประชุมในสถาบันฯ บ่อยครั้ง ในขณะที่ร้อยละ 38 ให้ข้อมูลว่ามีการจัดประชุมในสถาบันฯ น้อยครั้ง และร้อยละ 14.04 ไม่ทราบเลยว่า มีการจัดประชุม

กลุ่มนักศึกษา เป็นผู้ที่ได้รับผลจากการพัฒนาหลักสูตรโดยตรง กลับเป็นผู้ที่ไม่ได้รับรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยร้อยละ 46.17 ของจำนวน 296 คนที่ให้ข้อมูลประเด็นดังกล่าว ระบุว่า ไม่เคยทราบเรื่องเกี่ยวกับการประชุมเพื่อปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ และร้อยละ 29.02 ให้ข้อมูลว่ามีการจัดประชุมในมหาวิทยาลัยน้อยครั้ง

4.2.2 การดำเนินการจำแนกตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 2 ใน 3 แห่ง ให้ข้อมูลว่ามีการวางหลักสูตรเป็นแบบพลวัต มีการปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตลอด มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา ทั้งหลักสูตรใหม่และหลักสูตรเก่า เพราะหลักสูตรของมหาวิทยาลัยจะต้องจัดทำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี

หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มหาวิทยาลัยใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

โดยเฉพาะการกำหนดเนื้อหาสาระรายวิชา หลายสาขาวิชาสามารถดำเนินการได้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่บางสาขาวิชาที่มีลักษณะศาสตร์สากลไม่สามารถดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ อย่างไรก็ตาม การกำหนดสาระรายวิชาของหลักสูตรดังกล่าวกำหนดให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนได้

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า จากเดิมที่มหาวิทยาลัยมุ่งเน้นด้านความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นสำคัญ เมื่อประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีการปรับเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน คือ พัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย ให้ข้อมูลว่า หลักสูตรเดิมที่กำหนดไว้มีการตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้อยู่บ้างในระดับหนึ่ง มีการปรับปรุงโดยการเพิ่มในรายเนื้อหาวิชาที่เน้นการมีส่วนร่วม และตอบสนองความต้องการของตลาดเพิ่มขึ้น รวมทั้งพัฒนารายวิชาให้มีการฝึกปฏิบัติมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จริงในการฝึกปฏิบัติ มีการปรับปรุงหลักสูตร ให้มีเนื้อหาหลากหลายและบูรณาการศาสตร์ต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้หลากหลายและกว้างขวาง

❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเอกชนให้ข้อมูลว่า มีการปรับเปลี่ยนในเรื่องของหลักสูตรเก่า และพัฒนาหลักสูตรใหม่ โดยการปรับลดรายวิชาที่มีความซ้ำซ้อน และปรับปรุงให้มีความหลากหลาย รวมทั้งกำหนดให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ประสบการณ์จริง โดยเพิ่มรายวิชาด้านปฏิบัติ มีการสัมมนามากขึ้น และลดการสอนแบบบรรยาย

ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเอกชนให้สัมภาษณ์ว่า มหาวิทยาลัยเอกชนจะดำเนินการปรับหลักสูตรตามพระราชบัญญัติการศึกษาชาติ โดยเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติวิชาชีพในทุกสาขา และเพิ่มรายวิชาทางด้านจริยธรรมธุรกิจ การสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ และวิชาบริษัทจำลองเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกงาน เน้นการจัดการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้มีโอกาสในการอภิปราย เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากในการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรจะมีความกระชับขึ้น แต่การดำเนินการต้องใช้เวลาในการผลักดันให้ปรับหลักสูตรใหม่ ปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาและแผนการสอน

❖ สถาบันราชภัฏ

ผู้บริหารสถาบันราชภัฏ และคณาจารย์ให้ข้อมูลว่า เนื่องจากสถาบัน

ราชภัฏ มีสภาวิชาการทำหน้าที่อนุมัติหลักสูตร ดังนั้นกระบวนการปรับหรือเพิ่มหลักสูตร จึงมีหลายขั้นตอน และทุกสถาบันฯ ใช้หลักสูตรจากส่วนกลาง

หลักสูตรของทางสถาบันราชภัฏได้มีการปรับครั้งสุดท้ายเมื่อช่วงปี 2542 หมวดการศึกษาทั่วไป และปี 2543 ปรับหลักสูตรทั้งหมด ในภาพรวมจะเป็นการลดหน่วยกิต ในระดับปริญญาตรี จาก 145 หน่วยกิตมาเป็น 138 หน่วยกิตตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย โดยปรับในวิชาการศึกษาพื้นฐานซึ่งส่งผลให้หน่วยกิตตลอดหลักสูตรลดลง นอกจากนี้ การพัฒนาหลักสูตร สถาบันราชภัฏจะปรับให้สมดุลระหว่างภาคทฤษฎีกับภาคปฏิบัติ รวมทั้งเน้นผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ให้มีมาตรฐานทางด้านความรู้ และการปฏิบัติ

โดยในช่วงที่เก็บข้อมูลนี้ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏกำลังปรับเปลี่ยน จึงได้มีการเตรียมการพัฒนาหลักสูตร โดยทำการวิจัยสู่ชุมชนเพื่อสำรวจข้อมูลมาประกอบการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชน และเหมาะสมกับการปรับบทบาทตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ (ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมสัมมนา เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา 26 มีนาคม 2547)

โดยสรุป หลังประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันราชภัฏมีความตื่นตัว ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นชุมชนและสถานประกอบการ ให้มีส่วนร่วม ความอิสระทางวิชาการยังไม่เท่ากับมหาวิทยาลัย ส่วนหนึ่งเนื่องจากระบบของสถาบันราชภัฏ ดังนั้นในส่วนของแต่ละสถาบันราชภัฏที่สามารถทำได้ภายในสถาบัน คือ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

❖ สถาบันพระบรมราชชนก

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนก ได้ข้อมูลว่า การจัดทำหลักสูตรเป็นหน้าที่ของส่วนกลางคือ สถาบันพระบรมราชชนก วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสืบประเทศจะใช้หลักสูตรที่เหมือนกันหมด แต่ละวิทยาลัยมีบทบาทในการจัดทำหลักสูตรโดยการส่งอาจารย์เข้าร่วมเป็นกรรมการ 1-2 คน การจัดทำหลักสูตรอาจมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อรับหน้าที่ดำเนินการในเรื่องต่างๆ ตามที่กรรมการมอบหมายให้ทำ ที่ผ่านมาคณะอนุกรรมการจะมีหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้หลักสูตรส่วนกลางมีความยืดหยุ่นสามารถปรับใช้กับวิทยาลัยพยาบาลต่างๆ ตามความแตกต่างด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณีของพื้นที่ที่สถาบันตั้งอยู่

ผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนกให้ข้อมูลว่า ภาพรวมของหลักสูตรเดิมเป็นหลักสูตรที่เน้นชุมชนอยู่แล้ว แต่การเรียนการสอนเน้นสาระตามหัวข้อที่กำหนดเป็นหลัก ไม่มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้โดยใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ จึงสนองต่อ

การปฏิรูปการเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่งแต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนกมีความเห็นว่า ในการปรับปรุงหลักสูตรจึงควรเปิดโอกาสให้อาจารย์ นักศึกษา ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรเพิ่มมากขึ้นเพื่อพัฒนาให้บัณฑิตมีสมรรถนะที่พึงประสงค์มากยิ่งขึ้น ส่วนการพัฒนาหลักสูตรขึ้นใหม่ต้องลดความซ้ำซ้อนของแต่ละรายวิชาลง ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบที่บูรณาการมากขึ้น ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายมากขึ้น

4.3 การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดการประเมินผลเพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้

4.3.1 การดำเนินการในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 กำหนดแนวทางว่า “การจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ”

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหารระดับคณะวิชา และคณาจารย์ให้ข้อมูลพ้องกันว่า กระบวนการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การสอนเป็นแบบบรรยาย เน้นให้ผู้เรียนเกิดการท่องจำมากกว่าการเข้าใจในเนื้อหาวิชาอย่างแท้จริง ในชั้นเรียนเปิดโอกาสให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้กันน้อย การส่งเสริมให้นักศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองมีน้อย เมื่อมีการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่าง เต็มที่และเต็มตามศักยภาพของตนเอง การจัดการเรียนการสอนจึงมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่โดยเน้นในเรื่องของการฝึกให้นักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ ได้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนพัฒนาการคิด ความสามารถในการปฏิบัติได้จริงมากขึ้น

“...การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น โครงการต่างๆ การเลือกสถานที่ฝึกการมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้ามากขึ้น...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะสายสังคมศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
วันที่ 23 มิถุนายน 2546)

“...เน้นการสอนแบบ *problem based* คือ การยกประเด็นปัญหาให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มย่อยและร่วมกันศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ปัญหา โดยที่ประเด็นปัญหานั้นจะต้องทันต่อเหตุการณ์ และอยู่ในความสนใจ...”

(บทสัมภาษณ์คณาจารย์สายสังคมศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ
ทบวงมหาวิทยาลัย วันที่ 2 กรกฎาคม 2546)

“กระบวนการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของนักศึกษามากขึ้น สนับสนุนให้นักศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ อภิปราย ชักถาม และเน้นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ *small group discussion* มากขึ้น”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะสายวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด
ทบวงมหาวิทยาลัย)

สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นเพื่อสามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ต่างๆ ของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้นด้วย

“...มีการนำระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วย สร้างฐานข้อมูลให้บัณฑิตเข้ามาศึกษา โดยทำมาตั้งแต่ปี 39 มีการใช้ *website* เข้ามาช่วยในการเรียนการสอน สร้าง *platform CUCCT* มี *CU online* อยู่ ทางศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเรียนผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายวิชาการสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
วันที่ 20 มิถุนายน 2546)

“...การจัดการเรียนการสอนของสถาบันราชภัฏ สำหรับวิชาพื้นฐาน จะมีการเรียนการสอนกลุ่มใหญ่ผ่านทาง *Video Conference* โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของหมวดการศึกษาทั่วไป และมีอาจารย์แต่ละกลุ่มควบคุมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงมีการเสริมสื่อ *multimedia* ด้วย...”

(บทสัมภาษณ์คณาจารย์สายสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ วันที่ 5 สิงหาคม 2546)

“เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้เน้นการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน จึงมีการทดลองใช้ Mass Lecture ในการเรียนการสอน หมดการศึกษาทั่วไป โดยให้บริษัท Third Wave Education สอนในการทำกิจกรรมว่า เมื่อสอนเป็น Mass Lecture แล้ว ผู้เรียนมีปฏิกิริยาอย่างไรซึ่งเป็นการทดลองหารูปแบบ”

(ข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เข้าร่วมสัมมนา เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา วันที่ 26 มีนาคม 2547)

ผู้บริหารระดับคณะวิชาให้ความเห็นเกี่ยวกับบัณฑิตศึกษาว่า สถาบันอุดมศึกษาก็มีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันตามแต่ละสาขารายวิชา และเน้นการพัฒนาทักษะทางการคิด และผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวพระราชบัญญัติเป็นส่วนใหญ่

“มีการเรียนการสอนแบบโมดูล (Modular) ในหลักสูตรปริญญาโท บางสาขา เพื่อความยืดหยุ่นในการสอน และเพิ่มความหลากหลายในรูปแบบการนำเสนอของรายวิชาอีกด้วย...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายวิชาการสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย วันที่ 20 มิถุนายน 2546)

“ในระดับบัณฑิตศึกษานั้นจะเน้นการค้นคว้า และนำเสนอในการสัมมนากลุ่มย่อย เน้นการวิจัยเพื่อช่วยตอบปัญหาทางด้าน การเรียนการสอน และปัญหาของชุมชน”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะสายวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย)

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาให้ข้อมูลสรุปได้ว่า สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด รวมทั้งให้เป็นไปตามการพัฒนาหลักสูตรที่ได้มีการกำหนดไว้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ทั้งในส่วนของระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะทางด้าน การคิด ทักษะทางด้าน การเรียนรู้ การค้นคว้า รวมทั้งการนำเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยเพื่อที่จะให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์

ด้านการวัดและประเมินผล จากการสัมภาษณ์ระดับผู้บริหารระดับคณะวิชาต่างๆ และกลุ่มคณาจารย์ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนรายวิชาอยู่แล้ว และมีปรับเปลี่ยนวิธีการบ้าง เช่น การประเมินผลตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นและสอดคล้องกับสมรรถนะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

“...การวัดผลประเมินผล มหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลเชิงประจักษ์ การประเมินผลจะไม่ใช้คะแนนสอบเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาจากหลายองค์ประกอบ เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน การเอาใจใส่ในการเรียน การเข้าชั้นเรียน เจตคติต่อการเรียน รายวิชาหัดเดียวกันแต่มีอาจารย์หลายคนสอนจะมีการใช้เกณฑ์ร่วมกันในการวัดผลประเมินผล...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
วันที่ 2 กรกฎาคม 2546)

“มีการสอบย่อย และเน้นข้อสอบที่เป็นเชิงวิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น เน้นการฝึกปฏิบัติ และฝึกในสถานประกอบการ มีรูปแบบของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองเป็นสำคัญ...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 27 มิถุนายน 2546)

4.3.2 การดำเนินการ จำแนกตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะวิชา ให้ข้อมูลว่า การพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้นั้น มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงฯ ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอยู่แล้ว แต่ในบางหลักสูตรที่รายวิชายังเป็นการบรรยาย ได้ขอให้ปรับเปลี่ยนใหม่โดยสอนทักษะกระบวนการคิดด้วยส่งเสริมให้อาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่ม การสื่อสารแบบสองทางตลอดเวลา รวมทั้งการทำรายงานในแต่ละรายวิชาเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถคิดแก้ปัญหาอย่างไรก็ตาม กิจกรรมดังกล่าวยังเป็นปัญหาสำหรับรายวิชาที่เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ เพราะการควบคุมดูแลแนะนำของอาจารย์ทำได้ไม่ทั่วถึง ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยในภูมิภาคให้ข้อมูลว่า มหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมกับชุมชน โดย

กำหนดเป็นนโยบายให้คณะวิชาดำเนินการ แต่มีข้อจำกัดในรายวิชาด้านวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ที่ไม่สามารถดำเนินการได้ เพราะมีลักษณะเป็นศาสตร์สากล และหลักสูตรต้องจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ของรายวิชาให้ได้มาตรฐานเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับเรื่องของการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วยในการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มเต็มศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

ด้านการวัดผลประเมินผล ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการประเมินผลเชิงประจักษ์ แต่ไม่ได้ใช้คะแนนสอบเพียงอย่างเดียว จะพิจารณาจากหลายองค์ประกอบ เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเอาใจใส่ในการเรียน การเข้าชั้นเรียน เจตคติต่อการเรียน สำหรับรายวิชาที่สัเดียวกันแต่มีอาจารย์หลายคนสอนจะใช้เกณฑ์วัดผลประเมินผลร่วมกัน

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัยให้ข้อมูลว่า มีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น ปรับวิธีการสอนให้มีความหลากหลาย มีการให้นักศึกษาทำโครงการงาน ฝึกปฏิบัติ ฝึกคิด และฝึกวางแผนในโครงการต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัยเห็นว่า ในการปฏิบัติก็มีปัญหาเกิดขึ้นเช่นกัน กล่าวคือ นักศึกษาไม่เคยถูกฝึกมาตั้งแต่ต้นในเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง อาจารย์ยังต้องมีบทบาทอย่างมากในการชี้แนะ ต้องปลูกฝังความรับผิดชอบให้นักศึกษาให้มีพลังในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ระยะเวลาอาจจะต้องใช้วิธีกำหนดให้ปฏิบัติ

การวัดผลประเมินผล มีการปรับเปลี่ยนหลากหลายรูปแบบครอบคลุมกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษาเป็นรายบุคคล ต่างจากเดิมที่เน้นการสอบวัดความรู้เป็นสำคัญ

❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเอกชนให้ข้อมูลว่า ให้ความสำคัญในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น มีส่วนร่วมคิดร่วมทำโครงการต่างๆ มีส่วนร่วมในการเลือกสถานที่ฝึกงาน การมอบหมายงานให้นักศึกษาค้นคว้ามากขึ้น

ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัย เอกชนให้ข้อมูลว่า มีการจัดอบรมอาจารย์ให้สามารถผลิตสื่อเพื่อการเรียนการสอนของตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถนำสื่อการเรียนรู้ออกไปศึกษาต่อเอง นอกจากนี้ในบางรายวิชาให้ความสำคัญกับการค้นข้อมูลด้วยตนเองทางอินเทอร์เน็ต

ในการวัดผลและประเมินผลนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เพราะส่วนใหญ่จะเป็นการประเมินตามสภาพจริง ประเมินจากคะแนนสอบ จากการเข้าชั้นเรียน จากทักษะ และการพัฒนาของผู้เรียน

❖ สถาบันราชภัฏ

ผู้บริหารสถาบันราชภัฏให้ข้อมูลว่า แต่เดิมการสอนมีการบรรยายเพียงอย่างเดียว เมื่อมีการปฏิรูปการเรียนรู้อื่นๆ จึงให้ความสำคัญกับการปฏิบัติมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการจัดการศึกษา ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน โดยกำหนดบทบาทของครูมาเป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น นอกจากนี้ยังเน้นในเรื่องของการปฏิบัติจริงมากขึ้น มีการนำเอาเทคนิคการสอนแบบ Active Learning ที่ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กัน กระตุ้นให้นักศึกษาได้ตอบและใช้วิธีการซักถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในห้องตามกิจกรรม แต่ละกิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมนั้นจะมีคะแนนเป็นตัวกำหนดไว้ ถ้าผู้ที่ไม่ได้ตอบในชั้นเรียน จะทำกิจกรรมโดยเรียนตาม

สถาบันราชภัฏที่ให้ข้อมูล ดำเนินการสนับสนุนการสร้างสื่อ ผลิตตำรา และเอกสารต่างๆ มีงบประมาณให้กับอาจารย์ในการผลิตสื่อเพื่อสนับสนุนทางการศึกษาในรายวิชาต่างๆ อย่างเต็มที่

ด้านการวัดและประเมินผลไม่เน้นเรื่องของคะแนนเข้าห้องเรียนและจิตพิสัย แต่จะให้เป็นคะแนนการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนและคะแนนการทำแบบฝึกหัดมากกว่า โดยรูปแบบของการประเมินผลนั้นจะมีทั้ง 2 แบบคือ อิงกลุ่ม กับอิงเกณฑ์ ดูความเหมาะสมของเนื้อหา รายวิชาว่าเหมาะสมกับรูปแบบการประเมินผลแบบไหน แต่ก็ยังคงมีการสอบกลางภาคและปลายภาคอยู่

❖ สถาบันพระบรมราชชนก

ผู้บริหารสถาบันให้ข้อมูลว่า การจัดการเรียนการสอนจะยึดหลักปรัชญาของสถาบันพระบรมราชชนก การเรียนการสอนจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องและตรงกับศักยภาพของผู้เรียนมากที่สุด

ด้านจริยธรรมคุณธรรม สถาบันพระบรมราชชนกกำหนดเป็นวิชาบังคับในหลักสูตร ส่วนรายวิชาอื่นๆ มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในสาระเนื้อหาทุกวิชา โดย

อาจารย์ผู้สอนจะเห็นตลอดเวลาที่เข้าห้องเรียน การวัดและประเมินผลเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จะดำเนินการโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วิทยาลัยได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการจัดให้มีรายวิชาเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การนวด เป็นวิชาเลือกของวิทยาลัย การเรียนการสอนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีทั้งเป็นวิชาเฉพาะ และด้วยการสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมผ่านทาง ชมรมต่างๆ นักศึกษาจะออกค่ายทุกภาคการศึกษา นอกจากนี้ วิทยาลัยได้จัดอาจารย์ที่ปรึกษา ให้กับนักศึกษาทุกคน โดยกำหนดสัดส่วนอาจารย์ 1 คน ต่อ นักศึกษา 12 คน อาจารย์ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ ทั้งด้านการเรียน การใช้ชีวิต

การจัดการเรียนการสอนเน้นการให้นักศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีวิชา วิธีการวิจัยทางการแพทย์เป็นวิชาบังคับ นักศึกษาทุกคนต้องเรียนและนำเสนอผลการวิจัย ในชั้นเรียน นักศึกษาบางคนสามารถทำวิจัยในประเด็นที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการ ปฏิบัติงาน โรงพยาบาลได้นำผลการวิจัยของนักศึกษาบางเรื่องไปใช้ในการปฏิบัติงาน

การวัดผลการเรียนการสอน จะวัดจาก ความรู้ พฤติกรรม สังคม การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียน รวมทั้งแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ไม่ได้พิจารณา เฉพาะความรู้เพียงอย่างเดียว มีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คืออาจารย์ผู้สอน พี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษา และตัวนักศึกษาเอง ร่วมการประเมิน

นอกจากการประเมินแต่ละรายวิชาแล้ว นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลยังถูก ประเมินอีกหลายขั้นตอน คือ การประเมินสมรรถนะชั้นปี ซึ่งประเมินหลังจากนักศึกษาเรียนจบ รายวิชาในแต่ละปีการศึกษา การประเมินจะใช้แบบประเมินของวิทยาลัย นอกจากนี้นักศึกษา ต้องถูกประเมินโดยการสอบรวบยอดจากสถาบันพระบรมราชชนก การประเมินจากสภาการ พยาบาล และการประเมินจากมหาวิทยาลัยที่วิทยาลัยเข้าเป็นสถาบันสมทบ

4.3.3 ความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบบรรยากาศการเรียนการสอน ก่อนและ หลังการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และการปฏิรูป การเรียนรู้

จากการให้ข้อมูลในแบบสำรวจบรรยากาศการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามกลุ่มอาจารย์ 207 ฉบับ และกลุ่มนักศึกษา 296 ฉบับ เกี่ยวกับการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรี ในบางประเด็น ดังนี้

ประเด็นวิธีการสอน ข้อมูลจากอาจารย์ 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.37 และ กลุ่มนักศึกษา 263 ฉบับ ร้อยละ 88.85 เห็นว่าในระดับปริญญาตรี ก่อนการประกาศพระราช บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 วิชาที่มีการสอนแบบบรรยายมีประมาณร้อยละ

71 - 80 และภายหลังการประกาศพระราชบัญญัติ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบ้าง โดยข้อมูลจากอาจารย์ 169 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.64 เห็นว่ามีวิชาที่สอนแบบบรรยายประมาณร้อยละ 61-70

ประเด็นการแลกเปลี่ยนความรู้ของนักศึกษาในชั้นเรียน ข้อมูลจากอาจารย์ 102 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 49.27 เห็นว่าในระดับปริญญาตรี ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีการจัดบรรยายภาคในชั้นเรียนที่ให้โอกาสนิสิตนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประมาณร้อยละ 21-40 และภายหลังการประกาศพระราชบัญญัติ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบ้าง โดยในกลุ่มอาจารย์ 132 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 63.76 เห็นว่ามีการจัดบรรยายภาคในชั้นเรียนที่ให้โอกาสนิสิตนักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ ร้อยละ 21-40

4.4 การพัฒนาการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา

4.4.1 การดำเนินการในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษา

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 28³⁵

หลักสูตรการศึกษาในระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 67³⁶ รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

³⁵ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. หน้า 15.

³⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 33.

ผู้บริหารระดับคณะ และคณาจารย์ ให้ข้อมูลว่า ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติ การศึกษาชาติ พุทธศักราช 2542 นโยบายการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษายังไม่มี ความชัดเจน การกิจการวิจัยของอาจารย์ทำเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่า และพัฒนา ศักยภาพของอาจารย์ แต่ ภายหลังการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นโยบายการวิจัยมี ความชัดเจนขึ้น มีการกำหนดปริมาณงานวิจัย เช่น มหาวิทยาลัยบางแห่งกำหนดว่าใน 1 ปี ต้องมีงานวิจัยไม่น้อยกว่า 25% ของอาจารย์ในคณะ หรือบางแห่งกำหนดร้อยละ 10 ส่วน ลักษณะเนื้อหาของการทำงานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการพัฒนาองค์ความรู้ เมื่อ ประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้น การทำวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม รวมไปถึง การวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

“อาจารย์ผู้สอนทุกคนจะต้องทำเอกสารคำสอนรายวิชา และรวมเล่ม 1 ปี และปีต่อๆ ไปจะสามารถนำเอกสารคำสอนไปขอตำแหน่งทางวิชาการ เพราะเป็นตัวสะท้อนอีกดัชนีหนึ่งว่าอาจารย์ของเรามีผลงานทางวิชาการ ตามที่เราศึกษามามหาวิทยาลัยต้องมีงานวิจัยประมาณ 30% ของจำนวน อาจารย์ ซึ่งขณะนี้เรามีประมาณ 10% ยังไม่ได้ตามนั้น...”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 23 มิถุนายน 2546)

“ขณะนี้ทางคณะวิทยาศาสตร์เริ่มมีการกำหนดทิศทางการวิจัยที่ ชัดเจน โดยมีการวิเคราะห์ในเรื่องของจุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรค เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางการวิจัยของคณะ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ทางด้านวิชาการ”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะสายวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย วันที่ 1 กรกฎาคม 2546)

“อาจารย์บางส่วนได้ทำการวิจัยเชิงวิชาการและนำผลการวิจัยมาใช้ ในการเรียนการสอนด้วย ส่วนการวิจัยในชั้นเรียนอาจารย์ได้เข้าร่วมอบรม การทำวิจัยในชั้นเรียน แต่มีอาจารย์บางคนเท่านั้นที่ได้ดำเนินการ ทั้งนี้ เพราะอาจารย์แต่ละคนมีภาระงานมาก ทั้งงานสอน งานบริหาร/งานธุรการ และงานบริการ จึงไม่มีเวลาในการทำวิจัย”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันพระบรมราชชนก วันที่ 1 กรกฎาคม 2546)

โดยภาพรวม สถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญต่อการวิจัยมากขึ้น ผู้บริหาร และคณาจารย์พัฒนางานวิจัยมากขึ้นเพื่อให้สนองนโยบายของสถาบันของตน งานวิจัยเป็นแบบสหวิทยาการมากกว่าเดิม

4.4.2 การดำเนินการ จำแนกตามประเภทของสถาบันอุดมศึกษา

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

จากแบบสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ พบว่า อาจารย์ มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ทำวิจัยเชิงวิชาการ สร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชามากกว่า วิจัยในชั้นเรียน

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถาบันอุดมศึกษา พบว่า มีการกำหนด นโยบายการวิจัยโดยมีงบประมาณวิจัยสนับสนุน และการวิจัยยังสามารถหาได้จากแหล่งทุน ภายนอก แต่อาจารย์ยังทำวิจัยน้อยเพราะมีงานสอนมาก

❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย

จากแบบสำรวจและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร พบว่า มีการกำหนดนโยบายให้ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญต่อการวิจัยมากขึ้น โดยให้ทุนสนับสนุนการวิจัยใน ด้านต่างๆ ตามความเหมาะสม แต่อาจารย์ส่วนใหญ่ยังทำวิจัยน้อย เพราะใช้เวลาส่วนใหญ่ ในการสอน

❖ สถาบันราชภัฏ

ผู้บริหารสถาบันราชภัฏให้ข้อมูลว่า มีนโยบายสนับสนุนการเตรียมเอกสาร การเขียนตำรา การเขียนบทความในวารสาร การทำวิจัย และกำหนดให้อาจารย์ทำงานวิจัย อย่างน้อย 1 คน/1 เรื่อง/ปี สถาบันราชภัฏสวนดุสิตสนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัย โดยเน้นวิจัย กลุ่มอาจารย์ 3 ท่านต่อการวิจัย 1 เรื่อง มีทุนสนับสนุนโดยให้งบประมาณจากเงินบำรุงการ ศึกษาร้อยละ 3 ของเงินบำรุงการศึกษา

❖ สถาบันพระบรมราชชนก

ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลให้ข้อมูลว่า สนับสนุนให้อาจารย์ทำวิจัยอย่าง เต็มที่ มีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัย อาจารย์บางส่วนทำการวิจัยเชิงวิชาการและนำผลการวิจัย มาใช้ในการเรียนการสอน มีการอบรมการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีอาจารย์บางคนทำวิจัย ในชั้นเรียน

4.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.5.1 การดำเนินการในระดับบริหารของสถาบันอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังต่อไปนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ผู้บริหารระดับคณะวิชา และคณาจารย์ให้ข้อมูลว่า ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา แต่สถาบันการศึกษาจะให้นักศึกษาไปฝึกงาน ปฏิบัติงานจริงในแต่ละพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้นๆ สถาบันอุดมศึกษาเข้าไปร่วมกับชุมชนในรูปแบบการบริการชุมชน และนำความรู้ไปแก้ปัญหาชุมชน เมื่อประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันอุดมศึกษาเริ่มสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การจัดทำทรัพยากร การลงทุนทางการศึกษา หรือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน กำหนดรายวิชาต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ และเชิญให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

“มีนโยบายให้จัดการเรียนการสอนที่จัดให้นักศึกษาลงชุมชน คณะกรรมการกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยจะจัดกิจกรรมในภาพรวม และคณะกรรมการกิจการนักศึกษาของคณะจะจัดตามรายวิชา จึงต้องมีงบประมาณเสริมหลักสูตร ซึ่งขอตั้งจากทบวงและมหาวิทยาลัย เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการวิจัยร่วมกับโรงงานหรือโรงพยาบาล”

(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน วันที่ 23 มิถุนายน 2546)

“ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ที่เปลี่ยนแปลง น่าจะเป็นเรื่องของการใช้ข้อมูล ความคิดความเห็นและการเปลี่ยนแปลงในชุมชน สังคม มาปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน มากกว่าที่จะเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งในด้านนี้ คณะวิทยฯ ได้ปรับเปลี่ยนเรื่องการให้บริการชุมชนมากกว่า ตามภารกิจงานให้บริการวิชาการ แก่ชุมชน โดยได้ให้บริการในลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ บริการด้านเทคนิค การเผยแพร่ผลงานวิทยาศาสตร์ และการให้บริการวิชาการแก่โรงเรียน นอกจากนี้ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและ

สิ่งแวดล้อม ยังได้ส่งเสริมกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนในด้าน
ดังกล่าว รวมทั้งการจัดการศึกษาและวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและนำความรู้
ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์เพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม”

**(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะสายวิทยาศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัด
ทบวงมหาวิทยาลัย)**

“มีหลายวิชาในภาควิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ที่เน้นให้
ผู้เรียนได้มีการทำงานจริงกับชุมชน หรือเรียนรู้จากชุมชนเพิ่มมากขึ้น”

**(บทสัมภาษณ์ผู้บริหารคณะสายสังคมศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกำกับ
ทบวงมหาวิทยาลัย)**

ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาให้ข้อมูลว่า ก่อนประกาศพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันอุดมศึกษามีการร่วมมือกับชุมชนในแง่ของความร่วมมือ
ในการพัฒนาครู นักเรียน โรงเรียน รวมทั้งมีการบริการวิชาการต่อชุมชนในลักษณะต่างๆ
และสหกิจศึกษา เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับสถานประกอบการ
เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าไปฝึกปฏิบัติงานจริงในสาขาวิชาที่ได้ศึกษามา

ภายหลังการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542
สถาบันอุดมศึกษาเริ่มกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างชัดเจนและ
เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น การร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือร่วมมือกับ
องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เพื่อพัฒนาการศึกษาในระดับท้องถิ่นให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

4.5.2 การดำเนินการ จำแนกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารให้ข้อมูลว่า ข้อยกจำกัดในการเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น
เข้าร่วมจัดการเรียนการสอน เพราะไม่มีผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นที่มีความรู้ในระดับสากลและ
สอดคล้องกับหลักสูตรของมหาวิทยาลัย ในขณะที่การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย
มีลักษณะสากล เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นในการยกระดับความรู้ความสามารถ
ของนักศึกษาในพื้นที่ให้เท่าเทียมกับมหาวิทยาลัยอื่นทั้งในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม
สถาบันอุดมศึกษาได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักศึกษาและบุคลากร ในรูปแบบ
โครงการเฉพาะกิจ

กิจกรรมการมีส่วนร่วมกับชุมชน มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการหลายรูปแบบ ทั้งการบริการวิชาการ การฝึกอบรม สัมมนา มีการมอบหมายให้นักศึกษาเรียนรู้สภาพชุมชน และจัดทำรายงานการปฏิบัติการในชุมชน

การร่วมกิจกรรมกับชุมชนที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยได้รับการตอบรับและการสนับสนุนจากชุมชนผ่านทางมูลนิธิ ทำให้มหาวิทยาลัยสามารถนำผลประโยชน์จากมูลนิธิไปใช้ในการจัดการศึกษา

❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดของทบวงมหาวิทยาลัย

ผู้บริหารมหาวิทยาลัยให้ข้อมูลว่า มหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายการเรียนการสอนในชุมชน คณะกรรมการกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยจะจัดกิจกรรมรวม ส่วนคณะกรรมการกิจการนักศึกษาของคณะวิชาจัดกิจกรรมในรายวิชา โดยได้งบประมาณกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากทบวงมหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การวิจัยร่วมกับโรงงานหรือโรงพยาบาล

❖ สถาบันราชภัฏ

ผู้บริหารสถาบันราชภัฏให้ข้อมูลว่า มีการฝึกอบรมอาชีพให้แก่ชุมชน รวมทั้งมีการนำองค์ความรู้จากชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอน เช่น การประกวดเพื่อสรรหาการทำแกงซีเหล็ก เน้นครัวโลกและอาหารปลอดภัย จัดประกวดอาหารเด่น ผัดไทย โดยเริ่มเชิญผู้ประกอบการที่ทำผัดไทยจากร้านต่างๆ มาประกวดพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในสถานที่ เป็นความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการ จากการประกวดทำให้ต้ององค์ความรู้เพื่อนำไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น และนำเข้ามาในการเรียนการสอนในส่วนของสถาบันราชภัฏ

❖ สถาบันพระบรมราชชนก

ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลให้ข้อมูลว่า นักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลทุกคน มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกับชุมชนในหลายกรณี โดยวิทยาลัยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญที่มีความชำนาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้เรื่องต่างๆ กับนักศึกษาอย่างน้อย 2 เดือนต่อครั้ง บางวิชาจัดกิจกรรมให้นักศึกษาออกไปสัมภาษณ์หรือศึกษาเรื่องต่างๆ ที่สนใจจากผู้นำชุมชนตามที่กำหนดในโครงการสอนแล้วนำเสนอผลการศึกษาในชั้นเรียน ขณะเดียวกันวิทยาลัยได้จัดโครงการบริการแก่ชุมชน เช่น การดูแลเด็กเล็กและผู้สูงอายุ ซึ่งมีผู้เข้ารับบริการจำนวนมากและทำต่อเนื่องมาเป็นเวลาหลายปี ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้เรื่องต่างๆ จากผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ วิทยาลัยได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่เพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การบริการห้องคอมพิวเตอร์ การบริการหอพักและการจัดกิจกรรมอื่นๆ รายได้จากการให้บริการต่างๆ ดังกล่าวก็เอามาใช้ในกิจการด้านการเรียนการสอนของวิทยาลัย

ความร่วมมือที่วิทยาลัยได้รับจากชุมชนมีหลายลักษณะต่างๆ เช่น วิทยาลัยได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษา แต่ละปีวิทยาลัยให้ทุนนักศึกษาระมาณ 4 แสหนบาท ซึ่งได้มาจากมูลนิธิต่างๆ และผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป โดยพิจารณาให้นักศึกษาที่เรียนดี นักศึกษาที่มีความประพฤติดี นักศึกษาที่ทำกิจกรรมดีเด่น นักศึกษายากจน นอกจากการให้ทุนการศึกษาดังกล่าวแล้ว บางกรณียังได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นทุนสนับสนุนกิจกรรมการออกค่ายของนักศึกษาในช่วงปิดภาคเรียน

4.5.3 การรับรู้ของบุคลากรภายในสถาบันอุดมศึกษา จากการให้ข้อมูลในแบบสำรวจบรรยากาศการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ในกลุ่มคณาจารย์ กลุ่มสนับสนุนวิชาการ และนักศึกษา พบว่า กลุ่มคณาจารย์ร้อยละ 52.07 กลุ่มสนับสนุนวิชาการ ร้อยละ 52.63 นักศึกษาร้อยละ 46.7 ให้ข้อมูลว่า ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การพัฒนาการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในสถาบันการศึกษาอยู่ในระดับน้อยมาก แต่ภายหลังการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การพัฒนาการเรียนรู้โดยชุมชนมีส่วนร่วมในสถาบันมีเพิ่มขึ้นในระดับปานกลาง ซึ่งทั้งสามกลุ่ม คือ อาจารย์ร้อยละ 46.08 กลุ่มสนับสนุนวิชาการ ร้อยละ 45.61 และกลุ่มนักศึกษา ร้อยละ 45.65 มีความเห็นพ้องกัน

4.6 ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

4.6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจบรรยากาศการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และแบบวัดการรับรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จากการให้ข้อมูลของคณาจารย์ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ และนักศึกษา พบว่า ข้าราชการความู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การกำหนดนโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา มีการเผยแพร่ไม่กว้างขวาง ทำให้ส่งผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจและการดำเนินการด้านการเรียนการสอนของคณาจารย์ นักศึกษา บุคลากร ในสถาบันอุดมศึกษา

4.6.2 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสถาบัน ระดับคณะวิชา คณาจารย์และนักศึกษา พบว่าหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาขาดความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนไม่สมบูรณ์ มีความยืดหยุ่นน้อย ไม่เป็นสากล ไม่มีการบูรณาการ ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องข่าวสาร

ความรู้ สำหรับวิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัตินั้น ในส่วนของวิชาทฤษฎี กระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนไม่ใช้การบรรยายไม่ได้ จำนวนวิชาบรรยายจึงมีมากกว่าวิชาปฏิบัติการ ทำให้วิธีการสอน เป็นแบบบรรยายมากกว่าปฏิบัติจริง (ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการสัมมนา เรื่อง ผลการประเมิน การปฏิรูปการเรียนรู้อุดมศึกษา ในวันที่ 26 มีนาคม 2547)

อนึ่ง เนื่องจากสถาบันราชภัฏใช้หลักสูตรกลางที่อนุมัติจากสภาวิชาการ การพัฒนา หลักสูตรมีผู้สอน นักศึกษาจากราชภัฏทุกแห่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรเพื่อการ ปรับปรุงหลักสูตร ฉะนั้นในส่วนของสถาบันราชภัฏ จึงมีกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้อื่น สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนกใช้หลักสูตรร่วมกัน แต่ละวิทยาลัย จะมีบทบาทในการทำหลักสูตร โดยส่งอาจารย์เข้ามาร่วมเป็นกรรมการหนึ่งถึงสองท่านจาก แต่ละแห่งประมาณ 70 คน จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการเพราะฉะนั้นจะถือว่าวิทยาลัยมีส่วนร่วม ในการจัดทำหลักสูตร (ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการสัมมนา เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการ เรียนรู้อุดมศึกษา ในวันที่ 26 มีนาคม 2547)

4.6.3 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับคณะวิชา พบว่า อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ยังไม่พร้อมต่อการปฏิรูปการเรียนรู้อุดมศึกษา เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนเคยชินกับวิธีการสอนแบบบรรยาย ยังไม่พร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นกว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่วนนักศึกษายังไม่พร้อมในการเรียนรู้อ ด้วยตนเอง ไม่คุ้นเคยกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งขาดความกระตือรือร้นและความ รับผิดชอบ ความไม่พร้อมของอาจารย์และนักศึกษาจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิรูปการ เรียนรู้

4.6.4 ผู้บริหารระดับคณะวิชา และคณาจารย์ให้ข้อมูลว่า สถาบันอุดมศึกษาไม่คุ้นเคย ในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาจากหน่วยงานอื่น จากชุมชน ภาค เอกชน ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบัน อุดมศึกษาไม่ได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา แต่สถาบันการศึกษาจะให้นักศึกษาไป ฝึกงาน ปฏิบัติงานจริงในแต่ละพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้นๆ สถาบันอุดมศึกษาเข้าไป ร่วมกับชุมชน โดยให้บริการชุมชนและการพัฒนาการศึกษาเพื่อแก้ปัญหา ชุมชนที่เกิดขึ้น ภายหลังประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันอุดมศึกษาเริ่ม สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น เช่น การจัดหาทรัพยากรการลงทุนทางการศึกษา หรือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน กำหนด รายวิชาต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการติดตามและประเมินสถานภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา พบว่า สถาบันอุดมศึกษา 11 แห่ง มีการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 นโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

5.1.1 สถาบันอุดมศึกษา 11 แห่งที่ให้ข้อมูล มีการกำหนดนโยบายและดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แต่เป็นไปในลักษณะจากระดับนโยบายสู่ระดับปฏิบัติ ในระดับบริหารมีความพยายามในการผลักดันให้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ แต่ในระดับปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่คณาจารย์ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน มีการรับรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ไม่มากนัก สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ อาจจะเป็นเนื่องจากระดับความรับผิดชอบแตกต่างกัน ผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับต้องมีความพร้อมสูงในการปรับเปลี่ยนองค์กรให้ทันต่อสถานการณ์ ส่วนคณาจารย์จะมุ่งที่การสอนเป็นหลัก ตามศักยภาพและความถนัดของตนเอง การสื่อสารภายในองค์กร การเข้าถึงข้อมูลภายในองค์กรจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลง

5.1.2 นโยบายและดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล มีการกำหนดด้านการปรับปรุงการจัดการศึกษา กระบวนการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและปฏิบัติจริง รวมทั้งการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรม

5.1.3 สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล ให้ความสำคัญต่อการประกันคุณภาพและมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในและภายนอก

5.1.4 สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล ยังไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังในการระดมทรัพยากรระดมทรัพยากรและการลงทุนทางด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันทางสังคมอื่นๆ และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา

5.1.5 สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล มีการส่งเสริมการวิจัยมากขึ้นกว่าเดิม และส่งเสริมการผลิตสื่อการเรียนการสอน สื่อการศึกษา

5.1.6 จุดเด่นในการปฏิรูปของสถาบันอุดมศึกษา จำแนกตามประเภท

- ❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย มีการเน้นการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมมากขึ้น มุ่งจัดการศึกษาที่เน้นให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองยิ่งขึ้น

- ❖ มหาวิทยาลัยเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีการเพิ่มเติมและสอดแทรกจรรยาบรรณและจริยธรรมในรายวิชา

- ❖ สถาบันพระบรมราชชนก เน้นให้นักศึกษาเก่ง ดี มีสุข

5.2 การปรับปรุงหลักสูตรเดิม และการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้

5.2.1 ภายหลังจากการออกพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีการปรับปรุงหลักสูตรมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษามีการลดหน่วยกิตรายวิชา ลดรายวิชาประเภทบรรยาย และเพิ่มรายวิชาที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงมากขึ้น เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งหลักสูตรใหม่จะมีรายวิชาที่หลากหลายมากขึ้นเพื่อตอบสนองให้นักศึกษาสามารถเลือกเรียนได้เองตามความพอใจ

5.2.2 ความสื่อสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ในกลุ่มอาจารย์ กลุ่มสนับสนุนวิชาการ และนักศึกษา ภายในสถาบันอุดมศึกษายังไม่เพียงพอ

5.2.3 จุดเด่นในการปรับปรุงหลักสูตร ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท

- ❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งมุ่งเน้นด้านความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นสำคัญ เมื่อประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีการปรับเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างรอบด้าน คือ พัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย

❖ มหาวิทยาลัยของรัฐในกำกับทบวงมหาวิทยาลัย มีการปรับปรุงโดยการเพิ่มในรายเนื้อหาวิชาที่เน้นการมีส่วนร่วม และตอบสนองความต้องการของตลาดเพิ่มขึ้น

❖ มหาวิทยาลัยเอกชนที่ให้ข้อมูลจะดำเนินการปรับในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ โดยเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติวิชาชีพในทุกสาขา และเพิ่มรายวิชาทางด้านจริยธรรมธุรกิจ การสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ และวิชาบริษัทจำลองเพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกงาน

5.3 การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้

5.3.1 สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด โดยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เต็มตามศักยภาพของตนเอง มีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีการพัฒนาทักษะด้านการคิด ทักษะด้านการเรียนรู้ ความสามารถในการปฏิบัติจริง การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ และให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น มีการศึกษาในประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น

5.3.2 การวัดประเมินผลการเรียนการสอนนั้น สถาบันอุดมศึกษาจะให้พิจารณาจากหลายองค์ประกอบ ด้านความรู้ พฤติกรรม สังคม การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การเอาใจใส่ในการเรียน

5.3.3 จุดเด่นในการพัฒนาการเรียนการสอน การประเมินของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันพระบรมราชชนก การจัดการเรียนการสอนจะยึดหลักปรัชญาของการเรียนการสอนจะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องและตรงกับศักยภาพของผู้เรียนมากที่สุด การเรียนการสอนเรื่องจริยธรรม คุณธรรม ได้กำหนดเป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตร ส่วนรายวิชาอื่นๆ มีการสอดแทรกไว้ในสาระเนื้อหาทุกวิชา โดยอาจารย์ผู้สอนจะเน้นตลอดเวลาที่เข้าห้องเรียน การประเมินการวัดผลคุณธรรม จริยธรรม ประเมินโดยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับการวัดและประเมินการเรียนการสอน จะวัดจาก ความรู้ พฤติกรรม สังคม การทำงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมในชั้นเรียน รวมทั้งแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ไม่ได้พิจารณาเฉพาะความรู้เพียงอย่างเดียว มีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คืออาจารย์ผู้สอน พี่เลี้ยง เพื่อนนักศึกษาและตัวนักศึกษาเอง ร่วมการประเมิน

5.4 การพัฒนาการวิจัยที่เน้นการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา

สถาบันอุดมศึกษาได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้มากขึ้น มีการกำหนดปริมาณงานวิจัยสำหรับอาจารย์ภายในสถาบัน หลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีการกำหนดการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม และรวมถึงการพัฒนาสื่อการสอน

5.5 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

สถาบันอุดมศึกษาที่ให้ข้อมูล มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจัดหาทรัพยากรการลงทุนทางการศึกษาหรือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

สถาบันพระบรมราชชนก ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนมาก มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้กับนักศึกษา และจัดให้นักศึกษาออกไปสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม

5.6 ปัญหาและอุปสรรคต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

5.6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจบรรยากาศการจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และแบบวัดการรับรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 จากการตอบของคณาจารย์ บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ และนักศึกษา พบว่า ข่าวดสารความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 การกำหนดนโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา มีการเผยแพร่ไม่กว้างขวางทำให้ส่งผลต่อการรับรู้ ความเข้าใจ และการดำเนินการด้านการเรียนการสอนของคณาจารย์ นักศึกษา บุคลากร ในสถาบันอุดมศึกษา

5.6.2 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสถาบัน ระดับคณะวิชา คณาจารย์และนักศึกษา พบว่าหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาขาดความหลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนไม่สมบูรณ์ มีความยืดหยุ่นน้อย ไม่เป็นสากล ไม่มีการบูรณาการ ไม่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริง และไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก จำนวนวิชาบรรยายมีมากกว่าวิชาปฏิบัติการ ทำให้วิธีสอนเป็นแบบบรรยายมากกว่าปฏิบัติจริง

หนึ่ง เนื่องจากสถาบันราชภัฏใช้หลักสูตรกลางที่อนุมัติจากสภาวิชาการ เช่นเดียวกับสถาบันพระบรมราชชนกใช้หลักสูตรร่วมกัน ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันราชภัฏและสถาบันพระบรมราชชนกจึงขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของอาจารย์ นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

5.6.3 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับคณะวิชา พบว่า อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ยังไม่พร้อมต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนเคยชินกับวิธีการสอนแบบบรรยาย ยังไม่พร้อมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นกว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ส่วนนักศึกษายังไม่พร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ไม่คุ้นเคยกับการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รวมทั้งขาดความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบ ความไม่พร้อมของอาจารย์และนักศึกษาจึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้

5.6.4 ผู้บริหารระดับคณะวิชา และคณาจารย์ให้ข้อมูลว่า สถาบันอุดมศึกษาไม่คุ้นเคยในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาจากหน่วยงานอื่น จากชุมชน ภาคเอกชน ก่อนการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา แต่สถาบันการศึกษาจะให้นักศึกษาไปฝึกงาน ปฏิบัติงานจริงในแต่ละพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้นๆ สถาบันอุดมศึกษาเข้าไปร่วมกับชุมชน โดยให้บริการชุมชนและการพัฒนาการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาชุมชนที่เกิดขึ้น ภายหลังประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 สถาบันอุดมศึกษาเริ่มสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น เช่น การจัดหาทรัพยากรการลงทุนทางการศึกษา หรือการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน กำหนดรายวิชาต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

5.7 ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและสัมมนา

5.7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

* เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษามีบรรยากาศการวิจัยอย่างเข้มข้น ภาครัฐพึงให้การจัดสรรงบประมาณการวิจัยให้แก่สถาบันอุดมศึกษาในแต่ละปี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของงบประมาณดำเนินการ

* เพื่อให้การเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และสนับสนุนผู้เรียนให้สามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเต็มศักยภาพ รัฐพึงเร่งส่งเสริมการพัฒนา ผลิตและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยจัดสรรเงินอุดหนุนให้สถาบันอุดมศึกษาอย่างเต็มที่ตามความต้องการและความจำเป็น

5.7.2 ข้อเสนอแนะต่อสถาบันอุดมศึกษา

* การบริหารจัดการภายในสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษา พึงดำเนินการ

- 1) ให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคลากรทุกกลุ่ม ทุกระดับ อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง
- 2) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมภายในสถาบันอุดมศึกษา
- 3) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันภายในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

* ดำเนินนโยบายและการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

- 1) สถาบันอุดมศึกษาพึงสร้างความรู้ความเข้าใจด้านนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของสถาบันให้แก่บุคลากรทุกกลุ่มในสถาบันอย่างลึกซึ้ง และเป็นรูปธรรม
- 2) สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนากระบวนการ กลไกในการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนา การเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำสู่การปฏิบัติได้

* การปรับปรุงหลักสูตรเดิมและการสร้างหลักสูตรใหม่ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้สถาบันอุดมศึกษาจะต้องพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินการต่อหลักสูตรเดิม เช่น การปรับลดรายวิชา หรือยุบหลักสูตรที่ล้าสมัย ซ้ำซ้อน ส่วนหลักสูตรใหม่ที่พัฒนาขึ้นต้องกำหนดแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน บรรยากาศที่เอื้อต่อการบูรณาการเรียนรู้อื่นๆ

* การพัฒนาการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล เพื่อตอบสนองต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนาคณาจารย์ให้มีทักษะการจัดทำแผนการเรียนการสอนที่ใช้กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทักษะในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศชั้นเรียน การเตรียมแหล่งข้อมูลและศูนย์การเรียนรู้ ทักษะการให้คำปรึกษา สนับสนุนและเสริมแรง ติดตาม ตรวจสอบ การวัดประเมินผลจากสภาพจริงจากการปฏิบัติ และจากแฟ้มสะสมผลงาน

การวัดและประเมินผลในแต่ละวิชา อาจารย์ผู้สอนพึงกำหนดเกณฑ์พิจารณาที่ครอบคลุมการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ในการดำเนินชีวิต

* การพัฒนาวิจัยที่เน้นการเรียนการสอน และการสร้างองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา

- 1) ในการส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน สถาบันอุดมศึกษาพึงจัดสรรงบประมาณให้ทุกหลักสูตร โดยกำหนดเป็นร้อยละ 50 ของงบประมาณวิจัย และร้อยละ 50 สำหรับวิจัยองค์ความรู้เฉพาะสาขาวิชา
- 2) สถาบันอุดมศึกษาพึงพัฒนาคณาจารย์ให้มีทักษะการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 3) สถาบันอุดมศึกษาพึงส่งเสริมและจัดสรรงบประมาณจ้างนักศึกษาให้เป็นผู้ช่วยนักวิจัย หรือส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัยของอาจารย์

* การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันอุดมศึกษาจึงควรกำหนดเป็นนโยบายหนึ่งของมหาวิทยาลัย เพื่อให้คณะวิชา ภาควิชา รับผิดชอบดำเนินการ เช่น

- จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา เรื่องสิ่งแวดล้อมชุมชน
- การนำวิชาการไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การเลี้ยงกุ้งให้มีคุณภาพ การจัดการขยะมูลฝอย
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การพัฒนาวัดในชุมชนให้ เป็นที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
- การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา
- การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ โดยการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับสถาบันการศึกษา

5.8 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

5.8.1 ควรสนับสนุนกรณีศึกษา (Case Study) ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยการคัดเลือกสถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมและประสงค์

จะเข้ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

5.8.2 ควรสนับสนุนกรณีศึกษาสถาบันพระบรมราชชนก เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษา การวัดและประเมินผลของสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเก่ง ดี มีสุข รวมทั้งให้ความสำคัญของ จริยธรรม คุณธรรม โดยกำหนดเป็นวิชาเฉพาะและโดยการสอดแทรก จริยธรรม คุณธรรมในรายวิชา

บรรณานุกรม

- กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. รายงานการวิจัย การอุดมศึกษาไทย : วิฤทธิและทางออก โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ, 2540.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549). ปทุมธานี : บริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด, 2545.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2545.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประกอบร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. .... เรื่อง การอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ, 2541.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารการประชุมเรื่อง ศตวรรษใหม่ อุดมศึกษาไทย : บทเรียนจากการปฏิรูปอุดมศึกษา นานาประกาศ วันที่ 4 สิงหาคม 2542.
- จรัส สุวรรณเวลา. อุดมศึกษาในอนาคต : บนเส้นทางอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ฉันทนา จันท์บรรจง. การปฏิรูปอุดมศึกษาของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท ที.พี.พี.รินทร์ จำกัด, 2542.
- ทบวงมหาวิทยาลัย และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวทางพัฒนาวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วันที่ 26-27 กันยายน 2531.
- ทิศนา แคมมณี. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : โมเดลซิปปา (CIPPA Model). วารสารวิชาการ 3 ฉบับเดือนมกราคม 2542 หน้า 4.
- ประกอบ คู่ปรัดน์. การประกันคุณภาพสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การประเมินสัมฤทธิ์ผลการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน, วันที่ 8 กรกฎาคม 2540.

- ประกอบ คู่ปรัดน์. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย: การรื้อปรับระบบบริหารและจัดการ 31 สิงหาคม - 1 กันยายน 2538.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และผดุงชาติ สุวรรณวงศ์. ทิศทางการปฏิรูปอุดมศึกษาของโลกใน ทศวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: บริษัท ทีพีพีริ้นท์ จำกัด, 2542.
- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง การ พัฒนาระบบการเรียนรู้อิเลิร์นในระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2543.
- พันธ์ศักดิ์ พลสารมัย และ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. รายงานการวิจัยการพัฒนาระบบการเรียนรู้อิเลิร์นในระดับปริญญาตรี. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2543.
- วิชัย ต้นศิริ. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย. เอกสารประกอบการสัมมนา ยุทธศาสตร์ การปฏิรูปอุดมศึกษาไทย: การรื้อปรับระบบบริหารและจัดการ 31 สิงหาคม - 1 กันยายน 2538.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. การพัฒนาการเรียนการสอนทางการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สมเดช นิลพันธุ์. การติดตามการบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาการพัฒนาชุมชนของมหาวิทยาลัยทวารวดี. วิทยานิพนธ์สังคม-สงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534. หน้า 11 - 12.
- สมชาย สุขสิริเสวีกุล. รายงานผลการวิจัยเรื่อง บทบาทและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเข้าสู่ศตวรรษที่ 21. สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- สิริลักษณ์ คอมนันต์ และ สกนธ์ วรรณวิวัฒนา. รายงานวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันของการ อุดมศึกษาในประเทศไทย, 2532.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์, 2544.

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - 1.1 รศ.จิระศักดิ์ นพคุณ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
  - 1.2 คณบดีคณะแพทยศาสตร์
2. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
  - 2.1 คณบดีคณะวิทยาศาสตร์
  - 2.2 คณบดีคณะทันตแพทยศาสตร์
3. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
  - 3.1 ผู้บริหาร
  - 3.2 คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
  - 3.3 คณบดีคณะแพทยศาสตร์
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
  - 4.1 คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
  - 4.2 รศ.ดร. สมชาย จันทน์ชานา รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
  - 4.3 ดร.ชัย จาตุรพิทักษ์กุล รองคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ และตัวแทนภาควิชาวิศวกรรมโยธา
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
  - 5.1 รศ.รศ.ดร.กนต์ธร ชำนิประสาท รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณะวิศวกรรมศาสตร์
  - 5.2 รศ. ทรงพร ทาเจริญศักดิ์ รองคณบดีฝ่ายวิชาการ
6. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
  - 6.1 รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
  - 6.2 รศ.ดร.จริยาวัตร คมพยัคฆ์ คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
  - 6.3 รศ.ดร.ปราโมทย์ ทองกระจาย คณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
  - 6.4 ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาวิชาการ
7. มหาวิทยาลัยคริสเตียน
  - 7.1 ผศ.ดร.จันทร์จิรา วงษ์ขมทอง อธิการบดี
  - 7.2 อาจารย์กาญจนา สวาทะสุข คณบดีคณะบริหารธุรกิจ
  - 7.3 รศ.เพ็ญจันทร์ สุวรรณแสง โมนเอยพงศ์ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพและพยาบาลศาสตร์

8. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
  - 8.1 ผศ.สุขุม เฉลยทรัพย์ อธิการบดี
  - 8.2 รศ.ชมนาท รัตนมณี คณบดีคณะครุศาสตร์
  - 8.3 ผศ.ดร.รัตนา ประเสริฐสม ตัวแทนคณะครุศาสตร์
  - 8.4 รศ.อมรา เล็กเริงสินธ์ ตัวแทนคณะครุศาสตร์
  - 8.5 ดร.สุชาติ ชีวพรรณ ตัวแทนคณะครุศาสตร์
  - 8.6 ผศ.ดร.ไพพรรณ เกียรติโชติชัย ตัวแทนคณะครุศาสตร์
  - 8.7 คณบดีคณะวิทยาศาสตร์
9. สถาบันราชภัฏสงขลา
  - 9.1 ผู้บริหาร
  - 9.2 คณบดีคณะครุศาสตร์
  - 9.3 คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
10. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่
11. ผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา

ภาคผนวก ข

โครงการสัมมนา

ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

หลักการและเหตุผล

เจตนารมณ์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ดังที่ได้กำหนดไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ที่ให้ยึดหลักว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้โดยมุ่งหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นับแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เมื่อเดือนสิงหาคม 2542 สถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างเป็นอิสระทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล รวมทั้งการสนับสนุนด้านการวิจัย และเนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่ง (เช่น มหาวิทยาลัยของภาครัฐ มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันราชภัฏ และสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง เช่น วิทยาลัยพยาบาล) มีปรัชญาการจัดการศึกษาแตกต่างกัน ทำให้การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้สนับสนุนให้ รศ.ดร.มาณี ไชยธีรานุวัฒน์คิรี นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล ได้ดำเนินการติดตามและประเมินสภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 11 แห่ง ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยภาครัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับ มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันราชภัฏ และสถาบันพระบรมราชชนก (วิทยาลัยพยาบาล) เพื่อให้ทราบสภาพการดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน และการวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพและพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานส่วนหนึ่งประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายสนับสนุนส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุดตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บัดนี้ นักวิจัยได้จัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว สำนักงานฯ จึงเห็นสมควรจัดให้มีการสัมมนา เรื่อง การประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งระดมความคิดเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานเพื่อการสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามความสนใจและพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพและสามารถประกอบอาชีพได้ตามตลาดแรงงานต้องการ ทั้งนี้เพื่อเป็นพลังที่เข้มแข็งสำหรับการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอข้อค้นพบและข้อเสนอแนะจากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้หลังประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
2. เพื่อระดมความคิด แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติจากหน่วยงานและสถาบันอุดมศึกษา ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ

วิธีดำเนินการ

1. นำเสนอข้อค้นพบจากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ปัญหา/อุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะ
2. อภิปรายนำเกี่ยวกับข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในด้านหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผลผู้เรียน และการวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพและพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งระดมความคิด/แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ต่างๆ ไป
3. สรุปผลการสัมมนา

ผู้เข้าร่วมประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนประมาณ 100 คน ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา ผู้แทนสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ผู้แทนสถาบันพระบรมราชชนก ผู้แทนมหาวิทยาลัย/สถาบัน ผู้แทนสถาบันราชภัฏ ผู้แทนวิทยาลัยพยาบาล และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

วัน เวลา และสถานที่

วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547 เวลา 8.30 - 13.30 น. ณ ห้องกรุงเทพบอลรูม ชั้น 2
โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพสามารถใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการจัดทำนโยบายการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติ
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของนำผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งในการจัดทำนโยบาย แผน และแผนปฏิบัติการปฏิรูปการเรียนรู้ต่อไป
3. เพื่อเชื่อมโยงและพัฒนาเครือข่ายการติดตามและประเมินผลการศึกษาระหว่างหน่วยงานนโยบายกับหน่วยงานระดับปฏิบัติ

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา

วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547 เวลา 8.30 - 13.30 น.

ณ ห้องกรุงเทพบอลรูม ชั้น 2 โรงแรมรอยัลซิดดี กรุงเทพมหานคร

- 08.30 - 09.00 น. ลงทะเบียน
- 09.00 - 09.15 น. เปิดการสัมมนา
โดย รองเลขาธิการสภาการศึกษา (ดร.อำรุง จันทวานิช)
- 09.15 - 09.45 น. นำเสนอผลการติดตามและประเมินสภาพการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับ
อุดมศึกษา
โดย รศ.ดร.มาณี ไชยธีรานวัฒน์ศิริ จากมหาวิทยาลัยมหิดล
- 09.45 - 10.00 น. รับประทานอาหารว่าง
- 10.00 - 12.30 น. อภิปรายเพื่อการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย/ยุทธศาสตร์การดำเนินการ
ปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา ในประเด็น
- หลักสูตร
  - การเรียนการสอน
  - การวัดและประเมินผลผู้เรียน
  - การวิจัยเพื่อพัฒนาวิชาชีพและพัฒนาการเรียนการสอน
- ดำเนินการอภิปราย โดย
ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน
ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา สกศ.
- 12.30 น. สรุปและปิดการสัมมนา
- 12.30 - 13.30 น. รับประทานอาหารกลางวัน

สรุปการสัมมนา

เรื่อง

“ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา”

ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดสัมมนา เรื่อง “ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา” ณ โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การปฏิรูปการเรียนรู้และระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการเพื่อให้การปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาบรรลุเป้าหมาย ซึ่งผู้เข้าร่วมสัมมนามีจำนวน 159 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร คณาจารย์ ของสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและเอกชน วิทยาลัยราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมทั้งนักวิชาการหน่วยงานการศึกษา ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค

	จำนวน
อธิการบดี	5
รอง/ผู้ช่วย อธิการบดี	25
คณบดี	20
รอง/ผู้ช่วยคณบดี	17
ผู้อำนวยการ/ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	7
หัวหน้าภาค/หัวหน้าสาขา/หัวหน้าหมวด	8
คณาจารย์	33
พยาบาล	4
นักวิชาการ/หัวหน้าส่วน/หัวหน้าฝ่าย/หัวหน้างาน	41
รวม	159

สรุปข้อคิดเห็นจำแนกตามประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการ

1.1 หน่วยงานนโยบายควรมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้ที่จะมาเป็นคณาจารย์ หรือครูประจำการในสถาบันอุดมศึกษา ควรผ่านการเรียนวิชาครู เช่น การพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น

1.2 กรอบอัตรากำลังของผู้ปฏิบัติควรเพิ่มให้เหมาะสมกับภาระงาน เพื่อไม่ให้อาจารย์มีภาระงานมากเกินไปทั้งด้านการวิจัย การสอน และอื่นๆ ที่รับมอบหมาย

1.3 ระบบบริหารเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ฉะนั้น สถาบันอุดมศึกษาควรมีระบบการบริหารที่ชัดเจน มีการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึง จุดเด่นของสถาบันไว้ด้วย

2. การพัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

2.1 รัฐควรมีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรแบบกว้างๆ ที่เน้นให้มีการปฏิบัติจริง ในสถานประกอบการให้มากขึ้น และให้สถาบันอุดมศึกษามีอิสระในการปรับปรุง / พัฒนาหลักสูตร แต่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุมัติกำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำและมีกระบวนการพิจารณาอนุมัติที่ไม่มากนัก รวมทั้งใช้เวลาในการพิจารณาไม่นานเกินไป และรัฐมีระบบการติดตามและตรวจสอบด้วย

2.2 การพัฒนาหรือการปรับหลักสูตรนั้น การลดบรรยาย เพิ่มปฏิบัติ อาจไม่ใช่ประเด็นแก้ไข เพราะเป็นเทคนิคการสอน การลดหน่วยกิตน่าจะเหมาะสม แต่ควรปรับเนื้อหา ให้มีการบูรณาการเนื้อหาที่จำเป็นต่อการพัฒนาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ซึ่งควรคำนึงการ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และสิ่งต่างๆ ทั้งหมดวิชาศึกษาทั่วไปและหมวดวิชาชีพ โดยเฉพาะหมวดวิชาทั่วไป เป็นส่วนที่สร้างคนให้เป็นคน ทำให้อยู่ในสังคมที่ดี และอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข

2.3 สถาบันอุดมศึกษาร่วมกันพิจารณาแนวโน้มการอุดมศึกษา และให้สถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรด้วย เพื่อการพัฒนาหลักสูตร ได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง ไม่ใช่เปิดตามแฟชั่น ควรคำนึงถึง จุดเด่นของสถาบันและความคุ้มค่าในการลงทุนจัดการศึกษาของแต่ละสถาบัน

2.4 ควรมีการประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรทุก 5 ปี โดยประเมินจากผู้เรียน ผู้สอน ผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งประเมินความต้องการของตลาดแรงงาน

2.5 เนื่องจากรัฐมนตรีนโยบายการอุดมศึกษาให้เป็นการค้าเสรี ซึ่งจำเป็นต้องมีหลักสูตรนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งควรทำวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษานานาชาติ เช่น หลักสูตรนานาชาติควรเป็นอย่างไร เพื่อการแข่งขันกับต่างประเทศ

3. การปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

3.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้กับคณาจารย์ และมีแนวทางที่ชัดเจนเป็นที่ยอมรับโดยกำหนดเป็นต้นแบบที่ใช้ได้ในเชิงสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม และควรจัดให้มีกระบวนการที่จะทำให้ผู้เกี่ยวข้องปรับกระบวนการที่ตนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน และประเมินการปรับเปลี่ยนเป็นระยะๆ รวมทั้งสถาบันจัดศูนย์การเรียนรู้ หรือ สื่อที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

3.2 ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

4. การส่งเสริมการวัดและประเมินผลครอบคลุมการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม

4.1 นโยบายการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนของสถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดให้ชัดเจน และกำหนดประเด็นการวัดและประเมินผลในแผนการสอนและแผนการประเมินผลให้ครอบคลุมการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และสอดแทรกประเด็นการวัดและประเมินผลในทุกรายวิชา รวมทั้งมีระบบการควบคุม การตรวจสอบ และติดตาม

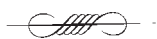
4.2 ควรมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยหารูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมที่เป็นไปได้ เผยแพร่ไปให้ทั่วถึง และให้ความรู้กับคณาจารย์อย่างจริงจัง

4.3 กระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการประเมินและเห็นความสำคัญของการวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และทั้งรัฐและสถาบันอุดมศึกษาควรมีนโยบายที่ชัดเจนและระบุไว้ในสาระการประเมินพร้อมตัวบ่งชี้ในระบบงานประกันคุณภาพทางการศึกษาด้วย

5. การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน / พัฒนาวิชาชีพ

5.1 รัฐจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยให้สถาบันอุดมศึกษาบริหารจัดการเอง และกระตุ้นให้ทำวิจัยให้มากขึ้น และมีกฎ ข้อบังคับให้สถาบันอุดมศึกษา กำหนดงบประมาณสนับสนุนงานวิจัยต่อปี และให้เวลาที่ชัดเจนในการทำวิจัย รวมทั้งมีการกำหนดให้ชัดเจนว่าผลงานวิจัยในชั้นเรียนสามารถนำไปขอตำแหน่งทางวิชาการได้ โดยกำหนดเป็นนโยบายให้คณาจารย์ทำวิจัยอย่างน้อย 1 เรื่องต่อปี

5.2 สนับสนุนการพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการวิจัย รวมทั้งสนับสนุนให้มีเวทีการนำเสนอผลงาน

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา
เรื่อง ผลการประเมินการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา
วันศุกร์ที่ 26 มีนาคม 2547 เวลา 8.30-13.30 น.
โรงแรมรอยัลซิติ้ กรุงเทพมหานคร

1. รศ.ดร.มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ	นักวิจัย
๕ กระทรวงศึกษาธิการ	
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
2. พระราชเมธาภรณ์	รักษาการอธิการบดี
3. นายนรา โสติสงฆ์	ผู้ช่วยอธิการบดี
4. ผศ.ธวัช หอมทวนลม	หัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา
5. นายแหวนทอง บุญคำ	หัวหน้าภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	
6. พระครูวิจิตรธรรมโชติ	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
7. พระสุทิน เขมวโส	หัวหน้าฝ่ายหลักสูตรและการสอน กองวิชาการ
8. นายสุรวัฒน์ ทองเกลี้ยง	คณะครุศาสตร์
9. นายสุเทพ พรมเลิศ	คณะพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	
10. ดร.ศักดา อินทวิชัย	ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	
11. รศ.ดร.กิงฟ้า สินธุวงษ์	รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ
12. ผศ.ดร.วิเชียร วรพุทธพร	รองคณบดีคณะเทคโนโลยี ฝ่ายวิชาการ
13. นางจินตนา กนกปรางค์	สำนักนวัตกรรมการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

14. ผศ.ประโยชน์ ธรรมกรบัญญัติ

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยนเรศวร

15. รศ.ดร.สุพัชร์ พ่วงบางโพ

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

16. รศ.ดร.สมบัติ นพรัถ

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

17. รศ.ดร.เรณู พงษ์เรืองพันธุ์

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

18. ดร.วราภรณ์ สินศิริ

ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหิดล

19. รศ.ภาวดี เต็มเจริญ

รองคณบดีคณะสาธารณสุขศาสตร์

ฝ่ายวิชาการ

20. นายจักรี ศิริรักษ์

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

21. ผศ.ดร.ทรงวุฒิ เพ็ชรประดับ

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

22. รศ.เพ็ญรัตน์ หงษ์วิทยากร

รองอธิการบดีฝ่ายคุณภาพและมาตรฐาน

การศึกษา

23. รศ.นภาพร เมฆขยาย

คณบดีคณะธุรกิจการเกษตร

24. ดร.เสกสันต์ อุตสหदानนท์

รองคณบดีคณะผลิตกรรมการเกษตร

ฝ่ายวิชาการ

25. นางวราภรณ์ พุกุล

หัวหน้างานฯ สำนักงานคุณภาพและ

มาตรฐานการศึกษา

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

26. รศ.ดร.จักรพันธ์ วงษ์บูรณาวาทย

คณบดีสำนักวิชาการจัดการ

27. นางเดือนจิต สุทธหลวง

สำนักวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

28. นางสมพร โตนวล

คณะศึกษาศาสตร์

29. นางณัฐนีร์ มีสมมนต์

สาริตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

30. นางกรมาศ สงวนไทร

หัวหน้าส่วนส่งเสริมวิชาการ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- 31. รศ.รุณีย์ อินทศร
- 32. นางสาวเรืองอุไร อมรไชย

รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ
นิติตปริญาโท

มหาวิทยาลัยศิลปากร

- 33. ผศ.ดร.สุธาสิทธิ์ ผลวัฒน์
- 34. อาจารย์พจนา ฤทธิรงค์

หัวหน้าสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส
คณะโบราณคดี
คณะโบราณคดี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- 35. ศ.ดร.สุมาลี สังข์ศรี

ผู้ช่วยอธิการบดี

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- 36. ผศ.ดร.สัมมนา มูลสาร
- 37. นายไท แสงเทียน

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
รองคณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์
ฝ่ายวิชาการ

- 38. นางสาวสกุลพรรณ โพธิจักร

คณะศิลปศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

- 39. รศ.ดร.รวีวรรณ ชินะตระกูล

คณบดีคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

- 40. รศ.สมปอง มากแจ้ง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

- 41. รศ.วารุณี เตีย

รองคณบดีคณะพลังงานและวัสดุ
ฝ่ายบริหาร

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- 42. รศ.ดร.ณัฐพงศ์ ทองภักดี

คณบดีคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

- 43. รศ.ดร.อารี พันธุ์มณี

มหาวิทยาลัยเกริก

- 44. นางดวงทิพย์ จันท์อ่วม

รองคณบดีคณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

- 45. ผศ.ดร.จันท์จิรา วงษ์ขมทอง
- 46. รศ.เพ็ญจันทร์ ส.โมไนยพงศ์

อธิการบดี
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพและ
พยาบาลศาสตร์

มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จส์

- 47. อาจารย์นันท์ นนทปัทมดุลย์
- 48. อาจารย์กัลยาณี ลิมานวัฒน์
- 49. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการวิจัย

คณะวิศวกรรมศาสตร์
คณะวิศวกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร

- 50. ดร.สธิตา ไกรลาศ
- 51. อาจารย์ขวัญใจ จินดานุรักษ์
- 52. อาจารย์ทวิกา แก้วมกระโทก

ผู้ช่วยอธิการบดี
ผู้อำนวยการสำนักประกันคุณภาพ
การศึกษา
ภาควิชามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

- 53. ผศ.ดร.อภิญา เลื่อนฉวี
- 54. อาจารย์ปิยลักษณ์ พงษ์ทวีรัตน์

รองคณบดีนิติศาสตร์
คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยรังสิต

- 55. ผศ.ดร.วิมล ชอบชื่นชม
- 56. ผศ.ดร.อรรถกร กู้ตระกูล

ผู้อำนวยการศูนย์สนับสนุนและพัฒนา
การเรียนการสอน
หัวหน้าหมวดวิชาตรีวิทยา
คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

- 57. ผศ.ดร.นิ่มนวล ศรีจาด

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

มหาวิทยาลัยสยาม

- 58. พล.ร.ต.หญิง ดร.สุภัทรา เอื้องวงศ์

ผู้ช่วยอธิการบดี/ผู้อำนวยการ
สำนักประเมินคุณภาพ

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

- 59. ผศ.จุฑามาศ จรรย์ญาพร
- 60. นางสาวนิธิมา สังคหะ

รองคณบดีคณะบัญชี ฝ่ายวิชาการ
นักวิชาการ

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

- 61. ผศ.ดร.อุไรพรรณ เจนวาณิชยานนท์
- 62. ผศ.โสภา อ่อนโอภาส
- 63. อาจารย์วรรณรัตน์ วิบูลสุข
- 64. อาจารย์สมปรารถนา กองคำ

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ฯ
หัวหน้าสาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

- 65. ผศ.บุษยมาส สิ้นรูประมา
- 66. อาจารย์ขนิษฐา ทรงจักรแก้ว

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ
คณบดีคณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

- 67. พล.ต.ต.กัมพล อรุณปลอด
- 68. อาจารย์ประทีป มากมิตร

คณบดีคณะนิติศาสตร์
ผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการและ
แผนงาน

วิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

- 69. อาจารย์อรุณ หงษ์ทอง
- 70. อาจารย์อัฉรา พุทธจันทร์
- 71. อาจารย์ธารินี กิตติกาญจนโสภณ

ฝ่ายวิชาการ
ฝ่ายทะเบียนและวัดผล
ฝ่ายทะเบียนและวัดผล

วิทยาลัยเซนต์หลุยส์

- 72. เซอร์โรส วิภา เลค
- 73. รศ.ดร.พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์
- 74. อาจารย์สุดาวรัตน์ สุวารี
- 75. ดร.สุวรรณา อนุสันติ

อธิการบดี
รองอธิการบดี ฝ่ายโครงการพิเศษ
คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

วิทยาลัยเซนต์อีสบางกอก

- 76. ดร.จิระภา สุขเกษม

รองคณบดีคณะบริหารธุรกิจ

วิทยาลัยดุสิตธานี

- 77. อาจารย์กรกช มนตรีสุขศิริกุล

รักษาการคณบดีคณะอุตสาหกรรมบริการ

วิทยาลัยทองสุข

- 78. อาจารย์ชัยวัฒน์ ป่างตระกุล

คณบดีคณะนิติศาสตร์

วิทยาลัยปทุมธานี

- 79. ดร.พรพรรณ ว.รัตนอมร

รองอธิการบดี รักษาการคณบดี
คณะบริหารธุรกิจ

สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี

- 80. นายพันธ์ทิพย์ เลิศบุรุษ

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถาบันราชภัฏจันทรเกษม

- 81. ผศ.ประไพ เชิงฉลาด
- 82. นายคำเพชร ภูริปรัชญา

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่

83. นายพิชัย กรรณกุลสุนทร

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์

84. ผศ.กาญจนา สิริกุลรัตน์

รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี ฝ่ายวิชาการ

85. อาจารย์พวงทอง พร้อมไท

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถาบันราชภัฏธนบุรี

86. ผศ.ชูชาติ เชิงฉลาด

ผู้ช่วยอธิการบดี ฝ่ายพัฒนาวิชาการ

87. นายทองเจือ เขียดทอง

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

88. นายประสิทธิ์ กลางณรงค์

รองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ

89. รศ.ดร. สุภาพร มากแจ้ง

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

สถาบันราชภัฏนครปฐม

90. ดร.สมชาย ลักขณานุรักษ์

รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ฝ่ายวิชาการ

91. ผศ.นภดล สุขปิติ

92. ผศ.ศุทธิณี เก้าทับนุ่น

สถาบันราชภัฏนครราชสีมา

93. ผศ.ดร.สมทรง อัครกุล

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

94. ผศ.ดร.ณภัทร น้อยน้ำใส

รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และ
เทคโนโลยี ฝ่ายวิจัยฯ

สถาบันราชภัฏนครสวรรค์

95. ผศ.เกษม ศรีเต็มมา

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

96. นายเสวี ซาเหลา

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

สถาบันราชภัฏพระนคร

97. นางวิญญา พัฒนพงศ์

รองอธิการบดี

สถาบันราชภัฏเพชรบุรี

98. ผศ.เอกศักดิ์ บุตรลับ

อธิการบดี

สถาบันราชภัฏมหาสารคาม

99. นายสุรศักดิ์ วงษ์เปรี๊ยะ

ผู้ช่วยคณบดีคณะวิทยาการจัดการ
ฝ่ายวางแผนและพัฒนา

สถาบันราชภัฏยะลา

100. ผศ.ไกรสร ศรีไทรรัตน์

อธิการบดี

สถาบันราชภัฏราชนครินทร์

101. ผศ.เอนก เทพสุภรณ์กุล

อธิการบดี

102. ผศ.จิตติมาวดี เจริญรัชต์

คณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏรำไพพรรณี

103. นายวิโรจน์ อิมเอิบ

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

104. ผศ.พัฒนพงศ์ ระเจริญ

คณบดีคณะครุศาสตร์

สถาบันราชภัฏวไลยอลงกรณ์

105. นายอำนาจ มั่นทน

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

106. ผศ.ร.ท.หญิงวิภาวี เกียรติศิริ

รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สถาบันราชภัฏสงขลา

107. รศ.ทัศนีย์ ประธาน

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต

108. ผศ.ดร.ณัฐฐาภรณ์ จุฑาทภัทร

รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ

109. ผศ.ดร.ศักดิ์ชัย เกียรติจินาจันทร์

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

110. ผศ.ดร.จิตรี โพธิามากะ

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

111. ผศ.อุษา ศรีสุวรรณ

รองคณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

112. ผศ.พูนสุข สังข์รุ่ง

รองคณบดีคณะวิทยาการจัดการ

113. อาจารย์มนัส นามวงศ์

คณะวิทยาการจัดการ

114. นางแจ่มจันทร์ นิลพันธุ์

รองผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการ

สถาบันราชภัฏอุดรธานี

115. นายสมพงษ์ วงศ์ชัยประทุน

รองอธิการบดีสถาบันราชภัฏอุดรธานี

116. ผศ.สมสุข โชติपालกุล

คณบดีคณะวิทยาการจัดการ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้

117. ผศ.นิตยา สำเร็จผล

118. นางนัตตา อังสุไวยัย

119. นายอวยชัย เขียวขำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

120. ดร.อำรุง จันทวานิช

รองเลขาธิการสภาการศึกษา

121. ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน

ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา

122. นางนิรมล กิตติวิบูลย์	หัวหน้ากลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
123. นางสุรางค์ โพธิ์พุกษาวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
124. ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
125. นายสรทัตต์ อนรรฆมมงคล	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
126. นางเพ็ญจันทร์ นครอินทร์	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
127. นางเกื้อกุล ชั่งใจ	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
128. นางสาวศรีประทุม ต้านผดุงธรรม	สำนักนโยบายและแผนการศึกษา
129. นายสถาพร บุตรชัยงาม	สำนักอำนวยการ
130. น.ส. ทวีพร บุญวานิช	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
131. น.ส.เอ็นดู ศิริเจียมรัตน์	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
132. นางปัทม์ญญา พิริยะสัตตบรรณ	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
133. นายอุครเรนทร์ สุขนวล	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
134. น.ส.สมลักษณ์ คล่องแคล่ว	สำนักอำนวยการ
135. นายดุสิต ทองสลวย	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
136. น.ส.อวยพร ประพทธุ์ธรรม	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
137. ดร.มรกต ศรีสุข	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
138. นางสุภัทรา ตั้งใจสุขสม	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
139. น.ส.สุวีณา เกนทะนะติล	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
140. น.ส.จิรศรี อนุวัชกุล	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
141. น.ส.ช่อบุญ จิรานุภาพ	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
142. น.ส.รุ่งตะวัน หอเจริญ	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
143. น.ส.บรรณาภรณ์ อมรพรสิน	สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

๙ กระทรวงสาธารณสุข

วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์

144. ดร.เบ็ญจา เตากล้า

ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช

145. นางสาววิภาวรรณ อริยานนท์

ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี

146. นางละไม ราษฎร์วิจิตร

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นนทบุรี

147. นางศิริพร โอภาสวัตชัย

พยาบาลวิชาชีพ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พระพุทธบาท

148. นางสุจินตนา พันธุ์กล้า

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี

149. ดร.มณฑาทิพย์ ไชยศักดิ์

ผู้อำนวยการ

150. นางสาวกนิพันธ์ ปานณรงค์

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา

151. นางวีรวรรณ ภาษาประเทศ

พยาบาลวิชาชีพ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี

152. นางสาวกัญญา ธงศิลา

พยาบาลวิชาชีพ

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี

153. นางคมคาย กิจวัฒน์ชัย

ผู้อำนวยการ

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าเพชรบุรี

154. นางธัญพร ชื่นกลิ่น

รักษาการผู้อำนวยการ

๙ กระทรวงกลาโหม

กรมยุทธศึกษาทหารบก

155. พ.ท.ชวดี ชุ่มสัมฤทธิ์

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

156. พ.อ.หญิงอรนันทน์ หาญยุทธ

ผู้อำนวยการกองการศึกษา

วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ

157. น.อ.หญิงวรรณภรณ์ จิตตกุล

ผู้อำนวยการ

158. น.ท.หญิงธนพร แยมสุดา

หัวหน้าฝ่ายศึกษา

๙ สำนักนายกรัฐมนตรี

วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

159. พ.ต.อ.หญิงยุพิน เนียมแสง

หัวหน้าฝ่าย (สบ4) พก.

*****

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ร.ต.อ.วรเดช จันทรศร

ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน

ดร.รุ่งเรือง สุชาภิรมย์

นางสุรางค์ โพธิ์พฤษาวงศ์

เลขาธิการสภาการศึกษา

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา

ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

นักวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.มาณี ไชยธีรานุวัฒน์ศิริ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี

นางสาวทวีพร บุญวานิช

นายดุสิต ทองสลวย

ผู้ประสานงานนักวิจัย

ดร.อุมาพร หล่อสมฤดี

นางสาวทวีพร บุญวานิช

